

FINLANDS SÄKERHETS OCH FÖRSVARSPOLITIK 2001
STATSRÅDETS REDOGÖRELSE TILL RIKSDAGEN 13.6.2001

VNS/2001 vp

Innehållsförteckning

SAMMANDRAG

DEL I: DEN SÄKERHETSPOLITISKA OMGIVNINGEN OCH FINLANDS HANDLINGSLINJE

1. DEN SÄKERHETSPOLITISKA OMVÄRLDEN

- 1.1 De allmänna dragen i den internationella utvecklingen
- 1.2 Konfliktförebyggande och krishantering
- 1.3 Den internationella verksamheten på säkerhetspolitikens område
- 1.4 Den försvarspolitiska och militära utvecklingen
- 1.5 Nordeuropas och Östersjöområdets säkerhets- och försvarspolitiska utveckling

2. FINLANDS SÄKERHETS- OCH FÖRSVARSPOLITISKA VERKSAMHETSLINJE

- 2.1 Säkerhets- och försvarspolitikens medel
- 2.2 Kraven som det militära försvaret och krishanteringsförmågan ställer

DEL II: UTVECKLINGEN AV FINLANDS FÖRSVAR

1. DET MILITÄRA FÖRSVARETS GRUNDER

- 1.1 Finlands försvarslösning
- 1.2 Det militära försvarets resurser

2. GENOMFÖRANDET AV STRUKTURFÖRÄNDRINGEN INOM FÖRSVARET FÖRE ÅR 2001

- 2.1 Det främsta målet för strukturförändringen
- 2.2 Genomförandet av strukturförändringen före år 2001

3. UTVECKLINGEN AV FÖRSVARET ÅREN 2001 - 2008

- 3.1 Utvecklingen av försvarssystemet
- 3.2 Utvecklingen av försvarsmaktens ledningssystem
- 3.3 Utvecklingen av försvarsgrenarna
- 3.4 Krigsekonomin och logistikens utveckling
- 3.5 Den fredstida försvarsmakten

4. FÖRSVARSMAKTENS SAMARBETE MED OLIKA MYNDIGHETER

DEL III: DEN INTERNATIONELLA KRISHANTERINGEN

1. INLEDNING

2. DEN MILITÄRA KRISHANTERINGEN

- 2.1 Principerna och beredskapen för deltagandet i krishanteringen
- 2.2 Deltagandet i fredsbevarande operationer
- 2.3 Samarbetet inom den militära krishanteringen

- 2.4 Utvecklandet av den militära krishanteringsberedskapen
- 2.5 Samarbetet mellan civila och militärer
- 3. DEN CIVILA KRISHANTERINGEN
- 3.1 Allmänt
- 3.2 Prioriterade områden inom den civila krishanteringen
- 3.3 Utvecklingsbehoven

DEL IV: FÖRBEREDELSE OCH AVVÄRJANDE AV HOT SOM RIKTAS MOT SAMHÄLLET

1. GRUNDER

2. DEN INTERNA SÄKERHETEN

- 2.1 Den allmänna ordningen och säkerheten
- 2.2 Skyddandet av befolkningen
- 2.3 Övervakningen av gränserna och människornas rörlighet

3. FÖRSÖRJNINGSBEREDSKAPEN

- 3.1 Påverkan från omvärlden
- 3.2 Revideringen av beslutet om målen med försörjningsberedskapen
- 3.3 Livsmedelsförsörjningen
- 3.4 Energiförsörjningen
- 3.5 Transport-, upplagrings- och distributionssystemen
- 3.6 Samhällets datatekniska system
- 3.7 Social- och hälsovården
- 3.8 Finlands försvarsmaterielindustri

4. UTVECKLINGEN AV FÖRBEREDELSENA

- 4.1 Uppgörande av en strategi för nationella förberedelser
- 4.2 Övrig utveckling

BILAGOR

Bilaga 1 Försvarsutgifterna i EU-länderna och i Norge

Bilaga 2 Strukturförändringens genomförande 1997-2000

Bilaga 3 Principen för utvecklingen av försvarsmaktens prestationsförmåga

Bilaga 4 De vanligaste förkortningarna, begreppen och definitionerna

SAMMANDRAG

Inledning

I den redogörelse som regeringen år 1997 avlät till riksdagen, "Säkerhetsutvecklingen i Europa och Finlands försvar", definierades säkerhetsutvecklingen i Europa och dess följdverkningar för Finland samt angavs riktlinjerna beträffande grunderna för utvecklingen av Finlands försvar åren 1998-2008 utgående från en bedömning av den internationella omgivningen och som en del av Finlands säkerhetspolitiska helhetslinje. I redogörelsen angavs att följande utvärdering av försvarets strukturförändring kommer göras i form av en översyn år 2001 och att försvarets långsiktsplanering förutsätter att en grundlig redogörelse utarbetas senast år 2005.

I riksdagen gav försvarsutskottet och finansutskottet utlåtande om redogörelsen till utrikesutskottet. Riksdagen godkände utrikesutskottets betänkande om redogörelsen kompletterat med uttalanden om försvarsmaktens personal och om de garnisoner som gått miste om beväringutbildningen.

En stor förändring gällande beredningen av säkerhets- och försvarspolitik genomfördes 1.3.2000 när försvarsrådet drogs in. Rådets uppgifter fördelades dels på statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska utskott, till vars uppgifter fogades de viktiga ärenden som gäller totalförsvaret och samordningen av dessa ärenden, och dels på försvarsministeriet, till vars verksamhetsområde den nya uppgiften att samordna verksamheten på olika områden i ärenden som hör till totalförsvaret hänfördes. Den i detta sammanhang tillsatta säkerhets- och försvarskommittén biträder såväl försvarsministeriet som utrikes- och säkerhetspolitiska utskottet i ärenden som gäller totalförsvaret. Kommittén har koordinerat beredningen av 2001 års redogörelse.

Den säkerhetspolitiska handlingslinje och den utveckling på lång sikt av försvaret som förordas i redogörelsen förutsätter att följande grundliga redogörelse tidigareläggs till år 2004. I samband med utarbetandet av redogörelsen kommer försvarssystemet som helhet att bedömas i ljuset av säkerhetspolitiken i omvärlden och den allmänna samhällsliga utvecklingen.

Den säkerhetspolitiska omgivningen och Finlands handlingslinje

I den internationella omvärlden fortgår den demokratiska förnyelse- och stabiliseringsutveckling i Europa som följt efter det kalla kriget och i vilken Europeiska unionen har en central betydelse. EU får ökad betydelse förutom som ekonomisk också som säkerhetspolitisk aktör genom att skaffa sig nya instrument för hantering av kriser. Inom unionen utvecklas samtidigt förmågan att förebygga säkerhetsproblem och att stärka den utvidgade säkerheten. Utvidgningen av unionen förbättrar väsentligt förutsättningarna för välstånd och säkerhet utanför det nuvarande unionsområdet och är ett centralt instrument när det gäller att stabilisera och harmonisera Europa.

Betydelsen av EU:s och Rysslands inbördes samarbete för utvecklingen i Europa ökar fortgående. Tack vare den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik ökas det säkerhetspolitiska innehållet i EU:s relationer till Förenta Staterna. Säkerheten på Östersjöområdet stärks till följd av det regionala samarbetet och som en del av den totalförändring som Europa har genomgått. Säkerheten formas om genom EU:s och NATO:s utvidgning samt genom utvecklingen av relationerna mellan Ryssland och de baltiska länderna.

De förändringar i Europas säkerhetspolitiska situation som det kalla krigets slut satte i gång är till sin natur djupgående och bestående. Hotet om en storskalig militär konflikt i Europa förblir alltså ringa.

Nya regionala och lokala konflikter samt humanitära kriser kan uppstå såväl inom som utanför Europa. I och med det internationella beroendet och globaliseringen har samhällena blivit allt mer sårbara för nya slag av gränsöverskridande risker och hot.

Trots den positiva allmänna utvecklingen finns inom och utanför Europa flera sådana osäkerhetsfaktorer som påverkar Finland och dess medborgare och som måste beaktas när säkerhets- och försvarspolitiken utvecklas. Finland måste säkerställa sin utrikes- och säkerhetspolitiska handlingsförmåga samt upprätthålla en trovärdig försvarsförmåga i syfte att trygga sin politiska självständighet och sin territoriella integritet.

Finlands säkerhets- och försvarspolitiska handlingslinje kan sammanfattas som följande grundläggande faktorer:

1. Finland bör upprätthålla och utveckla en trovärdig försvarsförmåga.
2. Finland bör under de rådande förhållandena hålla fast vid sin militära alliansfrihet.
3. Finland bör delta i det internationella samarbetet i syfte att stärka säkerheten och stabiliteten.

Samarbetet och aktionsförmågan på det säkerhetspolitiska området utvecklas med tanke på den internationella krishanteringen enligt de principer som Förenta Nationerna (FN) och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) följer, såväl inom EU och NATO:s partnersamarbete som med de övriga nordiska länderna. Samtidigt förbättras den nationella beredskapen att hantera kriser eller hot som Finland blir föremål för.

Försvarsförmågan dimensioneras så att det är möjligt att trygga landets territoriella integritet och självständighet samt medborgarnas levnadsmöjligheter. Försvaret verkställs när situationen förutsätter det på rikets hela område. Upprättandet av beredskap att ta emot hjälp i en krissituation beaktas när försvaret utvecklas.

Såväl den internationella säkerheten som säkerheten i Europa förutsätter förutom samarbete i syfte att förhindra krig och väpnade konflikter att också de internationella politiska, ekonomiska och ekologiska hoten samt hoten mot informationssäkerheten kan avvärjas. Finland förbättrar sin beredskap att avvärja dessa säkerhetsrisker, särskilt de risker som är förknippade med den internationella brottsligheten samt risker som hänför sig till miljön och hälsan och till storolyckor, inklusive problem som gäller kärnkraftssäkerheten. Finland effektiviserar sin nationella aktionsförmåga när det gäller att hantera följderna av globaliseringen och också andra än militära säkerhetsrisker. Förmågan att inhämta information som gäller globaliseringen och att analysera globaliseringen stärks. Verksamheten på och koordineringen av de olika sektorerna inom förvaltningen utvecklas i syfte att kunna behärska de nya säkerhetsutmaningarna utgående från ett enhetligt och förnybart synsätt. Samtidigt stärks samarbetet med organisationerna på näringslivets, forskningens och utbildningsväsendets område samt med medborgarorganisationerna.

Informationens betydelse som produktionsfaktor ökar och den har blivit en betydande samhällelig och ekonomisk faktor. De hot mot informationssäkerheten som sprids via datanäten ökar globalt sett. Verksamhet som innebär brottslig eller störande inverkan på datanäten förekommer även under normala tider nästan dagligen. Det är inte fråga om ett hot som förverkligas endast i undantagsförhållanden. Myndigheternas samarbete i syfte att avvärja dessa hot effektiveras genom att en särskild organisation inrättas vid Teleförvaltningscentralen.

Finland satsar också i framtiden resurser på Förenta Nationernas verksamhet och stöder FN:s ställ-

ning när det gäller att lösa internationella säkerhetsproblem.

Europeiska unionens betydelse när det gäller att förverkliga Finlands säkerhetspolitiska intressen och mål har ökat allt mer. En stark union som baserar sig på gemensamt ansvar förebygger uppkomsten av eventuella kriser och förbättrar Finlands förmåga att klara sig ur dem. Stärkandet av unionens aktionsförmåga kvarstår alltjämt som grundlinjen i Finlands Europapolitik. Som medlem av unionen främjar Finland den stabila utvecklingen och säkerheten på närområdena och i Europa. Finland stöder en utvidgning av unionen. Den är av central betydelse för stabiliteten och säkerheten i Europa. Genomförandet av politiken gällande EU:s gemensamma nordliga dimension erbjuder en verksamhetsmodell på lång sikt för stärkandet av en hållbar säkerhet.

OSSE:s fältverksamhet som syftar till att förebygga och hantera kriser förbättrar förutsättningarna för säkerheten i Europa. Finland ställer resurser till förfogande för detta arbete.

Europarådets verksamhet är viktig när det gäller att främja demokratin, rättsstaten och respekterandet av de mänskliga rättigheterna.

Finland verkar aktivt inom det samarbete som gäller Östersjö- och Barentsområdena och det arktiska området och arbetar för att främja nationellt betydelsefulla projekt.

Finland har förbundit sig att delta i utvecklingen av Europeiska unionens krishanteringsförmåga och anser ett intensivt samarbetet mellan EU och NATO vara en viktig grund för utvecklingsarbetet. Partnersamarbetet med NATO fortsätts och krishanteringsförmågan utvecklas inom ramen för planerings- och översynsprocessen (PARP).

CFE-avtalet är en av hörnstenarna i den europeiska säkerheten och stabiliteten. Enligt en bedömning i dagens läge anser Finland det inte vara nödvändigt eller möjligt att ansluta sig till avtalet, men Finland följer noga med verkställigheten och verkningarna av det anpassade CFE-avtalet.

Finland deltar aktivt i de internationella aktionerna i syfte att begränsa spridningen av massförstörelsevapen och att minimera det hot som de medför. Finland deltar i arbetet på att begränsa spridningen av lätta vapen.

Finland stöder ett effektivt och globalt förbud mot antipersonella minor och deltar i EU:s arbete i syfte att främja Ottawakonventionens syften och verkställighet på global nivå. Utredningsarbetet fortsätts med målsättningen att Finland skall kunna ansluta sig till konventionen år 2006 och att infanteriminorna skall förstöras före utgången av år 2010 utan att försvaret ger avkall på den trovärdiga försvarsförmågan. En mellanrapport om arbetet ges före utgången av år 2003. Avgörandena gällande anslutningen till konventionen och ett program för ersättande av infanteriminorna kommer att granskas för hela vårt försvarssystemets räkning i den redogörelse som ges år 2004.

Utvecklingen av Finlands försvar

Försvarets mål är att i alla situationer garantera landets självständighet, trygga medborgarnas livsbetingelser, förhindra att territoriet utnyttjas samt att trygga statsledningens verksamhetsförutsättningar och handlingsfrihet.

Den centrala principen i Finlands försvarslösning är alltjämt det territoriella försvarssystemet och den allmänna värnplikten. De som fullgjort beväringstjänsten förutspås utgöra ca 80 procent också i framtiden. Repetitionsövningarna bidrar väsentligt till att upprätthålla försvaret. Beredskap för mili-

tärt försvar upprätthålls på rikets hela område.

Genom de åtgärder gällande strukturreformen som genomfördes åren 1997-2000 har en grund för effektivisering av verksamheten enligt de uppställda kraven skapats. De viktigaste föremålen för utveckling har varit rationaliseringen av utbildningsorganisationen, den reform av beväringarnas tjänstgöringstider som genomfördes i syfte att utveckla utbildningssystemet samt den operativa planeringen. Samtidigt har minskningen av de krigstida truppers numerär inletts. Försvarsmaktens internationella verksamhet har utvidgats mer och snabbare än vad som kunnat förutses. Tyngdpunkten i verksamheten har varit förlagd till utvecklingen av den europeiska krishanteringsförmågan.

För att ett trovärdigt försvar skall kunna upprätthållas och utvecklas förutsätts långsiktig planering av finansieringen. Upprätthållandet av försvarsförmågan kan inte i betydande grad variera enligt de ekonomiska konjunkturerna, däremot måste utvecklingen i första hand bedömas på grundval av det långsiktiga framtidskridandet när det gäller säkerheten i omvärlden och målen för Finlands säkerhetspolitik. Det utvecklingsprogram för försvaret som presenteras i denna redogörelse förutsätter, att försvarsförvaltningens finansiering belöper sig till 10,2 miljarder mark år 2002, till 10,4 miljarder år 2003 och till 10,6 miljarder år 2004. Åren 2003-2008 är beloppet av finansieringen i medeltal högst 10,8 miljarder mark om året. Materielanskaffningarnas andel av anslagen utgör ca en tredjedel.

Resurserna för utveckling av försvaret inriktas i första hand på att uppnå förmåga att förebygga och avvärja strategiska överfall. Förmågan att förebygga och avvärja ett omfattande anfall upprätthålls i överensstämmelse med säkerhetsutvecklingen i omvärlden. Utvecklingens tyngdpunkt är under detta årtionde förlagd till armén. Under planeringsperioden inleds utvecklingen av försvarsförmågan under 2010-talet på ett föregripande sätt. Utvecklingen av de väpnade styrkorna i vår omvärld förutsätter att också Finlands försvar satsar på ny teknologi.

Prioriterade områden för försvarssystemets utveckling är ledningssystemet, arméns beredskapsförband, den militära krishanteringsförmågan samt informationssamhällets krigsekonomisystem. Minskningen av försvarsmaktens krigstida numerär fortsätter så att maximistyrkan minskas till 350 000 personer före utgången av år 2008.

Funktionssäkerheten och interoperabiliteten i försvarsmaktens ledningssystem utvecklas både i nationellt och internationellt avseende med beaktande av de internationella samverkansbehoven.

Arméns viktigaste utvecklingsobjekt är att utveckla de tre jägarbrigaderna till beredskapsbrigader. Valet av de mest effektiva vapensystemen för armén under nästa årtionde förutsätts basera sig på omfattande undersökningar jämte alternativ. Undersökningarna skall tillhandahålla grunderna för riktlinjerna i den redogörelse som ges år 2004.

Beslutet om de krigstida pansarbrigaderna fattas på grundval av utredningar gällande eldkraft och rörlighet hos arméns operativa förband och de trupper som stöder dem. De krigstida pansartrupperna upprätthålls i överensstämmelse med livslängden hos deras materiel. Beredskapen hos huvudstadsregionens trupper förbättras.

Arméns övriga krigstida trupper granskas som en helhet med beaktande av det sätt på vilket 2010-talets territoriella försvarssystem utvecklas.

Tyngdpunkten i den materiella utvecklingen av marinen är förlagd till förnyandet av den viktigaste fartygsmaterielen och förbättrandet av kustförsvarets rörlighet.

Tyngdpunkten i den materiella utvecklingen av flygvapnet är förlagd till förbättrandet av verksamhetsbetingelserna för jaktplansmaterielen och upprätthållandet av prestandan.

Den militära krishanteringsförmågan utvecklas så att den överensstämmer med de europeiska målen för krishanteringen och FN:s motsvarande mål. Utvecklingen av försvarsmaktens system och truppers krishanteringsförmåga betjänar också det nationella försvaret.

Försvarsmaktens behovsanpassade krigsekonomisystem uppdateras så att det motsvarar de allmänna förfaringssätten inom informationssamhället, handeln och industrin.

Utvecklingen av försvarsmaktens organisation fortsätts genom att den strukturförändring som fördes fram i 1997 års säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse fördjupas. Utgångspunkt för utvecklingsarbetet är de krav som ställs under krigstid och kristid. Koncentreringen av försvarsmaktens utbildningsorganisation fortsätts och förutsättningarna för beredskapsförbandens utbildning förbättras. Försvaret avstår från verksamhetsställen som blivit oändamålsenliga med tanke på ledning, utbildning och beredskapsuppgifter. I syfte att upprätthålla en sådan prestationsförmåga hos trupperna som förebyggandet och avvärjandet av ett strategiskt överfall förutsätter ökas antalet reservister som årligen skall ges repetitionsövning till 35 000.

Målet för utvecklingen av personalsystemet är att balansera personalresurserna på det sätt som personalförvaltningens uppgifter, de kompetensområden som skall utvecklas och organisationsförändringarna förutsätter.

Åren 2002-2004 utförs utredningsarbete med tanke på försvarssystem 2010. Det förnyade territoriella försvarssystemet presenteras i den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse som ges år 2004. I samband med utarbetandet av nästa redogörelse kommer försvarssystemet som helhet att bedömas i ljuset av säkerhetspolitiken i omgivningen och den allmänna samhälleliga utvecklingen.

Försvarsmaktens samarbete med olika myndigheter baserar sig på lagstadgade förpliktelser och samarbetsavtal som ingåtts mellan myndigheterna samt på andra praktiska arrangemang.

Några behov att ändra de grundläggande arrangemangen för gränsbevakningsväsendet deltagande i det militära försvaret föreligger inte för närvarande.

Gränsbevakningsväsendet och försvarsmakten har överenskommit om samarbete i frågor som gäller territorialövervakningen, försvarsplaneringen och militärutbildningen samt planeringen av verksamheten och resurserna. Gräns- och sjöbevakningstrupperna kommer enligt planerna att tilldelas mera krävande försvarsuppgifter än hittills.

Enligt lagen om räddningsväsendet är försvarsmakten skyldig att delta i räddningsverksamheten genom att för räddningsverksamheten tillhandahålla behövlig utrustning, personresurser och experttjänster, om olyckan är av en sådan omfattning eller har sådana särdrag att detta är nödvändigt. Deltagandet i räddningsverksamheten får inte äventyra skötseln av försvarsmaktens försvarsuppgifter.

Den internationella krishanteringen

Det internationella samfundet har inlett en kraftfull utveckling både av sin militära och sin civila krishantering på grundval av erfarenheterna från 1990-talets kriser. Större insatser än hittills måste

göras i syfte att förebygga uppkomsten av kriser. Finland deltar aktivt i krishanteringssamarbetet och bidrar på så sätt till att stärka både den internationella och den nationella säkerheten.

Finland utvecklar sin nationella beredskap med utnyttjande av de erfarenheter som erhållits i samband med den fredsbevarande verksamheten och de internationella organisationernas krishanteringsverksamhet. I utvecklingsarbetet beaktas Finlands internationella förpliktelser inom FN, OSSE och EU samt deltagandet i NATO:s partnerskapssamarbete.

Den uppsättning av instrument som krishanteringens förfogar över täcker såväl militära som civila uppgifter. Vid den internationella krishanteringens använder Finland huvudsakligen samma resurser som de vilka reserverats för nationella uppgifter. Den snabba nationella beredning och det beslutsfattande samt den verkställighet som krishanteringens förutsätter utvecklas. Beredningen av beslutsfattningen utvecklas så att det finns beredskap särskilt för EU:s krishantering.

Finland kan delta i militära krishanteringsoperationer som verkställs av FN, OSSE, EU eller NATO och som baserar sig på mandat av FN eller OSSE på det sätt som lagen om fredsbevarande verksamhet förutsätter. Enligt lagen kan den fredsbevarande personal som Finland samtidigt får ha i operationerna omfatta högst 2 000 personer. Finland deltar för närvarande i tio operationer med en sammanlagd styrka av ca 1 600 personer. Utrikesministeriet och försvarsministeriet svarar för beredningen, styrningen och övervakningen av den militära krishanteringens. Försvarsmakten svarar för verkställigheten av krishanteringens i praktiken.

Deltagandet i FN:s fredsbevarande uppgifter är också i fortsättningen viktigt. Finland stöder strävandena att effektivisera FN:s krishanteringsverksamhet.

Finland deltar i upprättandet av EU:s militära krishanteringsberedskap och har erbjudit sig att ställa sina för internationell krishantering avsedda beredskapstrupper till unionens förfogande. Erbjudandet omfattar totalt 1 500 militärer. Vid utarbetandet av Finlands nationella kapacitet har EU:s målsättning att före år 2003 uppnå den militära krishanteringsförmåga som beslutades vid Europeiska rådet i Helsingfors 1999 beaktats. Finland är också med om att utveckla medlemsländernas gemensamma resurser. En förutsättning för att beredskap skall kunna fås till stånd är att verksamheten tilldelas ytterligare resurser.

Finland anser det vara viktigt att också i fortsättningen delta i NATO-ledda krishanteringsoperationer. Finland eftersträvar ett intensivare samarbete med NATO och dess medlemsländer beträffande den planering av operationerna som genomförs inom NATO och vid beslutsfattningen gällande dem, i det fall att Finland sänder trupper till en NATO-ledd operation. Den traditionella utbildningen för FN:s fredsbevarande verksamhet och partnerskapsprogrammets utbildning slås ihop till en gemensam helhet.

De internationella beredskapsstyrkorna upprätthålls och utvecklas. Till de finländska beredskapsstyrkorna hör två infanteribataljoner, en pionjärbataljon, ett transportkompani samt ett på samarbete mellan civila och militärer specialiserat CIMIC-kompani. Till beredskapsstyrkorna hör dessutom två av marinens minfartyg samt stabsofficerare och militärobservatörer. Inga av flygvapnets enheter hör tills vidare till dessa styrkor, men flygvapnets möjligheter att i fortsättningen delta i krishanteringens utreds.

Avsikten är att utvidga truppernas insatsberedskap från enhets- och bataljonsnivå till brigadnivå. Syftet är att tillsammans med de övriga nordiska länderna upprätta förmåga att leda en internationell krishanteringsbrigad.

Finland utvecklar sin beredskap att hantera civila kriser utgående från nationella utgångspunkter och förbereder sig på att bygga upp en sådan kapacitet som framför allt utvecklingen av EU:s civila krishantering förutsätter. Förberedelserna för internationell civil krishantering samt för samhällsliga störningstillstånd och undantagsförhållanden i Finland stöder varandra. För dessa syften används huvudsakligen samma personal och materiel.

Statsrådet avgav 1997 till riksdagen en redogörelse om utvecklingen av den civila beredskapen i anslutning till krishantering. Utgående från redogörelsen inrättades ett permanent samarbetsorgan mellan förvaltningarna under ledning av utrikesministeriet.

För beredningen och samordningen av beslutsfattandet i fråga om civil krishantering svarar utrikesministeriet och inrikesministeriet tillsammans. Utrikesministeriet svarar för samordnandet av samarbetet i fråga om den civila krishantering inom EU och i internationella organisationer. Inrikesministeriet svarar för samordningen av beredskapen för civil krishantering inom landet. Den juridiska ställningen för den personal som deltar i den civila krishantering utreds.

Finland är initiativtagare när det gäller att utveckla Europeiska unionens förmåga att utöva civil krishantering. Finland utvecklar sin nationella beredskap i enlighet med EU:s målsättningar framför allt på fyra tyngdpunktsområden: polisväsendet, stärkandet av rättsstaten, stärkandet av civilförvaltningen samt räddningsväsendet.

Finland är berett att höja antalet poliser som står till förfogande för internationella uppgifter till 60-70 poliser. Gränsbevakningsväsendet deltar självständigt eller som en del av polisoperationen i utvecklingen av gränsbevakningen.

För stärkande av rättsstaten på krisområdena är Finland berett att ställa till förfogande sakkunniga som kan delta i utvecklandet av domstolarnas oberoende och deras verksamhet, valet och utbildningen av domare och åklagare samt tillgången till rätt, rättsprocesser och verkställighet av domarna. Justitieministeriet ordnar tillsammans med utrikesministeriet utbildning vars mål är att Finland vid behov samtidigt skall kunna skicka högst 10 justitieförvaltningsexperter på hög nivå för att delta i uppgifter inom civil krishantering.

Finland är berett att bistå vid stärkandet av den övriga civilförvaltningen framför allt när det gäller att planera, inleda och understödja det regionala och lokala förvaltningssystemet efter krisen samt att erbjuda datateknisk sakkunskap för skapandet av en folkbokföring och basregister.

I den internationella verksamheten använder räddningsförvaltningen specialutbildad räddningspersonal. Personalens totalstyrka är i full beredskap ca 200 personer bestående av yrkesutbildade inom räddningsverksamheten och andra sakkunniga.

Förberedelser och avvärjande av hot som riktas mot samhället

Medlemskapet i Europeiska unionen och den ökade internationaliseringen har gjort vårt samhälle kriställigare. På finländskt initiativ beslutade Europeiska rådet i Nice att be EU-kommissionen att i samarbete med rådets sekretariat göra en grundlig utredning av unionens försörjningsberedskap och fastställa möjligheterna att utveckla samarbetet i anslutning till detta.

På det nationella planet måste man alltså se till att samhället fungerar under alla förhållanden, så att såväl myndighetsfunktioner som enskilda medborgares och näringslivets verksamhet kan tryg-

gas. Finlands nationella försörjningsberedskap kompletteras av avtalet om ett internationellt energiprogram (IEP) och av bilaterala avtalsarrangemang.

Finlands förberedelsesystem tryggar befolkningens utkomst och landets näringsliv, upprätthåller rättsordningen samt tryggar rikets territoriella integritet och självständighet. Förberedelsesystemet inbegriper såväl militära åtgärder som insatser inom de civila sektorerna i olika störningssituationer under normala förhållanden samt under undantagsförhållanden. I och med att funktionerna inom de olika sektorerna blir allt mer beroende av varandra understryks nödvändigheten av förberedelser som grundar sig på bred samverkan. Förberedelserna gör att också frivilligorganisationerna och de av dem producerade tjänsterna på ett intensivare sätt än tidigare blir en del av myndigheternas förberedelsearbete, samtidigt som den expanderande internationella dimensionen tas i betraktande. Förberedelsesystemet har visat sig vara fungerande och ändamålsenligt.

Statsrådet inleder som det viktigaste utvecklingsprojektet uppgörandet av en strategi för nationella förberedelser gällande grunder och principer för samhällsliga förberedelser. Uppgiften ankommer på säkerhets- och försvarskommittén. Arbetet omfattar fastställandet av de för samhällets funktion livsviktiga funktionerna samt uppgörandet av nödvändiga utvecklingsplaner. Strategin för nationella förberedelser uppdateras regelbundet och riktlinjerna inkluderas i följande säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse.

I fråga om den interna säkerheten deltar polisen aktivt i det internationella samarbetet inom brottsbekämpningen. Det nordiska samarbetet utvecklas och Östersjöländernas samarbete i bekämpandet av brott har kommit igång. Samtidigt fördjupas samarbetet mellan de EU-myndigheter som sköter inrikes och rättsliga frågor.

Under undantagsförhållanden skyddas befolkningen med hjälp av befolkningsskydd, andra skyddande konstruktioner eller evakueringar. Under ledning av inrikesministeriet görs en utredning om behovet av befolkningsskydd och förpliktelserna att bygga befolkningsskydd. I hela landet skall fortfarande finnas beredskap till snabba evakueringar av befolkningen.

För upprätthållandet av Finlands interna säkerhet måste de yttre gränserna övervakas på ett trovärdigt sätt och så att EU:s krav uppfylls. I och med att nivån på gränsövervakningen i Baltikum och länderna i östra Centraleuropa stiger, håller rutterna för illegal inresa till Centraleuropa på att stängas till. Av detta följer att hotet om illegal inresa till Finland ökar. Hotet förstärks av den anledningen att man på ryskt håll planerar att överföra gränsövervakningsresurser till Rysslands gränser i söder, och detta sker i så fall delvis på bekostnad av övervakningen vid den finska gränsen. Man måste också i framtiden vara beredd på att illegala inresor kan ske i stor omfattning.

Det ökade antalet transporter av oljeprodukter i trafiken på Finska viken leder, i kombination med den livliga persontrafiken tvärs över Finska viken, till ökad risk för storolyckor. Finland försöker tillsammans med myndigheterna vid först och främst Finska viken, men också med alla andra stater vid Östersjökusten, utveckla system som är ägnade att främja säkerheten på havsområdet.

Finansministeriet har berett ett förslag till ändring av beredskapslagen. Genom ändringen fås lagen att motsvara de behov och krav som den monetära unionen och förändringarna på finansmarknaden ger upphov till.

Statsrådets beslut från 1995 om målen med försörjningsberedskapen kommer att revideras.

DEL I: DEN SÄKERHETSPOLITISKA OMGIVNINGEN OCH FINLANDS HAN- DLINGSLINJE

1. DEN SÄKERHETSPOLITISKA OMVÄRLDEN

1.1 De allmänna dragen i den internationella utvecklingen

De förändringar i Europas säkerhetspolitiska situation som det kalla krigets slut satte i gång är till sin natur djupgående och varaktiga. Hotet om en storskalig militär konflikt i Europa förblir alltså ringa. Staternas agerande styrs i allt större utsträckning av en gemensam värdegrund samt av likartade samhällseliga och ekonomiska faktorer. Transparensen i de internationella förhållandena, som i tilltagande utsträckning gäller också de militära faktorerna, förbättrar konflikternas förutsägbarhet.

Den internationella och nationella säkerheten består i grunden av många olika faktorer som till sin natur kan vara politiska, ekonomiska och militära eller gälla människorättsfrågor, samhällets funktionsförmåga och allmänna ordning eller miljöfrågor.

De reducerade hindren för den internationella handeln, den utvecklade informationstekniken och människornas ökade rörlighet förändrar statsgränsernas betydelse och inverkar också på säkerheten i samhällena.

Verkningarna av globaliseringen är i huvudsak positiva, även om globaliseringen är behäftad med problem. Globaliseringen tillhandahåller möjligheter att befästa den generella säkerheten. När det inbördes beroendet mellan staterna, ekonomierna och samhällena ökar förbättras samtidigt medlen att gemensamt ingripa i säkerhetsproblemens orsaker. Detta förutsätter dock att ett bredbasigt samarbete utvecklas.

Den internationella utvecklingen präglas av strävan att öka och intensifiera samarbetet och integrationen mellan staterna. De centraleuropeiska staterna som bemödar sig att åstadkomma demokrati och välbästand försöker säkra sin ekonomiska utveckling och säkerhet genom att eftersträva medlemskap i Europeiska unionen och NATO. Polens, Tjeckiens och Ungerns NATO-medlemskap förverkligades år 1999.

Samtidigt fortbestår de problem som tillspejats i samband med upplösningen av det forna Jugoslavien, och likaså instabiliteten i länderna i Mellersta Östern, Kaukasus och Centralasien. Detta binder också i fortsättningen konfliktförebyggandets och krishanterings resurser.

Den europeiska integrationen förstärks alltså. EU får ökad betydelse förutom som ekonomisk också som utrikes- och säkerhetspolitisk aktör genom att skaffa sig nya instrument för hanteringen av kriser. Inom unionen utvecklas samtidigt förmågan att förebygga säkerhetsproblem och att stärka den utvidgade säkerheten. Utvidgningen av unionen förbättrar väsentligt förutsättningarna för välbästand och säkerhet utanför det nuvarande unionsområdet och är ett centralt medel när det gäller att stabilisera och harmonisera Europa.

Förenta Staterna förblir alltså en ledande aktör när det gäller inflytandet på den internationella säkerheten. Dess förmåga och vilja att delta i avgörandet av de internationella kriserna iaktas nog både i Europa och på annat håll i världen. Förenta Staterna har på ett centralt sätt hållit sig med i krishanteringen på Balkan. Förenta Staterna deltar i säkerhetssamarbetet på Östersjöområdet. Förenta Staternas säkerhets- och Europapolitik påverkas väsentligt av den egna politiska och ekonomiska

utvecklingen. Förenta Staterna bedömer sina säkerhetsintressen från ett globalt perspektiv.

EU:s allt starkare ställning inverkar på den transatlantiska relationens framtid. När unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik utvecklas ökar de europeiska ländernas ansvar och möjligheter när det gäller att ta hand om den egna världsdelen problem. NATO förblir ett centralt redskap för Förenta Staternas närvaro och deltagande i Europa. Alliansen svarar för sina medlemmars gemensamma försvar och främjar ett bredbasigt samarbete inom krishanteringen.

Ryssland försöker få till stånd ekonomiska reformer samt ordnade och demokratiska samhälleliga förhållanden. Landets interna utveckling håller småningom på att stabiliseras, men många osäkerhetsfaktorer är alltjämt förknippade därmed. Ryssland söker sin roll som påverkare i den internationella politiken och säkerhetspolitiken.

Säkerhetsrisker och hot mot säkerheten

Trots den positiva allmänna utvecklingen finns såväl inom som utom Europa osäkerhetsfaktorer som påverkar Finlands och dess invånares säkerhet och som måste beaktas när det gäller säkerhetspolitiken.

Regionala eller lokala konflikter kan uppstå också i Europa eller i dess närområden. Konflikterna kan ha verkningar för Finlands del både indirekt genom att försämra säkerheten och direkt t.ex. via ekonomiska eller sociala faktorer.

Balkanområdet är alltjämt på många sätt utsatt för kriser, även om utvecklingen där i många avseenden har varit positiv. Den regering som övertog makten i Kroatien i början av år 2000 har följt en mera konstruktiv politik än tidigare gentemot grannländerna och hela området. I Bosnien-Herzegovina har det varit möjligt att undvika att konflikten blossat upp på nytt, trots att de reformer som det internationella samfundet eftersträvat och som syftar till fungerande statliga strukturer och ett livsdugligt samhälle inte har åstadkommit. Den mest betydande positiva händelsen har varit den demokratiska oppositionens makttillträde i den federala republiken Jugoslaviens president- och parlamentsval och i Serbiens parlamentsval i slutet av år 2000. Förändringen i Jugoslavien öppnar nya möjligheter för en positiv utveckling och regionalt samarbete på hela Balkanområdet. Frågorna gällande Kosovos och Montenegros ställning är dock alltjämt olösta och kan medföra nya sammanstötningar, så som händelserna i södra Serbien och Makedonien utvisar. Spänningarna mellan befolkningsgrupperna försvinner endast långsamt.

Bruket av militära maktmedel och våld mot civilbefolkningen, såsom de massiva etniska utrensningarna, har varit det mest oroväckande fenomenet i den europeiska säkerhetspolitikens utveckling under det senaste årtiondet. Att förhindra och avvärja detta förblir alltjämt det internationella säkerhetspolitiska samarbetets viktigaste utmaning. Respekterandet av de mänskliga rättigheterna och tryggheten av minoriteternas ställning har stigit fram som en allt mer central uppgift i detta arbete.

Erfarenheterna från Balkan och Östtimor liksom också från vissa afrikanska länder har utvisat hur nödvändig den vittomfattande krishanteringen är. Krisernas förändrade natur på 1990-talet från mellanstatliga kriser till kriser inom staterna, ofta till konflikter med etniska drag, förutsätter att det internationella samfundet har mångsidig beredskap att agera i syfte att återställa fred och återuppliva samhällenas funktionsduglighet. Eftersom flagranta och massiva brott mot de mänskliga rättigheterna kan hota den internationella freden och säkerheten, betraktas den statliga suveräniteten inte längre som ett ovillkorligt hinder för intervention.

När det gällde krisen i Kosovo satte NATO in kraftiga militära åtgärder i en situation som utgjorde ett hot mot den gemensamma internationella normuppsättningen och som riskerade utvidgas till en konflikt som kunde ha rubbat stabiliteten i Europa.

Spridningen av massförstörelsevapen liksom även den okontrollerade spridningen och användningen av konventionella vapen såsom lätta vapen ger också i framtiden det internationella samfundet anledning till bekymmer.

Den senaste tidens krig och kriser har utvisat, att vapenmakt kan användas i syfte att förlama inte bara motståndarens väpnade styrkor utan också den med tanke på samhällets funktionsförmåga centrala och grundläggande strukturen. Redan innan vapenmakt tillgrips används informationsoperationer i syfte att inhämta information och försvåra motståndarens verksamhet. De moderna samhällena som är teknifierade och bygger på nätverk blir allt mer sårbara.

Globaliseringen och utvecklingen av informationsteknologierna förändrar den geostrategiska konstellationen. Den tilltagande kommersiella användningen av satelliter, integreringen och den utvidgade användningen av datanäten samt ekonomins och informationens ökade inbördes beroende inverkar också på de militära faktorerna och minskar därigenom de geografiska avståndens betydelse.

Det är i framtiden möjligt att tidigare och säkrare än hittills erhålla förvarning om att ett militärt hot håller på att uppstå. Möjligheterna att bygga upp en aktuell militär lägesbild förbättras om det finns teknisk och funktionell beredskap att använda nya system och den information som de producerar.

Den internationella och europeiska säkerheten förutsätter förutom samarbete i syfte att förhindra krig och militära konflikter också avväjande av internationella politiska, ekonomiska och ekologiska hot samt hot mot informationssäkerheten.

I och med det internationella beroendets och den globala ekonomins utveckling har samhällena blivit allt mer sårbara gentemot dessa gränsöverskridande risker och hot. Brott mot de mänskliga rättigheterna, skador på samhällets grundläggande strukturer, hot mot informationssäkerheten, storolyckor, terrorism, gränsöverskridande internationell brottslighet, förändringar i miljön, epidemier och befolkningsrörelser hör förutom de militära konflikterna till det nutida spektret av hot mot säkerheten. För att dessa hot skall kunna avvärjas förutsätts ett mångsidigt nationellt och internationellt samarbete.

Människornas rörlighet har för sin del bidragit till att öka faran för spridning av smittosamma sjukdomar. I en del länder utgör AIDS-epidemin ett hot mot hela samhällets funktionsförmåga. På Finlands närområden har resistent tuberkulos spritt sig.

Informationens betydelse som produktionsfaktor ökar, och har blivit en betydande samhällelig och ekonomisk faktor. De hot mot informationssäkerheten som sprider sig via datanäten ökar globalt sett. De känner inte till statliga gränser och de är svåra att hantera. De som förorsakar hotet kan lika väl vara statliga organisationer som brottslingar eller terrorister.

Verksamhet som innebär brottslig eller störande inverkan på datanäten förekommer även under normala tider nästan dagligen. Det är sålunda inte fråga om ett hot som förverkligas endast i undantagsförhållanden. Genom omsorgsfull beredskap är det dock möjligt att i betydande grad påverka hoten och förverkligandet av dem såväl i normala som i undantagsförhållanden, vilket framgick av de förberedelser som gjordes inför millennieskiftet.

Den organiserade internationella brottsligheten ökar alltjämt. Bekämpningen och undersökningen av brotten förutsätter ett allt intensivare samarbete mellan de judiciella myndigheterna i olika länder. Centralt i det internationella samarbetet kring brottsbekämpningen är bekämpningen av brottslighet som har att göra med terrorism, droger, vapen och människohandel. Också den ekonomiska brottsligheten är i hög grad internationell och för att den skall kunna bekämpas behövs ett effektivt internationellt polisiärt samarbete. Informationsteknologin, den minskade övervakningen av gränserna och underlättandet av gränsövergången vid riksgränserna bidrar ytterligare till att brottsligheten blir allt mer internationell.

De fall som har samband med den professionella brottsligheten har också i Finland under senare hälften av 1990-talet varit allt mer omfattande och internationella. En bidragande orsak har varit att den internationella brottsligheten på Finlands närområden har ökat.

Terrorismen utgör ett hot mot den nationella säkerheten och mot förverkligandet av de mänskliga rättigheterna, demokratin och rättsstaten. Det har inte genom internationellt samarbete varit möjligt att förhindra, att en del stater alltjämt stöder terroristorganisationer. Massförstörelsevapen som hamnar i händerna på terrorister utgör ett särskilt allvarligt hot. Garanterandet av datakommunikationssäkerheten har lyfts fram som ett element i den verksamhet som riktas mot terrorismen.

Även om hotet om terrorism som riktar sig mot Finland enligt de bedömningar som gjorts inte anses vara betydande är det nödvändigt att vara förberedd också på dylik verksamhet.

Förändringar i miljön kan medföra direkta eller indirekta hot mot säkerheten i samhällena. Även väpnade konflikter kan förorsaka miljöförstöring. Bakom regionala och lokala konflikter finns ofta kontroverser som gäller minskande naturresurser eller besittningsrätten till odlings- och livsdugliga områden.

Betydande risker i Finlands närmaste omgivning förorsakas av källorna till nukleär strålning, särskilt kärnkraftverken och kärnavfallet. Utsläppen från industrianläggningarna på Kolahalvön förorsakar nedsmutsning och utgör ett hot mot hälsan för befolkningen i norr.

Verkningarna av storolyckor kan sträcka sig över ett flertal staters områden. Sådana olyckor är särskilt kärnkraftverks- och andra allvarliga strålningsolyckor samt utsläpp av skadliga ämnen i vattendragen.

Sjöfarten på Östersjön och särskilt transporten av oljeprodukter på farvatten som angränsar till Finland håller på att öka och därmed ökar också risken för allvarliga storolyckor.

Det internationella samarbetet på räddningsverksamhetens område har under de senaste åren ökat i hög grad. Räddningsverksamheten har också kopplats samman med mera omfattande krishanteringsystem och utgör på så vis en del av dem.

Krissituationer kan få till stånd en plötslig och omfattande befolkningsrörelse. Landsflykt förorsakas särskilt av väpnade konflikter och de kränkningar av de mänskliga rättigheterna som sker i samband med dem. Att driva människor i landsflykt kan också vara ett uttryckligt mål för parter som strävar till att åstadkomma etnisk enhetlighet och till att få kontrollen över ett område eller dess naturresurser. Också omfattande miljökatastrofer kan leda till en okontrollerbar flyttningsrörelse. Skillnader i levnadsnivån kan ofta utgöra förklaringen till en flyttningsrörelse i mindre skala, men också en sådan flyttningsrörelse kan påverka säkerhetsutvecklingen t.ex. genom att förhållandet mellan befolkningsgrupperna i mottagarlandet tillspetsas.

Förutsättningen för att oönskade befolkningsrörelser skall kunna förhindras är att det land från vilket befolkningen ger sig iväg ges stöd för den ekonomiska och sociala utvecklingen samt för människorätts- och demokratiutvecklingen.

1.2 Konfliktförebyggande och krishantering

Krisernas förändrade karaktär har under 1990-talet skapat nya krav på den internationella kris-
hanteringsverksamheten och samtidigt ökade förväntningar på den konfliktförebyggande verksam-
hetens utveckling. Det ökade samarbetet på säkerhetspolitikens och krishanteringens område förbät-
trar det internationella samfundets möjligheter att förhindra kriser och att reagera på dem.

Konfliktförebyggandet och krishanteringens intar också i fortsättningen en central position när det
gäller att främja den internationella säkerheten. Detta är av väsentlig betydelse också med tanke på
säkerheten i Finlands omvärld.

Konfliktförebyggande

Förutsättningen för bestående fred, stabilitet och välbefinnande i ett samhälle är att det bygger på en de-
mokratisk grund. De lokala och regionala konflikternas rötter har ofta sitt ursprung i odemokratiska
politiska system. Andra omständigheter som ger upphov till kriser är mot minoriteter riktade kränk-
ningar av de mänskliga rättigheterna och ekonomiska faktorer. Väpnade konflikter hänför sig nu-
mera i första hand till staternas interna etniska, religiösa eller ekonomiska kontroverser.

Det internationella samfundets främsta uppgift är att på förhand förhindra att kriser bryter ut. Före-
byggandet av kriser stöder särskilt främjandet av demokratin, de mänskliga rättigheterna och spe-
ciellt minoriteternas rättigheter, stärker medborgarsamhället och bidrar till att stödja en stabil eko-
nomisk utveckling. Som bäst är konfliktförebyggandet en långsiktig verksamhet med vars hjälp
samhällenas egen förmåga att förebygga kriser kan stärkas i ett tillräckligt tidigt skede. Utveck-
lingssamarbetet innebär i vid bemärkelse förebyggande av kriser. Målet för detta samarbete är att
påverka sådana strukturella problem i samhällena som när de tillspetsas och drar ut på tiden kan
leda till konflikter.

Förebyggandet av kriser är en stor utmaning för det internationella samfundet. Denna verksamhet
förutsätter ett effektivt system för förvarning, en tillräcklig uppsättning instrument, en gemensam
bedömning av hur nödvändigt och berättigat det är att ingripa i situationen samt allmänt också poli-
tisk vilja att agera i tid. Förutom enskilda stater upprätthåller och utvecklar också många interna-
tionella organisationer förvarningssystem och mekanismer för fredlig lösning av kontroverser.

EU:s stabiliserings- och samarbetspolitik, Europarådets stödprojekt och den fältverksamhet som
bedrivs av Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa OSSE samt till många delar också
det mellanstatliga samarbete som bedrivs inom ramen för NATO:s partnerskap för fred inriktar sig
på att förebygga uppkomsten av konflikter.

Den militära krishanteringens

Den militära krishanteringens har i många fall visat sig vara ofrånkomlig när det gällt att reda ut kri-
ser samt återställa fred och säkerhet. Syftet med de fredsbevarande operationerna är att förhindra
våldsamheter och att skapa grundläggande förutsättningar för att samhällena på nytt skall kunna bli

funktionsdugliga.

Beroende på krisernas natur kräver också reaktionerna på dem olika slag av militära aktioner. Jämföras med de traditionella fredsbevarande operationerna såsom militär observation och övervakning av vapenstilleståndsavtal är det också i framtiden nödvändigt att det internationella samfundet tillgriper sådan krishantering för vilken mandatet och användningen av maktmedel är fastställda. Konflikterna på det forna Jugoslaviens område och erfarenheterna från IFOR-, SFOR- och KFOR-trupperna visar, att en situation vid behov måste kunna stabiliseras utan samtycke eller medverkan av parterna i konflikten. Parter i konflikterna kan vara förutom trupper som övervakas av regeringarna också andra beväpnade trupper och kriminella hopar.

I den senaste tidens kriser har den fredsbevarande verksamheten ofta särskilt gällt skydd av civila och trygghet av att den för civila avsedda hjälpen når fram.

Allt mer uppmärksamhet fästs numera vid uppklärandet av de motsättningar som ligger bakom konflikterna och vid slutförandet av operationerna, för undvikande av att det internationella samfundets närvaro på krisområdet förlängs i onödan.

Humanitärt ingripande

Med humanitärt ingripande avses det internationella samfundets eller vissa aktörers militära ingripande i en stats interna eller i mellanstatliga konflikter i syfte att rädda människoliv, värna de mänskliga rättigheterna och se till att den humanitära hjälpen når fram, vid behov också utan samtycke av den stat som saken gäller.

Militärt ingripande skall enligt FN-stadgan basera sig på säkerhetsrådets beslut. Det är inte i alla situationer nödvändigtvis möjligt att få till stånd ett sådant beslut. Den senaste tidens kriser och särskilt luftangreppen i Kosovo har ökat diskussionen om möjligheterna att ty sig till humanitärt ingripande utan säkerhetsrådets uttryckliga beslut, samt om det är möjligt att överenskomma om internationella kriterier för humanitärt ingripande och om det därigenom är möjligt att undvika tvister om ingripandets berättigande.

Det är av central betydelse att de som gjort sig skyldiga till brott mot mänskligheten, krigsförbrytelser och grova brott mot de mänskliga rättigheterna ställs till ansvar för sina handlingar. Avsikten är också att på så sätt förhindra brott mot de mänskliga rättigheterna i eventuella kommande konflikter.

Den civila krishanteringen

Det internationella samarbetet i syfte att effektivisera den civila krishanteringen har intensifierats under de senaste åren. Att stödja demokratin och att bygga upp en rättsstat har blivit det internationella samfundets centrala uppgift i samband med många kriser. Ett stabilt samhälle förutsätter också en fungerande lokal polis, och för upprättande och omskolning av en sådan poliskår behövs ofta internationella civilpolisier. Det kan också bli nödvändigt att det internationella samfundet återställer den lokala förvaltningens funktionsförmåga på krisområdet, vilket behövs för att samhället skall kunna återhämta sig från krisen. Dessutom är det nödvändigt att inom det internationella samarbetet vara förberedd för storolyckor och andra räddningsuppgifter.

Den civila krishanteringen utgörs av myndighetssamarbete och experthjälp som bedrivs via de internationella organisationerna. Också andra än mellanstatliga organisationer kan ha en viktig roll.

Särskilt medborgarorganisationerna utför ett betydande arbete för att underlätta de humanitära följderna av kriserna och för att bygga upp medborgarsamhället.

En utmaning för den civila krishanteringen är ofta det stora antalet aktörer (FN och dess specialorganisationer, de regionala organisationerna, medborgarorganisationerna) jämfört med de fredsbevarande operationerna, vilka agerar under en gemensam ledning. Överenskommelse om den inbördes fördelningen av uppgifter och om spelregler måste träffas mellan de olika organisationerna.

1.3 Den internationella verksamheten på säkerhetspolitikens område

Det samarbete som bedrivs i de internationella organisationerna har större betydelse än förut när det gäller att stärka den internationella stabiliteten och den demokratiska utvecklingen samt säkerheten. Staterna försöker främja sina intressen via det internationella samarbetet och organisationerna. Organisationerna betjänar den internationella säkerhetsutvecklingen som forum för behandling av konflikter, som instrument för utformningen av det internationella samfundets vilja och som upprätthållare av internationella normer samt som organisatörer av gemensam verksamhet.

Ett framträdande drag i det internationella samfundets verksamhet är strävan att få de stater som bryter mot de internationella beteendenormerna och de mänskliga rättigheterna att iaktta de godkända verksamhetsprinciperna. En sådan utveckling är av betydelse också för utformningen av säkerheten i Finlands omvärld.

Förenta Nationerna

Förenta Nationerna är den enda internationella organisation vars säkerhetspolitiska befogenheter omspänner hela världen. Säkerhetsrådets i FN:s stadga fastställda primära ansvar för den internationella freden och säkerheten är allmänt erkänt. Det av femton medlemsstater sammansatta säkerhetsrådet har dock inte kunnat fatta beslut i alla krissituationer.

FN:s fredbevarande verksamhet har långa traditioner och organisationen deltar på många sätt och på många håll i världen när det gäller att stöda medlemsländernas ekonomiska och samhällsliga utveckling. I början av år 2001 upprätthöll FN 16 fredsbevarande operationer och organisationens fredsbevarande verksamhet är på nytt i färd med att öka. Av resursskäl söker FN stöd för den fredsbevarande verksamheten hos de regionala organisationerna.

Diskussionen om effektiveringen av FN:s fredsbevarande verksamhet har tagit ny fart på grund av de utmaningar som de mångformiga internationella kriserna medför. Den utredning som beställdes av generalsekreteraren (Brahimirapporten) och som fick omfattande stöd vid FN:s millenniumssession i september 2000 leder till reformer som syftar till att stärka FN:s beredskap och den fredsbevarande verksamheten. Förutsättningen för att krishanteringsverksamheten skall lyckas anses vara bl.a. att operationernas mandat är klara och trovärdiga och att operationerna ges sådana tillräckligt omfattande befogenheter att bruka maktmedel som mandatet förutsätter.

Arbetet vid FN:s internationella tribunaler för krigsförbrytelser har skapat förutsättningar för att våldsspiralen skall kunna brytas och bestående fred skall kunna byggas upp på det forna Jugoslaviens område och i Ruanda. Upprättandet av den permanenta internationella brottmåldomstolen (1998) förstärker väsentligt möjligheterna för undersökning och dömning i brott som gäller folkmord, brott mot mänskligheten och allvarliga krigsförbrytelser i de fall när det nationella rättsväsendet inte är villigt eller har förmåga därtill. Med stöd av sin allmänna behörighet har Interna-

tionella brottmålsdomstolen också en betydande preventiv verkan. Det internationella fördraget om domstolen har ännu inte trätt i kraft. Finland ratificerade fördraget år 2000.

FN har i sin verksamhet allt mer inriktat sig på förebyggandet av kriser och betonat betydelsen av att i ett så tidigt skede som möjligt ingripa i krisernas grundläggande orsaker. Dessa markeringar tar sig uttryck i verksamhet som bedrivs i syfte att stärka demokratin, få till stånd respekt för de mänskliga rättigheterna, öka jämlikheten samt förebygga och förhindra hot mot miljön. De konferenser som FN arrangerade på 1990-talet har, utgående från detta omfattande säkerhetsbegrepp, på många områden styrt FN:s verksamhet i syfte att förebygga uppkomsten av kriser.

Europeiska unionen

Det centrala målet för den politiska och ekonomiska integration som inletts i Västeuropa är att öka stabiliteten, säkerheten och välståndet i Europa. Som resultat av den ekonomiska integrationens framskridande har den ekonomiska och monetära unionen (EMU) upprättats. Också unionens politiska betydelse samt den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiska verksamheten har under de senaste åren stärkts i väsentlig grad.

Unionens utvidgningspolitik har ökat stabiliteten i världsdelen. Genom att delta i utvidgningsprocessen förmår allt fler länder förbättra sina förutsättningar för demokrati och välstånd och samtidigt öka sin säkerhet. Den anpassning av unionens organ och beslutsfattande som avtalades genom Nice-fördraget i december 2000 skapar strukturella förutsättningar för unionens utvidgning. Unionen har också inlett ett vidsträckt samarbete med de europeiska länder som inte är medlemskandidater.

Unionens omfattande uppsättning av politiska, ekonomiska och militära instrument tillhandahåller möjligheter att förebygga uppkomsten av kriser och delta i krishanteringen.

Målet för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP) är att skydda unionens gemensamma värden, intressen, oavhängighet och integritet samt att främja medlemslänternas säkerhet. Syftet är samtidigt att befästa freden och den internationella säkerheten i enlighet med FN:s och OSSE:s principer, att stärka demokratins och rättsstatens principer samt att respektera de mänskliga rättigheterna.

Amsterdamfördraget som undertecknades år 1997 och trädde i kraft år 1999 har effektiviserat unionens beslutsfattande och de instrument som den förfogar över på utrikes- och säkerhetspolitikens område. Fördraget utvidgade den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitikens område genom att införliva också krishanteringsuppgifterna med unionens befogenheter. Till dessa Petersberg-suppgifter hör humanitära aktioner och räddningsuppgifter, fredsbevarande verksamhet samt uppgifter som utförs av stridande styrkor, inklusive återställande av fred.

Även om Europeiska unionen i första hand är en politisk och ekonomisk påverkare har EU:s medlemsländer i ljuset av erfarenheterna från Bosnien och Kosovo velat stärka sin förmåga att behärska kriserna i Europa och på dess närområde också med militära medel.

I Europeiska rådet i Helsingfors i december 1999 beslöts om riktlinjerna för unionens militära krishantering. Till dem hör de beredskapsstyrkor som senast år 2003 skall kunna sättas in, gemensamma resurser, behövliga institutionella reformer och organisering av samarbetet med NATO och tredje land. Västeuropeiska unionens (VEU) verksamhet i egenskap av organisation som sköter krishanteringsuppgifter upphör. Samtidigt fattades beslut om att effektivisera den civila krishanteringens beredskap.

På grundval av de beslut som fattades i Helsingfors har de nya politiska och militära organen verkat på interimistisk basis från och med mars 2000. Vid Europeiska rådet i Nice beslöts om uppgifterna för och sammansättningen av motsvarande permanenta organ. Kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik blev permanent i januari 2001. Militärkommittén blev permanent i mars 2001, varvid kommendören för Finlands försvarsmakt general Gustav Hägglund valdes till dess ordförande. Avsikten är att militära staben skall bli permanent på sommaren 2001.

Kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik består av representanter för medlemsstaterna på ambassadörsnivå. Den behandlar unionens gemensamma utrikes- säkerhets- och försvarspolitik. Under en militär krishanteringsoperation svarar kommittén under rådets ledning för den politiska övervakningen och den strategiska ledningen av operationen. Kommittén fastställer också riktlinjerna för militärkommitténs verksamhet och behandlar för rådets räkning dess rekommendationer gällande verksamheten.

Till militärkommittén hör överbefälhavarna för försvarsmakten i medlemsländerna, företrädna av militära representanter som arbetar i Bryssel. Militärkommittén ger kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik råd och rekommendationer i militära frågor, och ger också militära staben instruktioner. Till militära stabens uppgifter hör förvarning som hänför sig till unionens krishantering, lägesbedömning och strategisk planering.

Vid Europeiska rådet i Nice beslöts också om samarbetet mellan EU och NATO på krishanteringens område samt om de principer enligt vilka EU kan låna NATO:s resurser och militära strukturer i de krishanteringsuppgifter som EU leder. Utgående från dessa riktlinjer har EU för avsikt att under år 2001 överenskomma med NATO om de erforderliga arrangemangen. I Nice avtalades ytterligare om principerna för deltagande när det gäller länder som inte hör till EU. Inom ramen för arrangemanget mellan EU och NATO bör också EU:s militärt icke-allierade länder kunna delta i det arbete som utförs inom NATO och som gäller unionens krishanteringsoperationer.

Den civila krishanteringens tyngdpunktsområden är enligt vad som överenskommits de polisiära uppgifterna, stärkandet av rättsstaten, stärkandet av den civila förvaltningen och räddningstjänsten. Vid Europarådet i Feira i juni 2000 godkändes som ett konkret mål, att medlemsstaterna skall upprätta beredskap för att 5000 poliser skall kunna delta i internationella uppgifter. Avsikten är att vid Europeiska rådet i Göteborg i juni 2001 överenskomma om att upprätta en grupp av 200 experter på frågor som gäller rättsstaten och en räddningspersonal med en styrka av 2000 personer. För utvecklingen av den civila krishanteringens beredskap svarar inom unionen en särskild kommitté för civil krishantering, som inledde sin verksamhet i juni 2000.

NATO

NATO:s primära uppgift är upprätthållande av den strategiska stabiliteten i Europa och medlemsstaternas gemensamma försvar.

NATO:s nya roll efter det kalla krigets slut när det gäller att agera som central upprätthållare av den militära krishanteringsberedskapen och att utföra operationerna kvarstår alltså. Av de internationella organisationerna har endast NATO för närvarande förmåga att klara av militärt krävande krishanteringsuppgifter och vidta militära tvångsåtgärder.

I samband med omvälvningarna i Europa har NATO inlett samarbete med övriga länder på det eu-

roatlantiska området, och partnerskapssamarbetet (Partnerskap för fred, Pff) har blivit en central del av den europeiska säkerheten. Euroatlantiska partnerskapsrådet (Euro-Atlantic Partnership Council, EAPC) som upprättades år 1997 fungerar som NATO:s och partnerländernas gemensamma politiska och militära forum, med vars hjälp partnerskapsverksamheten styrs och säkerhetspolitisk diskussion förs. Till partnerskapsrådet hör förutom Finland 26 partnerländer och 19 länder som är medlemmar i alliansen, inklusive alla Finlands grannländer.

Enligt det beslut som godkändes vid NATO:s toppmöte i Washington år 1999 anpassades alliansens verksamhetsidé och uppgifter till de nya kraven. Det gemensamma försvaret av medlemsländernas territorium enligt 5 artikeln i fördraget om organisationen förblir alltså den primära uppgiften i alliansens strategiska koncept, men också krishanteringen och den år 1994 inledda partnerskapsverksamheten har införlivats med de centrala uppgifterna.

NATO-ledda operationer, i vilka partnerländerna numera deltar, är det främsta verksamhetsalternativet i den europeiska krishanteringen särskilt när det gäller de mest krävande krishanteringsuppgifterna. Ställningen i krishanteringsoperationens planeringsskede och i operationens beslutsprocess har förbättrats för de partnerländer som sänder trupper till NATO-ledda operationer, i enlighet med det politisk-militära ramverk som godkändes vid toppmötet i Washington år 1999. De trupper som är avsedda för krishanteringen utvecklas vid partnerskapsverksamhetens planerings- och översynsprocess (PARP).

Finland deltar årligen i ca tvåhundra övningar eller aktioner som genomförs inom ramen för Pff-programmet. Dessutom deltar Finland i NATO-ledda krishanteringsoperationer i Bosnien och Kosovo (SFOR och KFOR). Olika finländska myndigheter deltar också i samarbetet på NATO:s civila områden.

Den öppna politik som NATO bedriver är en av de centrala faktorer som utformar Europas säkerhetsstrukturer. År 1999 utökades alliansen med tre länder (Polen, Tjeckien, Ungern). Nio stater ansöker om medlemskap i alliansen. NATO:s följande toppmöte skall hållas år 2002, varvid det kan bli aktuellt att inbjuda också nya länder till diskussionerna om medlemskap. NATO har meddelat att organisationen inbjuder nya medlemmar utgående från hur väl dessa förmår uppfylla medlemskapets förpliktelser och hur utvidgningen motsvarar NATO:s mål samt stärker stabiliteten och säkerheten i världsdelen. Kandidaterna får hjälp med att uppfylla kriterierna för medlemskapet genom ett träningsprogram för medlemskap (Membership Action Plan, MAP).

NATO och Ryssland träffade år 1997 ett bilateralt arrangemang för sina relationer, i vilket ingår förutom definitionen av de inbördes förhållandena också ett konsultationsförfarande och en samarbetsmekanism. Förutom i det permanenta NATO-Rysslandsrådet är Ryssland med också i EAPC. Ryssland har sändt trupper både till SFOR i Bosnien och KFOR i Kosovo. Medan flygräderna i Kosovo pågick stoppade Ryssland sitt samarbete med NATO, men detta samarbete har sedermera återupptagits.

OSSE

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) har alltså en normgivande uppgift i Europa när det gäller att reglera det sätt på vilket staterna förhåller sig till varandra.

OSSE har under 1990-talets förlopp kännbart ökat sin verksamhet när det gäller att förebygga och klara upp kriser. Organisationen har satsat särskilt på att arrangera och övervaka val, stärka rättstaten, stöda de demokratiska institutionerna samt åstadkomma respekt för de mänskliga rättigheterna

och minoriteternas rättigheter. OSSE administrerade i början av år 2001 ca 20 fältmissioner som sysselsatte sammanlagt över 3000 personer.

Tyngdpunkten i verksamheten är förlagd till Balkan och den forna Sovjetunionens område. OSSE har under många års tid gjort stora ansträngningar för att reda ut de s.k. nedfrysta konflikterna på den forna Sovjetunionens område. Några avgörande framsteg har inte gjorts i dessa konflikter. Ett betydande framsteg var att den federala republiken Jugoslavien som genomgår en demokratiseringsprocess antogs som deltagande stat i november 2000.

Vid OSSE:s toppmöte i Istanbul i november 1999 antogs en ny politiskt bindande stadga för europeisk säkerhet, genom vilken de deltagande staterna bekräftade den gemensamma värde- och normgrundens giltighet och ställde upp som mål att få till stånd ett gemensamt säkerhetsområde som baserar sig på en helhetsbetonad och odelbar säkerhet.

Stadgan omfattar också en överenskommelse om verksamhetsmodell vars syfte är att effektivisera samarbetet mellan OSSE och de övriga internationella säkerhetspolitiska organisationerna. Avsikten är att med hjälp av modellen förbättra också samarbetet mellan staterna och de internationella organisationerna i situationer där gemensamt överenskomna principer och utfästelser negligeras eller där vissa medlemsländer är oförmögna att iaktta dem i sin egen interna utveckling. De beslut som fattades i Istanbul kompletterar slutakten från Helsingfors från år 1975 och Parisstadgan från år 1990.

Europarådet

Europarådet stärker genom sin verksamhet stabiliteten och säkerheten i Europa genom att främja den pluralistiska demokratin, de mänskliga rättigheterna och principerna gällande rättsstaten i medlemsländerna. Rådet har utvidgats i betydande grad. Nya medlemmar är Ryssland, Ukraina, Moldavien, Georgien, Armenien och Azerbajdjan.

Europarådets kriterier för medlemskap och de bistånds- och samarbetsprogram som främjar uppnåendet av dem har visat sig vara nyttiga när det gäller att stärka demokratins utveckling. Uppföljningen av det sätt på vilket medlemskapskriterierna och -förpliktelseerna iakttas är en viktig del av den process genom vilken den gemensamma värdegrunden upprätthålls och förstärks i Europa. Europarådets människorättsverksamhet förstärktes genom att ett ämbete som människorättskommisarie på Finlands initiativ inrättades 1999. Människorättskommisarien har fäst särskild uppmärksamhet vid situationen på krisområdena.

1.4 Den försvarspolitiska och militära utvecklingen

Den allmänna säkerhetssituationen i Europa har utvecklats i positiv riktning. De regionala krisernas inverkan på den europeiska säkerhetsutvecklingen har dock varit större än väntat. En bekräftelse på detta är särskilt kriserna i Tjetjenien och Kosovo.

Som följd av de säkerhetspolitiska förändringarna har en strukturförändring med verkningar både för de nationella försvarsarrangemangen och det internationella samarbetet inletts. Genom den utvecklas försvarsarrangemangen så att reaktionerna också på internationella kriser kan bli så snabba och smidiga som möjligt.

Ett mångsidigt internationellt samarbete på det militära området ökar öppenheten och förtroendet

staterna emellan samt förbättrar det internationella samfundets förutsättningar att undvika och avgöra militära konflikter.

Det förändrade militära hotet reglerar det sätt på vilket försvarets beredskap och strukturer utvecklas på olika sätt på olika områden. Särskilt i sådana europeiska länder som har en förmånlig geopolitisk ställning har försvarspolitikerna fokuserat på behovet av att utveckla rörliga trupper med snabb reaktionsförmåga samt annan krishanteringsförmåga. Oavsett de nationella hotbedömningarna bibehåller alla stater som grundläggande element i den egna säkerheten en tillräcklig förmåga sköta det egna territoriets militära försvar, antingen självständigt eller som en del av alliansen. I många länder går utvecklingen mot upprättandet av en yrkesarmé, i andra däremot bibehålls den allmänna värnplikten.

Inom NATO pågår ett projekt som gäller utvecklandet av försvarsförmågan (DCI) och vars syfte är att utveckla särskilt högteknologins militära tillämpningar också med tanke på krishanteringen.

De länder som ansökt om NATO-medlemskap försöker bygga upp eller förnya sitt försvar så att det motsvarar den nivå som alliansen förutsätter, vilket innebär att försvarssektorn måste tilldelas betydande resurser.

Även om de europeiska länderna i regel håller på att minska sina militära styrkor utvecklas truppernas effektivitet i strid med stöd av olika reformer, bl.a. förändras deras strukturer och utnyttjas de möjligheter som högteknologin erbjuder.

Särskilda föremål för utveckling inom de väpnade styrkorna är den informations- och ledningskrigföring som syftar till att förlama datanäten och datasystemen, truppernas strategiska och operativa rörlighet, den eldkraft som utnyttjar precisionsstyrda vapen samt förmågan att på ett övergripande sätt ha stridsområdet under kontroll. Det samordnade utnyttjandet av dessa faktorer ökar mångfaldigt de nya truppernas och arrangemangens militära prestationsförmåga jämfört med de traditionella väpnade styrkorna. När de väpnade styrkorna utvecklas enligt dessa principer tillgodoses kraven både från det nationella försvarets och den internationella krishanterings sida.

Informationsteknologins snabba utveckling och det utvidgade ibruktagandet av denna teknologi har en central inverkan på de väpnade styrkornas utveckling. Den forskning och utveckling som gäller de nyaste teknologierna sker i allt högre grad på marknadsmässiga villkor. Samtidigt har planeringen av systemen och deras uppbyggnad försnabbats. Som följd av detta har interaktionen mellan de väpnade styrkornas och det övriga samhällets tekniska utveckling intensifierats.

Armén bibehåller sin ställning som den centrala försvarsgrenen, även om utvecklingen lägger vikt vid användningen av vapensystem som baserar sig på högteknologi i militära operationer, särskilt flygvapnets vapensystem och precisionsvapen med lång bärvidd, samt vid användningen av specialtrupper.

Den tekniska överlägsenhet som Förenta Staternas väpnade styrkor besitter har ytterligare ökat genom att den militära forsknings- och utvecklingsverksamheten har tilldelats mer resurser än världens alla andra stater sammanlagt. Förenta Staternas militära utveckling reflekteras på de övriga staternas militära styrkor. De strukturella förändringar som inletts i de europeiska staternas försvar under de senaste åren följer samma principer.

Reformen av Rysslands väpnade styrkor strävar till att iaktta huvudlinjerna i samma slag av militär utveckling, även om det på grund av finansieringens nivå inte är möjligt att utveckla de väpnade

styrkorna i Ryssland så att deras standard skulle motsvara Förenta Staternas. Ryssland betonar kärnvapnens roll och utvecklandet av de traditionella väpnade styrkorna.

Vapenkontroll och nedrustning

FN har bevarat sin plats som centralt forum för nedrustningsförhandlingarna. Resultat har uppnåtts vid förhandlingarna, men det finns ännu många öppna frågor och verkställigheten av avtalen är långsam.

Den internationella uppmärksamheten har under de senaste åren i allt högre grad riktat sig mot den konventionella beväpningen och de därtill hörande humanitära frågorna. Bakgrunden till detta är särskilt den omfattande och summariska användningen av antipersonella minor t.o.m. mitt bland den civila bosättningen samt den okontrollerade spridningen av lätta vapen i samband med väpnade konflikter.

Vid olika forum har effektiverade åtgärder vidtagits i syfte att förhindra de skador som användningen av lätta vapen medför. FN anordnar år 2001 en internationell konferens om lätta vapen, som förväntas godkänna ett verksamhetsprogram och skapa avtalssystem för utmärkning av vapen, för bättre möjligheter att identifiera dem och för begränsning av vapenhandeln. OSSE har godkänt ett dokument om lätta vapen i syfte att främja samma mål.

Ottawakonventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor trädde internationellt i kraft den 1 mars 1999. Ca 140 stater har anslutit sig till konventionen och den har ratificerats av mer än 100 stater. Finland har inte undertecknat konventionen. Till de stater som inte har anslutit sig till Ottawakonventionen hör bl.a. Förenta Staterna, Ryssland och Kina. Konventionen förutsätter att lagren förstörs inom fyra år efter anslutningen.

Jämsides med Ottawakonventionen har de begränsningar gällande användningen av antipersonella minor som fastställs i II protokollet till Genèvekonventionerna och reglerna för utmärkning av minor samt för möjligheterna att upptäcka dem utvecklats. Finland har undertecknat minprotokollet. Finland har deltagit i den humanitära minröjningen på Balkan, i Sydostasien och i Afrika. Totalkostnaderna för det fyraåriga minröjningsprogrammet (1998-2001) är 120 mmk.

Förbudet mot antipersonella minor och övervakningen av lätta vapen är instrument för den globala vapenkontrollen med hjälp av vilka konflikter kan förhindras och krisernas verkningar lindras, och med hjälp av vilka det är möjligt att bidra till utredningen och uppföljningen av kriserna. När det gäller att genomföra förbudet mot minor och övervakningen av lätta vapen har medborgarorganisationerna en viktig roll jämsides med regeringarna.

Avtalet om nedskärning av de konventionella väpnade styrkorna i Europa (CFE) kvarstår alltjämt som en av hörnstenarna i den europeiska säkerhetsutvecklingen. Med stöd av avtalet stabiliserades på 1990-talet mängden av den konventionella beväpningen i världsdelen på en lägre nivå. Syftet var också att eliminera förmågan att göra överraskningsanfall och storskaliga anfall.

De trettio avtalsslutande länderna antog sinsemellan i Istanbul 1999 ett anpassat CFE-avtal som ersätter den tidigare regleringsstrukturen med en för de enskilda länderna fastställd smidig begränsning av beväpningens storlek, dvs. med ett takarrangemang. Enligt det har ett enskilt land utöver den tillåtna nationella materielen rätt till ett regionalt tillägg, i vilket ingår de utländska truppers materiel. Dessutom är det möjligt för avtalsparterna att ta emot utländsk materiel som tillfälligt placerats i landet med tanke på krigsövningar, fredsbevarande operationer eller undantagstillstånd. Ryssland har rätt till sådan tillfällig placering på sin syd- och nordflank, dvs. också vid grän-

sen mot Finland.

Att avtalet medför ökad stabilitet beror på att det täcker de flesta av de central- och östeuropeiska länderna genom den reglering som gäller flankerna och återhållsamheten. Det nationella taket och det regionala taket är lika stora i NATO:s nya medlemsländer och i de CFE-länder som ansökt om medlemskap, vilket utesluter möjligheten att varaktigt placera utländska trupper eller baser i dessa länder.

Ratificeringsprocessen gällande det anpassade CFE-avtalet pågår alltjämt. När avtalet trätt i kraft är det öppet för anslutning vad beträffar de utomstående OSSE-länderna. Utanför står EU:s icke-allierade länder (Finland, Sverige, Irland, Österrike), Schweiz, de baltiska länderna, Estland, Lettland och Litauen, länderna på det forna Jugoslaviens område Slovenien, Kroatien, Bosnien-Hercegovina, Makedonien, den federala republiken Jugoslavien samt Albanien och småstaterna. Intresse för anslutning har hittills förekommit sparsamt, huvudsakligen i samband med närmandena gällande NATO-anslutning.

De förtroende- och säkerhetsskapande åtgärderna vilka gäller militärt informationsutbyte, kontakt, verifiering och öppenhet har bevarat sin betydelse i Europa jämsides med CFE-avtalet och NATO:s förstärkta partnerskapsnät som främst är inriktat på det praktiska militära samarbetet. I Wiendokumentet av år 1999 om förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder är en nyhet att betoningen av de subregionala och bilaterala arrangemangen är tydligare än förut.

Open Skies-avtalet om militära spaningsflygningar som träffades år 1992 har genomförts på tillfällig basis i form av livlig provflygningsverksamhet. Efter avtalets ikraftträdande kan länder som i likhet med Finland är observatörer ansluta sig till avtalet. Finland är intresserat av att ansluta sig till avtalet.

I fråga om övervakningen och nedrustningen av massförstörelsevapen har vissa framsteg gjorts på 1990-talet. Ett fullständigt provstopp har dock inte åstadkommits. Avtal om kontrollen när det gäller konventionen om förbud mot biologiska vapen har ännu inte kunnat fås till stånd.

Kärnvapnens militärpolitiska betydelse har förändrats som följd av förändringarna inom den internationella politiken och framstegen vad nedrustningen beträffar. Den ryska ratificeringen av START II-avtalet främjar kontinuiteten i fråga om den strategiska kärnvapennedrustningen och banar väg för nya förhandlingar mellan Ryssland och Förenta Staterna. Det är osäkert hur beständiga Förenta Staternas och Rysslands ensidiga utfästelser om reducering av antalet taktiska kärnvapen är, och verkställigheten av förbindelserna är oklar, eftersom de inte inbegriper utbyte eller verifiering av information.

Ryssland har i sin militärdoktrin betonat kärnvapnens roll efter att de konventionella väpnade styrkorna försvagats som följd av nedskärningar. På längre sikt satsar Ryssland på att förnya sina konventionella väpnade styrkor.

Icke-spridningsfördragets ställning som universell norm är stark i ljuset av översynskonferensen år 2000, men den instabila situationen i Mellersta Östern samt Indiens och Pakistans kärnvapenprov och kärnvapenprogram utgör utmaningar till fördraget. Översynskonferensen för icke-spridningsavtalet av år 2000 uppmanade parterna att fortsätta minskningen av antalet taktiska kärnvapen.

En betydande utmaning under de närmaste åren är ansträngningarna att förhindra spridningen av

ballistiska medel- och långdistansrobotar och robotteknologi. Förmågan att tillverka robotar har fått en omfattande spridning och exportövervakningens åtgärder är inte som sådana tillräckliga. Parterna i exportövervakningsarrangemanget för robotteknologi (MTCR) har kommit överens om en uppförandekod som är öppen för alla länder. Finland är ordförande för MTCR fram till hösten 2001.

Förenta Staterna överväger att bygga upp ett missilförsvarssystem och undersöker olika alternativ. Ryssland anser detta projekt strida mot avtalet från år 1972 om avvärjning av missiler (ABM-avtalet). Diskussioner om saken pågår mellan Förenta Staterna och Ryssland. Avgörandet gällande missilförsvaret och ABM-avtalet anses vara viktigt också med tanke på de övriga avtalen om vapenkontroll och särskilt med tanke på den fortsatta kärnvapenedrustningen. Diskussioner om missilförsvarsprojektet förs också mellan Förenta Staterna och de europeiska allierade samt andra länder.

Verkställigheten av konventionen om förbud mot kemiska vapen har inletts på ett effektivt sätt genom att ett omfattande kontrollsystem har upprättats. Finland har satsat på att denna konvention skulle fås till stånd och deltar aktivt i arbetet på dess verkställighet. Den mest betydande frågan i fortsättningen är om Ryssland förmår verkställa sin utfästelse att förstöra sina massiva lager av kemiska vapen. Detta arbete på att förstöra vapen borde vara färdigt 2007 och Ryssland har beviljats en första två år lång tilläggstid.

Förhandlingarna om övervakningsprotokollet gällande konventionen om förbud mot biologiska vapen närmar sig slutskedet och protokollet borde vara färdigt på hösten 2001. Det finns ett ökande hot om att biologiska vapen kommer att användas.

1.5 Nordeuropas och Östersjöområdets säkerhets- och försvarspolitiska utveckling

De allt mer ökade kontakterna på olika områden och människornas rörlighet har förvandlat Östersjöområdet till ett område som genomgår en dynamisk utveckling och som bedriver politiskt och ekonomiskt samarbete samt vars betydelse ökar. Den ryska politiken, Estlands, Lettlands, Litauens och Polens förhandlingar om EU-medlemskap, EU:s nordliga dimension samt NATO:s partnerskaps- och utvidgningspolitik bidrar till att utforma Nordeuropas och Östersjöområdets säkerhetsklimat.

De militära faktorerna och särskilt det militära motsatsförhållandet står inte längre på samma sätt som under det kalla krigets tid i förgrunden. Däremot har andra gränsöverskridande säkerhetsproblem än de militära ökat på Östersjöområdet under 1990-talet.

Miljöproblemen och särskilt de risker som är förknippade med kärnsäkerheten kvarstår som stora utmaningar och understryker det inbördes beroendet mellan länderna på området.

Staterna på Östersjöområdet bedriver ett livligt samarbete. Det nordiska samarbetet har långa traditioner. De tre baltiska länderna bedriver ett intensivt samarbete sinsemellan. En samarbetspraxis som inbegriper åtta länder har skapats för de nordiska och de baltiska länderna. Samarbete inom olika sektorer bedrivs mellan länderna på området också inom mera omfattande ramar, särskilt inom Östersjöområdet.

Europeiska unionens nordliga dimension och aktiva Rysslandspolitik har gett unionen en betydelsefull roll på området. I och med att de flesta av kuststaterna vid Östersjön ansluter sig till unionen växer EU:s betydelse på området betydligt.

NATO:s roll på Östersjöområdet har förstärkts under de senaste åren. Polen blev medlem av NATO 1999. NATO har genomfört partnerskapsövningar på Östersjöområdet.

Finland och Sverige har intensifierat sitt säkerhetspolitiska samarbete utgående från den geografiska närheten, EU-medlemskapet och den militära alliansfriheten.

De danska sundens strategiska betydelse har förändrats. Tyngdpunkten i den militära verksamheten vid Östersjön befinner sig numera i närheten av de baltiska ländernas och Finlands samt Rysslands havsområden.

Kolahalvöns och S:t Petersburgsområdets militära betydelse har ökat. Leningrads militärdistrikt hör till de viktigaste av de ryska militärdistrikten och har företräde när det gäller att utveckla de väpnade styrkorna. Kaliningrads specialställning inverkar på hur grannförhållandena utvecklas på Östersjöområdet.

Kärnavapennedrustningen mellan Förenta Staterna och Ryssland och dess framtid påverkar säkerheten och stabiliteten också i Finland och på dess närområden.

Syftet är att med hjälp av CFE-avtalet och de inom OSSE överenskomna förtroende- och säkerhetsskapande åtgärderna reducera de militära anledningarna till oro på området. Det anpassade CFE-avtalet inverkar inte i betydande grad på beväpningens permanenta placering i Nordeuropa. Finlands och Sveriges gemensamma initiativ år 1998 om extra inspektioner grannländerna emellan som komplettering av OSSE-arrangemanget har lett till praktiska tillämpningar.

Ett centralt störningsmoment när det gäller säkerhetsutvecklingen på Östersjöområdet är det arv från sovjettiden som innebär att det fortsättningsvis förekommer friktioner i de bilaterala politiska förhållandena mellan Ryssland och de baltiska länderna (särskilt Lettland och Estland), vilket sammanhänger med erfarenheterna från det förgångna och minoritetsfrågorna.

Rysslands utrikes- och säkerhetspolitiska inriktning, politiska stabilitet och ekonomiska utveckling är betydelsefulla faktorer för hela Östersjöområdets framtid.

Östersjön och dess kuststater utgör för Ryssland en livsviktig kontakt till Europa och den övriga världen. Kaliningradområdet som är beläget mellan Litauen och Polen framhäver Rysslands roll inom Östersjöområdet.

Förhållandena mellan NATO och Ryssland är en central faktor för stabiliteten och säkerheten i Europa, också på Östersjöområdet. Ryssland har varit berett att delta i samarbetet med NATO och framhållit sin speciella roll bland partnerländerna. Å andra sidan har Ryssland haft en reserverad inställning till de övningar som företas på Östersjön inom ramen för partnerskapet och inte heller deltagit aktivt i denna verksamhet.

Ryssland motsätter sig NATO:s utvidgning särskilt till den forna Sovjetunionens område. Ryssland har aviserat motåtgärder i den händelse att NATO utvidgas till området i fråga.

EU:s roll på Östersjöområdet

Europeiska unionen främjar utvecklingen på Östersjöområdet på ett flertal sätt. Unionen genomför den handlingsplan för den nordiska dimensionen som fick till stånd på Finlands initiativ och som

godkändes vid Europeiska rådet i Feira. Den nordliga dimensionens syfte är att främja stabiliteten, säkerheten, de demokratiska reformerna och den hållbara utvecklingen i Nordeuropa på grundval av ett positivt inbördes beroende. Syftet förverkligas genom utnyttjande av de medel som unionens gemensamma politik gällande de yttre förbindelserna och den gränsöverskridande närområdespolitiken erbjuder (Phare, Tacis, Interreg) samt av medlemsländernas nationella och gemensamma program. Avsikten är att främja också de internationella finansinstitutens deltagande.

De regionala samarbetsorganisationerna - Östersjörådet, Barentsrådet och Arktiska rådet är knutna till främjandet av den nordliga dimensionen. Den nordliga dimensionen styrs av en politisk dialog mellan unionen och partnererna. Försvarspolitik och det militära samarbetet hör inte till dess område. På lång sikt kommer det mervärde som den nordliga dimensionen för med sig att synas som resultat av det effektiverade och ökande samarbetet på det ekonomiska området samt i fråga om energiproduktionen, användningen av naturresurserna, miljövården samt transport- och telekommunikationerna.

Avsikten är att med hjälp av EU:s gemensamma Rysslandsstrategi få till stånd en mera helhetsinriktad och långsiktig behandling av relationerna i unionens organ och medlemsländer. Unionens målsättning är att främja stabiliteten i Ryssland och få med Ryssland i det europeiska och det regionala samarbetets nätverk. Det partnerskaps- och samarbetsavtal mellan EU och Ryssland som trädde i kraft 1997 erbjuder goda och omfattande ramar för samarbete och utveckling av relationerna.

Ryssland har haft en positiv inställning till EU:s utvidgning men framfört sina betänkligheter vad beträffar utvidgningens verkningar på handeln mellan Ryssland och de nya medlemsländerna och på umgänget över gränserna. Ryssland vållas också bekymmer av det sätt på vilket Kaliningrads ställning utvecklas. Verkningarna på handeln blir i huvudsak positiva när de blivande medlemsländernas tullnivåer sjunker till EU-nivå.

Det gränsöverskridande samarbetet främjar stabiliteten och säkerheten på ett konkret sätt. En av dess centrala former gäller samarbetet mellan polis- och gränsmyndigheterna samt de judiciella myndigheterna. Samarbetet utgör grundvalen för verksamheten när det gäller att motarbeta gränsöverskridande kriminalitet, droghandel, människohandel, penningtvätt, ekonomisk brottslighet och olaglig migration.

Ryssland

Rysslands utveckling till en demokratisk rättsstat och fungerande marknadsekonomi fortgår. Utvecklingen i Ryssland är alltjämt behäftad med osäkerhetsfaktorer.

Valet till duman och presidentvalet 1999-2000 utgjorde tecken på att det politiska systemet i Ryssland gradvis håller på att stabiliseras. Målet är att stärka centralmakten, men relationerna mellan centralmakten och regionerna söker alltjämt sin form.

Förändringarna i den ryska ekonomin fortgår. De strukturella problemen kastar sin skugga över tillväxtutsikterna, och avhjälpandet av dem har framskridit långsamt. Den industriella och övriga infrastrukturen är i dåligt skick. Den ryska exporten består huvudsakligen av energi, metaller, råvaror och vapen, och budgetinkomsterna är centralt beroende av prisutvecklingen för exportprodukterna på världsmarknaden.

Rysslands anpassning till de nya geografiska, ekonomiska och politiska realiteterna är ännu inte färdig. Trots sina inre svårigheter siktar Ryssland till att öka sitt internationella politiska inflytande

på OSS-området, i Europa och på det globala planet. Som permanent medlem av FN:s säkerhetsråd framhåller Ryssland FN:s ställning. Samtidigt upplever Ryssland att landet håller på att förlora sin ställning i Europa särskilt i och med NATO:s utvidgning.

De ryska säkerhetsproblemen förekommer uppskattningsvis främst i söder. Den islamska fundamentalismen är en utmaning förutom i Kaukasien också i Centralasien.

Europeiska unionens och NATO:s medlemsländer har gentemot Ryssland, som för närvarande befinner sig i en brytningstid, bedrivit en samarbetsinriktad politik och försökt öka de olika slagen av kontakter med Ryssland. Utvecklingsperspektiven för relationerna är goda, om Ryssland för sin del har en konstruktiv inställning till att utveckla samarbetet.

Ryssland har under de senaste åren tydligare än hittills beaktat EU:s betydelse som partner och EU:s växande roll i den europeiska politiken. Kännetecknande för Rysslands Europarelationer är det ekonomiska beroendet av Europeiska unionens marknader. Nästan 40 % av Rysslands utrikeshandel förs med EU-länderna och i och med unionens utvidgning ökar andelen alltjämt. Förhållandet mellan Ryssland och EU samt dess medlemsländer är en central faktor när det gäller att upprätthålla stabiliteten i Europa. Ryssland har visat intresse också för att delta i EU:s krishantering.

Relationerna mellan Förenta Staterna och Ryssland är också i framtiden en av de mest centrala av de faktorer som påverkar den internationella säkerheten.

Rysslands ställning som militär stormakt baserar sig på jämlikhet med Förenta Staterna vad kärnvapenupprustningen beträffar. Antalet kärnvapen har på bägge sidor reducerats betydligt och reduceras alltjämt, även om denna utveckling karakteriseras av osäkerhet. Enligt de uppskattningar som gjorts måste Ryssland på grund av ekonomiska orsaker minska antalet strategiska vapen till 1500 kärnstridsspetsar.

Den kraftiga nedskärningen av Rysslands ekonomi har medfört starka svängningar i försvarsanslagens nivå. Detta har minskat de väpnade styrkornas prestationsförmåga både i fråga om utbildningens och personalens samt materielens omfång och kvalitet. De väpnade styrkornas anpassning till de förhärskande realiteterna och till de begränsningar som ekonomin ställer upp har inte varit problemfri.

Den materiel som är i användning håller snabbt på att bli föråldrad och anskaffning i stor skala av ny materiel kan som det nu ser ut inledas tidigast 2010 - 2015. Beredskapen när det gäller att utveckla och tillverka ny materiel har upprätthållits med hjälp av vapenexport och mindre omfattande inhemska beställningar. Prestationsförmågan när det gäller den nyaste materielen som är i bruk har i huvudsak bibehållits och försök har gjorts att förbättra den med hjälp av moderniseringsprogram.

Ryssland strävar till att upprätthålla kärnvapenpariteten genom att i sin tur minska omfånget av den strategiska kärnvapenbestyckningen enligt avtalet med Förenta Staterna. Rysslands kapacitet att upprätthålla sin på land-, sjö- och luftbaserade missiler grundade avskräckningsförmåga är osäker om antalet kärnvapen inte kännbart reduceras och tilläggsresurser kan erhållas.

Ryssland har för sina försvarsutgifter under de tio senaste åren använt 16 - 22 procent av statsbudgeten. Försvarsutgifterna har ökat från 143 miljarder rubel år 2000 till 219 miljarder rubel år 2001. Här ingår trots inflationen en reell tillväxt. Försvarsutgifterna utgör ca 17 procent av statens utgifter och 2,6 procent av BNP. Ryssland försöker höja BNP-andelen när det gäller den statliga centralförvaltningens försvarsbudget till 3,5 procent.

En betydande andel av de medel som används för försvaret kanaliseras alltså förbi försvarsbudgeten. Ryssland har utöver försvarsmakten en betydande mängd vapenmakt på olika nivå närmast för interna uppgifter. Försvarets totala styrka är enligt olika uppskattningar ca 3 miljoner man. Av dem är över 2 miljoner militärer och resten civila. För närvarande pågår en reducering av försvarsmaktens och de övriga väpnade styrkornas numerär till 600 000 personer (470 000 militärer och 130 000 civila) som en del av reformprogrammet.

De ryska styrkor som kan genomföra markoperationer uppgår för närvarande till ca 600 000 man, av vilka 70 000 hör till tio förband som är i hög beredskap. Resten hör till 20 - 30 förband i lägre beredskap samt till vapenslags- och stödtrupperna. Avsikten är att utveckla de förband som är i hög beredskap till moderna och rörliga styrkor som består av yrkesmilitärer och har kompetens för storskalig krigföring. Dessa förband kan användas också för krishanteringssuppgifter och för att begränsa regionala konflikter. Ryssland har i någon mån trupper också i vissa andra OSS-länder.

Ryssland har på 1990-talet två gånger fört krig i Tjetjenien och konflikten fortgår alltså. Erfarenheterna från krigen har lett till att vapenmakten utvecklas i snabbare takt.

Ryssland upprätthåller en betydande militär styrka och beredskap i Leningrads militärdistrikt vilket täcker Kolahalvön och S:t Petersburgsområdet. Rysslands ambitioner i Nordeuropa är närmast att förhindra NATO:s utvidgning, upprätthålla det strategiska kärnvapenhotet samt trygga rutten för handeln på S:t Petersburgs- och Östersjöområdet.

Kolahalvön fungerar som basområde och placeringsplats för den ryska strategiska beväpningens sjö- och luftkomponenter. När antalet strategiska atomubåtar som den ryska flottan förfogar över minskar koncentreras de återstående fartygen till den nordliga flottan. Den strategiska atomubåtsflottans framtid befinner sig av kostnadsskäl i vågskålen. På det område som hör till Leningrads militärdistrikt finns alltså taktiska kärnvapen.

I Leningrads militärdistrikt finns ett luftlandsättningsförband samt ett marininfanteri- och två arméförband i hög beredskap. Antalet förband i lägre beredskap och antalet mobiliseringstrupper är alltså betydande. Att skydda S:t Petersburgsområdet och områdena på Kolahalvön hör till det ryska luftförsvarets viktigaste uppgifter. I den materiel som hör till flygvapnet vid Leningrads militärdistrikt ingår ca 400 stridsflygplan och stridshelikoptrar. Denna materiel minskar i omfång under de närmaste åren, men avsikten är att modernisera den återstående materielen. Huvuddelen av Östersjöflottan är grupperad eller har sin bas på Kaliningradområdet. Alla trupper på området är underställda Östersjöflottan.

När det gäller den säkerhets- och försvarspolitiska planeringen är det nödvändigt att vara beredd också på en oförmånlig utveckling. Den ryska utvecklingen och politiken kan i framtiden leda eller ge ingredienser till en kris som berör särskilt Nordeuropa och Östersjöområdet, närmast i följande tre typer av fall:

- 1) en av teknologiska faktorer orsakad miljökatastrof inträffar,
- 2) relationerna mellan Ryssland och de baltiska länderna tillspetsas samt
- 3) den ryska reformpolitiken misslyckas, Ryssland blir isolerat och utrikes- och säkerhetspolitiken ändrar inriktning.

Det är svårt att förutspå hur Rysslands roll på Östersjöområdet kommer att utvecklas. Det är sannolikt att Ryssland trots svårigheterna fortsätter sina strävanden att reformera samhället och ekonomin. Samtidigt kommer den ryska utrikes- och säkerhetspolitiken sannolikt också i framtiden att

inrikta sig på möjligheterna att öka inflytandet särskilt på närområdena.

Sverige

Den svenska försvarspolitik har blivit föremål för en grundlig omvärdering under senare hälften av 1990-talet.

Sverige har kommit fram till att ett storskaligt anfall som syftar till att invadera landet inte är möjligt under de närmaste tio åren under förutsättning, att Sverige har en rätt dimensionerad försvarsförmåga. Däremot har väpnade anfall som företas via luften eller som har begränsade syften bedömts vara möjliga också i ett säkerhetsläge av nuvarande slag.

Enligt den proposition som Sveriges riksdag godkände år 2000 förnyas landets försvarsmakt före år 2010. I reformen fastställs det militära försvarets dimensionering och verkställighetsförmåga från en ny utgångspunkt. Resurserna koncentreras inte längre på att utveckla förmågan att avvärja ett storskaligt anfall utan inriktas på utvecklandet av väpnade styrkor som är rörliga och eldkraftiga och kan användas på ett smidigt sätt. Avsikten är att sänka försvarsbudgeten från nuvarande ca 28 miljarder mark med ca tio procent fram till år 2004. År 2001 är försvarsutgifternas andel av bruttonationalprodukten 2,0 procent. Utöver försvarsbudgeten anvisar Sverige strukturförändringen särskild finansiering.

När försvarspolitik omvärderas betonas betydelsen av att upprätthålla en stabil grund för det militära försvaret. Försvarssystemet utvecklas genom att de väpnade styrkornas anpassningsförmåga förbättras, i syfte att främja deras möjligheter att snabbare än hittills kunna svara på uppkomsten av olika slag av hot och att vid behov kunna öka de militära resurserna så att de svarar mot förändringarna gällande säkerheten i omvärlden.

Som följd av strukturförändringen läggs mer än 50 fredstida staber eller truppförband ner. Den avlönade personalen minskas med över 7000 personer. Den allmänna värnplikten bibehålls, men av de värnpliktiga utbildas endast en knapp tredjedel av de manliga årsklasserna (ca 18 000 av sammanlagt 50 000). Kvinnornas värnplikt diskuteras för närvarande och besluten fattas i nästa försvarsbeslut år 2001.

Antalet ledningsstaber minskas från nuvarande 26 till fem samtidigt som antalet ledningsnivåer minskas från fem till tre. De operativa trupperna vid den svenska försvarsmaktens alla försvarsgrenar leds från en integrerad operativ ledningsnivå i de nationella försvars- och de internationella krishanteringsuppgifterna. Den nuvarande förvaltningen på mellannivå, försvarsområdena och militärlänen, läggs ner. I stället för dem inrättas fyra nya militärdistrikt som svarar för försvaret på den lokala nivån samt för de arrangemang som gäller hemvärnet.

När det gäller de krigstida trupperna inverkar strukturförändringen mest på armén. Antalet brigader minskas från tolv till fyra, och därtill inrättas två fristående brigadledningar. Den materiel som hör till arméns vapenslag förnyas och fram till år 2010 utvecklas ett nytt system på många nivåer för arméns eldunderstöd. Antalet avdelade bataljoner som ingår i landstridskrafterna och som är avsedda för specialuppgifter ökar till sammanlagt ca tio. De kommer att inbegripa en ny luftburen bataljon utrustad med transporthelikoptrar och senare med stridshelikoptrar samt ett nytt slag av säkerhetsbataljoner som utrustas med pansarfordon. Säkerhetsbataljonerna är avsedda bl.a. för skydd av strategiska punkter samt den högsta politiska och militära ledningen mot terrordåd och specialstyrkor. Enligt planerna skall en del av bataljonerna kunna hållas i beredskap med någon timmes varsel och kunna användas också i internationella uppgifter.

Personalen vid arméns operativa förband och territorialförsvarsförband består av kadrarna samt av värnpliktiga som är under 30 år gamla. Truppernas materiel består av närmare 300 moderna stridsvagnar och drygt 500 pansrade stridsfordon.

Marinstridskrafterna minskar betydligt när det fasta och rörliga kustartilleriet läggs ner. Sveriges ubåtsvapen bibehåller sin ledande ställning på Östersjön. Ytstridsfartygsenheterna utgörs av ca tio korvetter som kan operera på öppna havet och som kan användas för ett flertal ändamål samt av minkrigsfartyg.

Flygvapnet berörs minst av strukturförändringen. Alla beställda JAS-jaktplan tas emot, varvid Sverige i framtiden kommer att ha ca 200 moderna jaktplan. Det luftburna luftbevakningssystemet utformas till ett system som täcker hela luftrummet. Genom det nya luftvärnsrobotsystemet kompletteras det luftförsvaret som gäller strategiska punkter.

Avsikten är att genom strukturförändringen skapa tillräcklig spanings- och övervakningsförmåga samt att utveckla truppernas rörlighet och deras användbarhet för ett flertal olika ändamål. Försvarsmaktens förmåga att stöda andra myndigheter i undantagsförhållanden utvecklas. Enligt planerna är Sveriges försvarsmakt före år 2010 kompatibel med NATO-standarderna.

Genom de förändringar som berör ledningssystemet förbättras inom de olika försvarsgrenarna beredskapstruppernas reaktions- och samverkansförmåga samt differentieras de operativa truppernas och skyddstruppernas uppgifter och principerna för deras användning på ett klarare sätt än hittills. Som följd av reformerna blir användningen av de operativa trupperna från att ha varit lokal hädanefter riksomfattande. Med stöd av militärdistriktet som inrättas i stället för de slopade försvarsområdena säkras ledningsförmågan inom Sveriges territoriella försvar. Genom att sammanslå hemvärnstrupperna och de skyddstrupper som ställs upp i stället för de nedlagda brigaderna säkras det riksomfattande territoriella försvarssystemets funktionsduglighet.

Regeringens proposition fäster uppmärksamhet förutom vid de hot som är förknippade med användningen av de konventionella vapnen också vid stater och grupperingar som genom hot, terroråd eller på annat sätt med våld försöker utöva påtryckning mot Sverige eller försöker påverka landet med andra medel. Massförstörelsevapnen ses alltjämt som ett hot. Användningen av de medel som informationskrigföringen tillhandahåller betraktas som ett växande hot mot det svenska samhället.

Sverige arbetar för att främja det internationella säkerhetspolitiska samarbetet och konfliktförebyggandet, och anser sin egen insats i detta samarbete vara allt viktigare. Sverige har fattat beslut om att förbättra landets kapacitet att delta i den internationella krishanteringen.

Norge

Norges säkerhetspolitik stöder sig på landets NATO-medlemskap och ett aktivt krishanterings-samarbete både med de internationella organisationerna och med EU. Ett centralt drag i politiken är alltjämt Norges förmåga att inom NATO:s ramar ta emot utländsk militär hjälp och att ge NATO stöd. För att upprätthålla sin ställning i den europeiska krishanteringen strävar Norge till att skapa procedurer som gör det möjligt att tillsammans med EU kunna delta i krishanteringsoperationer som leds av unionen.

Norges regerings förslag till försvarspolitiskt program blev färdigt i februari 2001 och skall enligt

planerna behandlas i stortinget i juni 2001. Förändringarna gäller försvarsmaktens uppgifter, det internationella militära samarbetet, värnpliktstjänsten och totalförsvaret åren 2002-2005.

Utgångspunkten för det norska försvarets utvecklingslinjer är försvarsbudgetens nuvarande nivå eller ca 18,8 miljarder mark (27,2 mrd NOK), vilket är 1,94 procent av bruttonationalproduktionen. Strukturförändringen finansieras utöver detta med en särskild finansiering om ca sju miljarder mark fram till år 2006.

Avsikten är att förenkla försvarsmaktens förvaltningsorganisation, flytta över kommandören för försvarsmakten och huvudstaben till försvarsdepartementet och koncentrera försvarsmaktens ledning till samma, för alla försvarsgrenar gemensamma stab, som enligt planerna skall verka tillsammans med NATO:s stab i Stavanger. Den allmänna värnplikten bibehålls och avsikten är att inkalla ca hälften av varje årsklass till värnpliktstjänsten.

Den krigstida armén reduceras till ca 40 000 soldater. Alla förband har i framtiden förmåga att genomföra mobila operationer. Till hemvärnstrupperna hör ca 60 000 soldater med uppgifter inom territorieförsvaret. Också marinen och luftvapnet är föremål för reduktion. Antalet personer som hör till den avlönade personalen minskar från 24 000 till 18 000.

För internationella uppgifter reserveras en styrkepool som består av 3 500 militärer och från vilken 1 500 personer per gång kan tas ut för operationer. En ökad beredskap att delta i krishanteringssoperationerna är en väsentlig del av reformen av den norska försvarsmakten.

Estland, Lettland och Litauen

De politiska förhållandena i Estland, Lettland och Litauen har stabiliserats och den demokratiska utvecklingen i länderna har varit snabb. Alla tre länder förhandlar om medlemskap i Europeiska unionen. De anses uppfylla de politiska kriterierna för medlemskap i unionen.

I de baltiska länderna finns, delvis som arv från sovjettiden, en talrik rysk befolkning. Av befolkningen i Estland är ca 30 procent ryskspråkig. Av dem är ca 100 000 ryska medborgare medan ca 250 000 är personer som saknar medborgarskap. I Lettland, av vars befolkning ca 45 procent är ryskspråkig, beräknas mer än 400 000 personer sakna medborgarskap, medan antalet ryska medborgare är endast litet. Estland och Lettland har utarbetat ett program för integrering av minoritetsgrupperna, och lagstiftningen gällande minoriteterna i dessa länder har under de senaste åren reformerats så att de motsvarar de internationella kraven.

Ryssland har inte normaliserat sina förhållanden till de baltiska länderna, med hänvisning till den ryskspråkiga minoritetens ställning. Ryssland har inte undertecknat det paraferade gränsavtalet med Estland och Lettland. Trots att ställningen för den lilla ryska minoriteten i Litauen, liksom även för de övriga minoriteterna, avgjordes redan i samband med att landet återfick sin självständighet genom att alla beviljades medborgarskap, har Ryssland inte ratificerat gränsavtalet mellan länderna.

De nordiska länderna hör till dem som mest centralt stöder de baltiska ländernas stabiliserings- och reformutveckling och strävanden att bli medlemmar av EU.

Förenta staterna har stött de baltiska länderna genom att år 1998 tillsammans med dem underteckna en partnerskapsstadga och också gett sitt stöd till dessa länder genom bilaterala åtgärder. Dessutom har Förenta Staterna satt igång ett nordeuropeiskt initiativ, inom ramen för vilket Förenta Staterna försöker stöda stabilitetsutvecklingen på området så att den skall gå i samma riktning som Eu-

ropeiska unionens politik gällande den nordliga dimensionen.

De baltiska länderna har sedan början av 1990-talet fått hjälp av de nordiska länderna och av andra västländer för att utveckla sitt suveräna försvar och sitt gränsbevakningsväsende. En grupp västländer (BALTSEA), till vilken förutom Förenta Staterna, Tyskland, Storbritannien, Frankrike och Polen också de nordiska länderna hör har gett de baltiska länderna stöd för att organisera det nationella försvaret, utveckla det inbördes försvarssamarbetet och delta i den internationella fredsbevarande verksamheten. Föremål för samarbetet är de baltiska ländernas gemensamma fredsbevarande styrka BALTBAT, luftövervakningssystemet BALTNET, försvarshögskolan BALTDEFCOL och den marina enheten BALTRON. Avsikten har varit att koordinera hjälpen inom en särskild arbetsgrupp inom BALTSEA, för vilken Finland var ordförande åren 1998-2000. Under åren 2000-2001 är Finland ordförande för ledningsgruppen för BALTSEA.

Finland har koncentrerat sig på att stöda utvecklandet av Estlands nationella försvarsförmåga. Till Estlands försvarsmakt har överlåtits militär materiel närmast för utbildningsändamål. Vid de finländska militära läroinrättningarna, försvarshögskolan och försvarsinstitutet, har under 1990-talet utbildats ett betydande antal estländska militärer och till dessa läroinrättningar tas nya estländska elever in fram till år 2002. Därefter ges vidareutbildning för dem som fått grundutbildning vid de militära läroinrättningarna i Finland. Också Estlands gränsbevakningsverksamhet har varit föremål för hjälp i betydande omfattning.

Utvecklandet av Estlands försvar har fått stöd via ett finländskt expertprojekt som pågått i Estland sedan år 1996 och som från början av år 2001 benämns Baltikumprojektet. Åtgärder har vidtagits för att banta ner projektet, eftersom ansvaret för en del av dess verksamhetsområden såsom reservofficersskolan, fältartilleriet och försvarskurserna har överförts till estländarna. Avsikten är att nedskärningen skall genomföras stegvis så att projektet avslutas år 2004. Samarbetet skall i mera inskränkt form utsträckas till att omfatta också Lettland och Litauen.

Vid NATO:s toppmöte i Washington i april 1999 nämndes Estland, Lettland och Litauen som potentiella medlemmar av alliansen. Länderna har sedan hösten 1999 deltagit i ett program som förbereder dem för medlemskapet. Den mest synliga målsättningen när det gäller att utveckla försvarsförmågan är den av NATO förutsatta höjningen av försvarsbudgeten till två procent av bruttonationalprodukten. I Litauen skall målet vara uppnått år 2001, i Estland 2002 och i Lettland 2003.

En exceptionell möjlighet till snabb anskaffning av försvarsmateriel erbjuder den snabba reducering av försvarsmakten som inletts i Sverige. De baltiska länderna erbjuds möjligheten att från Sverige huvudsakligen gratis och delvis till synnerligen förmånligt pris få betydande mängder relativt tidssnlig försvarsmateriel.

2. FINLANDS SÄKERHETS- OCH FÖRSVARSPOLITISKA VERKSAMHETSLINJE

Målsättningen för Finlands säkerhetspolitik är att främja Finlands och dess medborgares säkerhet och välbefinnande och att skydda samhällets grundläggande värden i en värld som karakteriseras av fördjupat samarbete. De utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska åtgärderna siktar till att bevara Finlands självständighet och garantera landets aktionsförmåga i syfte att driva Finlands intressen i en tid av föränderliga internationella förhållanden. Betydelsen av det inbördes sambandet mellan dessa verksamhetssektorer har ökat allt mer i den utveckling som för närvarande pågår.

Finlands säkerhets- och försvarspolitiska verksamhetslinje består sammanfattningsvis av följande grundläggande element:

1. Finland bör upprätthålla och utveckla en trovärdig försvarsförmåga
2. Finland bör under de rådande förhållandena hålla fast vid sin militära alliansfrihet.
3. Finland bör delta i det internationella samarbete som bedrivs i FN, OSSE och EU och inom ramen för NATO:s partnersamarbete i syfte att stärka säkerheten och stabiliteten, varvid det nordiska samarbetet samtidigt bör betonas.

2.1 Säkerhets- och försvarspolitikens medel

Finland bedömer fortgående den militära alliansfrihetens samt krishanteringens och det övriga säkerhetssamarbetets funktionsduglighet i Europa, med beaktande av förändringarna i säkerhetskonsellationen på närområdet och Europeiska unionens utveckling. Finland gör sitt val självständigt och strävar till att säkerställa, att landet i alla situationer har de bästa möjliga medlen för att kunna sörja för den egna säkerheten.

Finlands deltagande i det internationella samarbetet för konfliktförebyggande och krishantering stärker landets egen säkerhet.

När det säkerhetspolitiska samarbetet och den säkerhetspolitiska aktionsförmågan med tanke på den internationella krishanteringen utvecklas enligt FN:s och OSSE:s principer, såväl inom EU och NATO:s partnersamarbete som med de andra nordiska länderna, förbättras samtidigt den nationella beredskapen att behärska kriser och hot som Finland utsätts för. Det internationella samarbetet stöder dessutom Finlands nationella beredskap att skydda samhällets funktioner i undantagsförhållanden.

Enligt Finlands åsikt är det skäl att eftertryckligare än hittills koncentrera sig på förebyggandet av konflikter. Med tanke på de mänskliga och ekonomiska kostnaderna är den konfliktförebyggande verksamheten betydligt effektivare än de åtgärder som en kris som redan brutit ut och eftervården av den förutsätter.

Särskilt viktigt är att i ett tillräckligt tidigt skede påverka de faktorer som förorsakar kriserna. Finland anser demokrati-, minoritets- och människorättsfrågorna samt det ekonomiska välbefindandet vara av central betydelse som grundval för säkerheten och verkar inom det internationella samarbetet för att stärka dessa mål. Finland framhåller det livskraftiga medborgarsamhällets betydelse när det gäller att förhindra uppkomsten av kriser.

Det internationella samfundets krishanteringsförmåga bör förbättras så att det blir möjligt att lösa nya typer av kriser och föränderliga kriser och att förhindra att de sprids. Den militära krishanteringsförmågan bör alltså utvecklas. Militär krishantering bör vid behov användas för att förebygga uppkomsten av kriser. När en krissituation har uppstått bör militära åtgärder tillgripas först när resultat inte kunnat uppnås förhandlingsvägen och också andra medel visat sig vara otillräckliga. Den civila krishanteringens förutsättningar bör stärkas både genom nationella och internationella insatser. Dessa bör koordineras med de militära insatserna.

Finland deltar aktivt i samarbetet på den civila krishanteringens område och utvecklar sin nationella beredskap för detta ändamål.

Finland kan delta i krishanteringsoperationer som verkställs av FN, OSSE, EU eller NATO och som har mandat av FN:s säkerhetsråd eller OSSE.

De humanitära interventionerna baserar sig på behovet av att skydda särskilt civila i krissituationer eller i militära konflikter. Finland anser det vara viktigt att utveckla gemensamma normer för humanitärt ingripande i syfte att klarlägga den politiska, juridiska och moraliska grunden för denna verksamhet. De gemensamma verksamhetsprinciperna bör kunna stärka förutsättningarna för FN:s säkerhetsråd att kunna sköta de uppgifter som anges i FN-stadgan. Den internationella rätten bör stärkas när det gäller att förhindra krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten såsom etnisk utrensning och när det gäller att bestraffa dem som gjort sig skyldiga till sådana brott. Internationella brottmålsdomstolens starka ställning och handlingsförmåga bör tryggas.

Finland deltar aktivt i de internationella insatserna för att förhindra spridningen av massförstörelsevapen och för att minimera det hot som de utgör. Finland deltar i arbetet på att begränsa spridningen av lätta vapen.

Finland tillhandahåller också i fortsättningen resurser för Förenta Nationernas verksamhet och stöder FN:s ställning i dess egenskap av organisation som löser internationella säkerhetsproblem. FN:s säkerhetsråd bör bättre än hittills kunna bära sitt ansvar för den internationella freden och säkerheten så som anges i FN-stadgan. Finland är berett att också i fortsättningen delta i FN:s fredsbevarande uppgifter. Finland stöder den mångsidiga globala verksamhet som FN bedriver i syfte att stärka demokratin, de mänskliga rättigheterna och välståndet.

Europeiska unionens betydelse när det gäller att förverkliga Finlands säkerhetspolitiska intressen och mål har ökat allt mer. Deltagandet i unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik kompletterar och utvecklar Finlands nationella säkerhetspolitik. Genom att som medlem av unionen agera aktivt inom den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiska sektorn, vilken som bäst utvecklas, stärker Finland sitt inflytande i internationella frågor och främjar sina mål på säkerhetens område.

En stark union som baserar sig på gemensamt ansvar stöder Finlands säkerhet, förebygger uppkomsten av kriser som eventuellt kan beröra Finland och förbättrar Finlands förmåga att klara sig ur dem. Att stärka unionens handlingsförmåga kvarstår som den grundläggande linjen i Finlands Europapolitik. Som medlem av unionen främjar Finland närområdenas och Europas stabila utveckling och säkerhet. Finland stöder unionens utvidgning, som är av central betydelse för stabiliteten och säkerheten i Europa.

Finland anser det vara viktigt att EU:s krishantering genomförs utgående från unionens heltäckande uppsättning av instrument. Den militära krishanteringen bör basera sig på unionens självständiga beslutsfattande samt stärka unionens gemensamma ansvar och identitet. Den bör tillsammans med den civila krishanteringen komplettera unionens politiska och ekonomiska handlingsförmåga. Skapandet av krishanteringsberedskap förbättrar också unionens trovärdighet som internationell aktör. När EU:s handlingsförmåga byggs upp i samarbete med NATO stärks den europeiska krishanteringen och det transatlantiska säkerhetssamarbetet. EU:s krishanteringsförmåga bör vid behov ställas till FN:s eller OSSE:s förfogande.

Finland deltar när det gäller att uppfylla EU:s gemensamma styrkemål. Utvecklandet av Finlands internationella beredskapsförband siktar till att Finland skall ha beredskap och förmåga att delta i unionens krishanteringsuppgifter. När trupper och resurser ställs till en enskild operations förfogande baserar sig detta alltid på ett nationellt beslut som gäller det aktuella fallet. Finland deltar också när det gäller att utveckla medlemslänarnas gemensamma resurser, viket är nödvändigt med tanke på unionens självständiga handlingsförmåga och dess trovärdighet på lång sikt.

Finland agerar initiativkraftigt för att utveckla unionens civila krishanteringsförmåga. Finland svarar för skapandet av sin nationella andel av den för internationella uppgifter avsedda polisstyrka vars upprättande baserar sig på de gemensamma åtaganden som har beslutats i Europeiska rådet. Samtidigt utvecklas beredskapen att stärka rättsstaten, den offentliga förvaltningen och räddningsväsendet.

Finland verkar för att kontakten mellan Europa och Förenta Staterna alltjämt skall vara stabil. Finland förespråkar upprätthållandet av en stark transatlantisk relation i frågor som inverkar på det euroatlantiska områdets säkerhet. Finland ger sitt stöd till att samarbetet mellan EU och Förenta Staterna utvecklas i frågor som gäller Europa och den internationella säkerheten.

Finland anser NATO vara den centrala militära säkerhetsorganisationen på det euroatlantiska området. NATO har utvecklats till en betydande krishanteringsorganisation och NATO bedriver ett omfattande samarbete med partnerländer som inte hör till alliansen. Finland deltar i det säkerhets-samarbete som bedrivs inom ramen för NATO (PfP, EAPC). Finland är berett att också i fortsättningen på grundval av beslut som fattas från fall till fall delta i NATO-ledda krishanteringsoperationer med mandat av FN eller OSSE.

Finland förbättrar sina militära krishanteringsfärdigheter genom att utveckla sin samarbetsförmåga och sina internationella beredskapsstyrkor i enlighet med NATO:s partnerverksamhet. I det NATO-ledda krishanteringssamarbetet strävar Finland till att stärka partnerlandens ställning. Finland eftersträvar särskilt ett tätare samarbete i fråga om planeringen och besluten gällande operationerna i det fall att Finland meddelar sitt deltagande i en operation.

Finland följer noga med utvecklingen av NATO:s utvidgning utgående från att staterna har rätt att välja sina säkerhetsarrangemang. NATO har ett omfattande ansvar för världsdelen säkerhet. Om alliansen fattar beslut om att ta in nya medlemmar bör utvidgningen enligt Finlands åsikt genomföras så att den stärker säkerheten och stabiliteten i hela världsdelen. Avgörandena bör motverka uppkomsten av nya gränslinjer och intressesfärer.

Finland stöder OSSE i dess position som en organisation som stärker och verkställer den gemensamt överenskomna normativa grunden för relationerna mellan staterna och för deras verksamhet. Finland anser att OSSE:s fältverksamhet i syfte att förebygga och hantera kriser förbättrar förutsättningarna för stabilitet i Europa. Finland ställer resurser till förfogande för detta arbete. Finland anser Europarådets verksamhet för främjande av demokratin, rättsstaten och de mänskliga rättigheterna vara viktig. Finland stöder aktivt Europarådets bistånds- och samarbetsprogram i de nya medlemsländerna och framhåller betydelsen av att det sätt på vilket villkoren för medlemskap fullföljs övervakas i alla medlemsländer.

Att understödja den stabila och demokratiska utvecklingen i Nordeuropa förblir alltjämt ett prioriterat område i Finlands utrikes- och säkerhetspolitik.

Det nordiska samarbetet på Östersjöområdet kommer också i framtiden att vara av central betydelse. Det nordiska krishanteringssamarbetet är etablerat och Finland strävar till att stärka det. Finland för en intensiv dialog om säkerhetsfrågorna med de övriga nordiska länderna, särskilt med Sverige.

Finland följer noga med utvecklingen i Ryssland och dess inverka på säkerheten och stabiliteten på Finlands närområden. Finland hoppas att resultatet av utvecklingen kommer att vara ett stabilt, de-

mokratiskt och välmående Ryssland, som har förbundit sig till det internationella samarbetet i enlighet med de värden och principer som OSSE företräder. Genom de bilaterala förbindelserna, särskilt det närområdessamarbete som bedrivs tillsammans med Ryssland, det övriga regionala samarbetet samt EU:s gemensamma Rysslandsstrategi och den nordliga dimensionen stöder Finland utvecklingen av reformerna i Ryssland och Rysslands strävanden när det gäller samarbete och konstruktivt partnerskap i Europa. Regeringen stöder och främjar de finsk-ryska kontakterna också på medborgarsamhällets nivå.

Finland inverkar på ett väsentligt sätt på verkställigheten av EU:s gemensamma Rysslandsstrategi, som siktar dels till att behandla Rysslands utvecklingsproblem och dels till att få med Ryssland i det fördjupade samarbetet i Europa. Utgående från detta försöker Finland främja ett fungerande samarbete och partnerskap mellan EU och Ryssland. Det centrala målet är att förhindra att den ekonomiska och sociala gränslinjen skärps samt att den normativa klyftan fördjupas. Detta är livsviktigt för säkerheten i Europa på lång sikt.

Finland deltar aktivt i fullföljandet av verksamhetsprogrammet för EU:s nordliga dimension. Programmet erbjuder en verksamhetsmodell på lång sikt när det gäller att stärka den hållbara säkerheten på Finlands närområden. Den ryska EU-politikens utveckling skapar möjligheter för samarbetsprojekt som underlättar bemötandet av utmaningarna också på säkerhetens område. Finland verkar aktivt i samarbetet på Östersjö- och Barentsområdet samt det arktiska området och agerar för att främja projekt som är betydelsefulla i nationellt avseende.

Finland stöder också i fortsättningen de baltiska länderna, Estland, Lettland och Litauen i deras strävanden att stärka sin internationella position och sin säkerhet samt att så snart som möjligt bli medlemmar i EU. För Finland är förbättrade förhållanden till de baltiska länderna och Ryssland ett centralt mål. De baltiska ländernas EU-medlemskap bidrar till reda ut konflikterna och stabilisera relationerna mellan dem och Ryssland. Polens anslutning till EU stöder också stabiliteten och reformutvecklingen på området.

I enlighet med OSSE:s principer har också de baltiska länderna rätt att välja de lösningar som bäst främjar den egna säkerheten. Befästandet av deras internationella ställning stöder stabiliteten i Nordeuropa, ökar säkerheten på området och är till nytta för alla länder på området. Tillämpningen av de förtroende- och säkerhetsskapande åtgärderna kan alltså utvidgas bland länderna på området utgående från det initiativ som tagits av Finland och Sverige.

Det är också i fortsättningen viktigt för säkerheten i Nordeuropa att den militära stabiliteten förstärks. Finland följer noga med det sätt på vilket begränsningen av de konventionella styrkorna genomförs. Finland fäster särskild uppmärksamhet vid förverkligandet av förbindelserna gällande minskningen av antalet taktiska kärnvapen i Förenta Staterna och Ryssland.

Finlands och dess medborgares säkerhet påverkas av ett antal andra än militära faktorer. Finland förbättrar sin beredskap att avvärja dessa säkerhetsrisker, särskilt den internationella kriminaliteten samt risker som hänför sig till miljön och hälsan samt storolyckor, inklusive problem som gäller kärnkraftssäkerheten. I denna verksamhet har samarbetet och agerandet på mellanstatlig nivå inom EU samt i de internationella organisationerna en central betydelse. Vid Europeiska rådet i Tammerfors i oktober 1999 fattades beslut om en handlingslinje för skapande av ett område med frihet, säkerhet och rättvisa.

Finlands ställning i globaliseringen är förmånlig. Finland deltar aktivt när det gäller att utveckla medel med hjälp av vilka det internationella samfundet kan svara på de problem och säkerhetsrisker

som globaliseringen för med sig.

Finland effektiviserar sin nationella handlingsförmåga när det gäller att behärska sådana säkerhetsrisker som är en följd av globaliseringen och säkerhetsriskerna. Förmågan att inhämta och analysera information om globaliseringen stärks. De olika förvaltningssektorernas verksamhet och koordinering utvecklas så att de kan behärska de nya säkerhetsutmaningarna utgående från ett enhetligt och förnyelsebart betraktelsesätt. Samtidigt stärks samarbetet med näringslivet, forsknings- och utbildningsväsendet samt medborgarorganisationerna.

2.2 Kraven som det militära försvaret och krishanteringsförmågan ställer

Finland måste i den föränderliga europeiska säkerhetssituationen kunna upprätthålla en trovärdig försvarsförmåga i syfte att trygga rikets självständighet och territoriella integritet. En trovärdig försvarsförmåga förebygger uppkomsten av militära hot mot säkerheten. På grund av utvecklingen i omvärlden kvarstår detta behov också på längre sikt. Utvecklandet av den internationella krishanteringen stöder Finlands försvar.

Finland beslutar om det sätt på vilket försvarspolitiken och försvaret utvecklas på grundval av landets geopolitiska ställning och historiska erfarenheter och bedömer dess behov i ljuset av det internationella säkerhetsklimatets utveckling.

Finlands försvarsförmåga måste dimensioneras så att det är möjligt att trygga landets territoriella integritet och självständighet samt medborgarnas levnadsmöjligheter. Skapandet av beredskap att ta emot hjälp i en krissituation beaktas när försvaret utvecklas.

I sin säkerhets- och försvarspolitik förbereder sig Finland i första hand för kriser som drabbar det egna landet. När det gäller att förebygga och reda ut sådana kriser har de utrikespolitiska medlen och det internationella samarbetet en växande betydelse. Finlands medlemskap i Europeiska unionen höjer tröskeln för utövande av påtryckningar mot Finland och erbjuder Finland medel att reda ut konflikterna samt möjligheter att erhålla hjälp för att avvärja hoten.

Som en del av den helhetsinriktade säkerhetspolitiken erbjuder försvarspolitiken och den nationella försvarsförmågan regeringen medel att höja och styra försvarsberedskapen i situationer som medför hot på olika nivåer och där hotet är föränderligt, samt att delta i internationella aktioner för behärska dessa situationer.

Enligt de bedömningar som gjorts kommer något särskilt militärt hot inte att riktas mot Finland inom en överskådlig framtid. Trots detta måste Finland i alla situationer kunna sörja för det egna territoriets integritet. Målet när det gäller Finlands nationella försvarsförmåga är att försvaret för sin del skall kunna upprätthålla stabiliteten. Med stöd av den nationella försvarsförmågan måste det vara möjligt att förebygga och i sista hand att avvärja en främmande stats försök att med maktmedel eller med hot om bruk av maktmedel underställa Finland sin bestämmanderätt eller använda Finlands territorium mot en tredje part.

Förberedelser för att kunna höja försvarsberedskapen och vidta andra militära åtgärder görs också vid sådana kriser som gäller Finlands närområde och till vilka hör bruk av maktmedel eller hot om detta. Osäkerhet gällande Finlands territoriella integritet eller Finlands försvarsförmåga avvärjs genom politiska och militära förebyggande åtgärder och motåtgärder.

Finland måste förbereda sig för den möjligheten att landet i en tillspetsad internationell situation blir föremål för ett militärt strategiskt överfall som syftar till att förlama Finlands politiska ledning och samhällets funktionsförmåga samt att utöva påtryckning på Finland. Finland måste upprätthålla och utveckla en försvarsförmåga med stöd av vilken ett dylikt hot mot rikets livsviktiga funktioner kan avvärjas.

Om den försvarspolitiska utvecklingen fortsätter på samma sätt som för närvarande är det osannolikt att Finland blir föremål för ett storskaligt anfall. För den händelse att utvecklingen i omvärlden tar en sämre riktning upprätthåller Finland ett försvarssystem med vars hjälp invasion kan avvärjas.

Att upprätthålla beredskap för krishantering på instabila områden utanför våra gränser är en av försvarsmaktens uppgifter. De mål som ställts upp för den nationella och den internationella verksamheten stöder allt mer uppenbart varandra. Reformen av lagen om fredsbevarande verksamhet har förbättrat Finlands möjligheter att delta i den internationella krishanteringen, som är föremål för utveckling. Finland ställer upp en internationell beredskapsstyrka som FN, den nordiska styrkepoolen samt EU:s och NATO:s krishanteringsoperationer kan förfoga över. Det nordiska krishanteringssamarbetet utvecklas alltså också med hjälp av ett gemensamt planeringsorgan.

Finland har förbundit sig att delta fullvärdigt när det gäller att utveckla Europeiska unionens krishanteringsförmåga samt att intensivt samarbetet mellan EU och NATO. Finland fortsätter partnersamarbetet med NATO och utvecklar sin krishanteringsförmåga inom ramen för NATO:s planerings- och översynsprocess (PARP).

Finland anser CFE-avtalet utgöra en av hörnstenarna i den europeiska stabiliteten och säkerheten. Avtalet erbjuder de länder som anslutit sig till det en extra kanal när det gäller att skaffa sig militär information och en möjlighet att som part påverka utvecklingen av det allmän-europeiska systemet för begränsning av antalet vapen. Finlands nationella försvarslösning stärker stabiliteten på närområdet och i Europa i en säkerhetskostellation som är föremål för omvandling och försvarslösningen är också förenlig med det anpassade CFE-avtalets syften.

Finlands anslutning till CFE-avtalets förpliktelser beträffande informationsutbyte och verifiering skulle förutsätta sådana ändringar av Finlands mobiliseringssystem som skulle ha betydande verkningar med tanke på försvarets trovärdighet och kostnader.

Enligt en bedömning i dagens läge anser Finland det inte vara nödvändigt eller möjligt att ansluta sig till avtalet, men Finland följer noga med verkställigheten och verkningarna av det anpassade CFE-avtalet.

Finland stöder ett effektivt och globalt förbud mot antipersonella minor och deltar i EU:s verksamhet i syfte att främja Ottawakonventionens syften och verkställighet på global nivå. Finland är part i det modifierade protokollet till avtalet om begränsning av konventionella vapen (CCW), vilket trädde i kraft på internationell nivå i slutet av år 1998. Finland har redan fullgjort alla CCW-avtalets bestämmelser.

Finland har avhållit sig från att ansluta sig till Ottawakonventionen, eftersom Finland inte för närvarande har ekonomiska eller tekniska förutsättningar att förbinda sig att förstöra de minor som förbjuds i avtalet och ersätta dem med andra metoder enligt den fyraåriga tidtabell som avtalet förutsätter. Om Finland avstår från sina infanteriminor utan att anskaffa ersättande system försämras landets försvarsförmåga väsentligt. Finland varken tillverkar eller exporterar infanteriminor. Under fredstid är försvarsmaktens infanteriminor placerade i upplag, och det finns inte några planer på att

de skall tas i bruk annat än vid krigshot.

Regeringen har ända sedan år 1997 rett ut Finlands eventuella anslutning till Ottawakonventionen. Vid de undersökningar som utförts av försvarsmakten och vid internationella undersökningar har inte påträffats sådana ersättande system som skulle vara förenliga med Ottawakonventionen och som sådana vara lämpliga för Finlands försvarssystem.

Till den arbetsgrupp som skall utföra utredningsarbetet inbjuds som permanenta medlemmar också en representant för utrikesministeriet. Arbetet fortsätts med målsättningen att Finland skall ansluta sig till konventionen år 2006 och förstöra infanteriminorna före utgången av år 2010, utan att göra avkall på sin trovärdiga försvarsförmåga. Arbetsgruppen ger regeringens utrikes- och säkerhetspolitiska utskott en mellanrapport före utgången av år 2003. Avgörandena om anslutning till konventionen och ett program för ersättande av infanteriminorna bör granskas för hela vårt försvarssystems räkning i den redogörelse som ges år 2004.

Slutsatser

Den säkerhetspolitik som Finland bedriver och landets trovärdiga försvarsförmåga erbjuder statsledningen medel och verktyg för att reglera den nationella försvarsberedskapen, allt från territoriäl övervakning och avvärjande av territoriекреnkning till ett sådant försvar av riket som kräver totalförsvarets samtliga resurser.

Finlands försvarsförmåga dimensioneras enligt de krav som säkerheten i omvärlden ställer så att åtminstone landets kärnområden i alla situationer kan förbli i landets egen besittning och att det med hjälp av försvaret är möjligt att skapa förutsättningar för åtgärder som syftar till att bibehålla självständigheten. När situationen förutsätter det måste försvarsåtgärderna kunna föranstaltas på rikets hela område.

De försvarspolitiska avgörandenas verkningar på försvarsförmågan sträcker sig tiotals år framåt i tiden. När Finlands försvarsförmåga utvecklas är det nödvändigt att förbereda sig också på den möjligheten att den gynnsamma säkerhetsutvecklingen störs. Försvaret bör utvecklas så att det stärker Finlands möjligheter att agera smidigt i hotfulla situationer som är på olika nivå och som snabbt förändras samt att delta i det internationella samarbete som syftar till att ha kontroll över sådana situationer. Detta ställer ökade krav på förmågan att följa med och bedöma säkerhetssituationen och ställer dessutom den säkerhets- och försvarspolitiska beslutsfattningen inför nya utmaningar.

Försvarets tyngdpunkt bör alltså förflyttas från utvecklandet av förmågan att avvärja ett omfattande överfall till stärkandet av förmågan att förebygga och avvärja strategiska överfall. Den andra prioriterade inriktningen är förmågan att höja försvarsberedskapen som stöd för den utrikes- och säkerhetspolitiska handlingsförmågan i krissituationer som Finland utsätts för. Bägge dessa högprioriterade områden förbättrar samtidigt Finlands förmåga att delta i internationell krishantering vars betydelse fortsättningsvis ökar.

DEL II: UTVECKLINGEN AV FINLANDS FÖRSVAR

1. DET MILITÄRA FÖRSVARETS GRUNDER

1.1 Finlands försvarslösning

Försvarets främsta mål är att i alla situationer garantera landets självständighet, trygga medborgarnas livsbetingelser, förhindra att territoriet utnyttjas samt trygga statsledningens verksamhetsförutsättningar och handlingsfrihet.

Försvarmaktens viktigaste lagstadgade uppgifter är att övervaka och trygga den territoriella integriteten, försvara riket, handha den på allmän värnplikt baserade militära utbildningen samt delta i den internationella fredsbevarande verksamheten.

Till de centrala principerna i Finlands försvarslösning hör en trovärdig nationell försvarsförmåga och militär alliansfrihet samt ett territoriellt försvarssystem och allmän värnplikt. Beredskap för militärt försvar bör finnas på rikets hela område.

Försvaret av rikets hela område och befolkning förutsätter allmän värnplikt. Endast med stöd därav är det möjligt att utgående från Finlands nationella resurser ställa upp krigstida trupper som är tillfredsställande både i kvalitativt och kvantitativt avseende. Den allmänna värnplikten är för Finland den mest ekonomiska och ändamålsenliga modellen när det gäller att upprätthålla en trovärdig försvarsförmåga. Dessutom är den allmänna värnplikten den centrala beståndsdelen i medborgarnas starka försvarsvilja.

Finlands försvarsförmåga och dess effektivitet baserar sig i första hand på

- personalens och truppersnas höga utbildningsnivå
- en kvantitativt tillräcklig och kvalitativt tidsenlig krigsmateriel som finns att tillgå i landet
- medborgarnas starka försvarsvilja samt
- en sådan beredskap och funktionssäkerhet i försvarssystemet som är anpassad till den förhärskande situationen.

Grunderna för Finlands försvarsplanering

Försvaret utvecklas enligt de prestationskrav som den säkerhets- och försvarspolitiska handlingslinjen fastställer. Det militära försvarets utvecklingskrav och de tillgängliga resurserna anpassas till varandra.

De kris- och hotbilder som fördes fram i statsrådets redogörelse 1997 ses över. De regionala kriserna inkluderas i dem. De regionala kriserna kan förutsätta att vår beredskap höjs i olika grad, men deras följder för Finlands del kan också vara endast indirekta.

Vid försvarsplaneringen används följande kris- och hotbilder:

- En regional kris, som kan ha verkningar för Finlands del.
- Politisk, ekonomisk och militär påtryckning, som kan innebära hot med militära maktmedel samt begränsad användning av sådana.
- Ett strategiskt överfall som avser att tvinga rikets ledning att acceptera önskade lösningar genom att rikta aktioner med förlamande konsekvenser mot livsviktiga objekt och funktioner i samhället samt mot försvarssystemet.
- Ett omfattande anfall som syftar till att erövra strategiskt viktiga områden eller att utnyttja Finlands territorium gentemot tredje part.

När det gäller planeringen av försvaret ligger tyngdpunkten vid förhindrandet och avvärjandet av strategiska överfall. Vid planeringen beaktas möjligheten att den ena efter den andra av de situationer som kris- och hotmodellen beskriver kan uppstå.

När kriserna tillspetsas föregriper Finland uppkomsten av hot. Finland strävar till att genom de åtgärder som vidtas få till stånd en stabilisering av situationen och inleder försvarsåtgärder som är dimensionerade på ett sådant sätt att de ökar Finlands möjligheter att stå utanför väpnade aktioner.

Försvarsberedskapen höjs enligt det sätt på vilket situationen och hotet utvecklas i syfte att effektivisera den beredskap som gäller under normala förhållanden, förhindra ett militärt anfall eller avvärja och slå tillbaka ett anfall. Principerna för höjning av försvarsberedskapen är förutsägelse, flexibilitet, tillräcklighet och måttfullhet. På motsvarande sätt sänks försvarsberedskapen i den mån hotet minskar.

Vid en regional kris förhindras eller begränsas risken för att dess verkningar skall nå fram till Finland. Detta genomförs genom att stärka spanings-, övervaknings- och ledningsförmågan, genom att för uppgiften i fråga använda de trupper som försvarsmakten normalt förfogar över, genom att ställa upp och sätta in sådana krigstida trupper som situationen förutsätter samt genom att skydda objekt som är viktiga på riksomfattande nivå.

Regionala kriser som utvecklas på längre avstånd men som påverkar Europas säkerhet bemöts genom deltagande i det internationella säkerhetssamarbetet och i multinationella krishanteringsoperationer med stöd av särskilda beslut som fattas från fall till fall.

Påtryckning besvaras genom att effektivisera territorialövervakningen och kapaciteten att avvärja territoriella kränkningar, verksamheten inom spanings- och ledningssystemen samt skyddet av riksomfattande objekt och aktiviteter. Med stöd av de upprättade truppers aktiviteter påvisas försvarsförmågan på ett sådant sätt att tröskeln att ta i bruk militära maktmedel mot Finland höjs. Om påtryckningarna ökar höjs försvarsberedskapen på grundval av hotbedömningen ända upp till nivån för förebyggande och avvärjande av strategiska överfall.

I lägen som innefattar regionala kriser och påtryckningssituationer måste försvarsmakten ha beredskap att stöda andra myndigheter.

När det gäller att förebygga ett strategiskt överfall som eventuellt kan följa på en påtryckning är det viktigt att stärka försvarets tröskeleffekt så att den blir så stor som möjligt med hänsyn till situationen. Centrala faktorer är härvid försvarets trovärdighet och förmåga att förhindra militära överrumplingar.

Också de trupper som behövs för förebyggande och avvärjning av ett strategiskt överfall upprättas i föregripande syfte, dock senast när hotet om överfall bekräftas. Samtidigt decentraliseras de viktigaste övriga krigstida truppers krigsutrustning samt övrig materiel Syftet är att genom dessa åtgärder förhindra att försvarets och samhällets mest kritiska system lamslås, bevara förutsättningarna för att försvarsberedskapen skall kunna höjas samt minska de förluster som eventuella militära anfall medför.

Om det militära försvaret kan upprätthålla en tillräcklig och vid behov långvarig beredskap skapas

förutsättningar för att förebygga ett strategiskt överfall. Att skydda statsledningen, huvudstad-regionen och hela samhällets kritiska funktioner samt att förhindra att den militära försvarsförmågan lamslås är den centrala tyngdpunkten i verksamheten. När förberedelserna för avvärjande av ett strategiskt överfall görs genomförs en partiell eller när situationen kräver det en omfattande mobilisering.

I syfte att förebygga ett omfattande anfall höjs försvarsberedskapen och upprättas fler krigstida trupper. För avvärjande av ett omfattande anfall används förvarets alla resurser i enlighet med principerna för de territoriella striderna.

Grunderna för utvecklingen av Finlands försvar

Försvarsförmågan utvecklas så att den svarar mot säkerhetshoten och säkerhetsriskerna. I framtiden är det nödvändigt att med stöd av höjd beredskap kunna svara på de utmaningar som sådana kriser som utvecklas i snabb takt för med sig.

Funktionssäkerheten och interoperabiliteten i försvarsmaktens ledningssystem måste utvecklas med beaktande av både de nationella och de internationella samverkansbehoven. Finlands försvarsberedskap och beredskap att delta i internationella krishanteringsuppgifter förutsätter en lägesbild i realtid för att de beslut som krävs skall kunna förberedas och för att de behövliga åtgärderna skall kunna inledas. Försvarsmakten skall i samverkan med övriga övervakningsmyndigheter fortgående upprätthålla en tillfredsställande territorialövervakning.

Resurserna inriktas i första hand på att uppnå förmågan att förebygga och avvärja strategiska överfall. Förmågan att avvärja ett omfattande anfall upprätthålls i överensstämmelse med säkerhetsutvecklingen i omvärlden. Utvecklingens tyngdpunkt är under detta årtionde förlagd till armén. Under planeringsperioden inleds utvecklingen av försvarsförmågan under 2010-talet på ett föregripande sätt.

Förmågan att avvärja strategiska överfall kan förbättras genom att truppers utbildningsnivå, beredskap och krigsutrustning utvecklas. Lednings- och övervakningsförmågan samt den elektroniska krigsföringen, rörligheten, eldkraften med lång bärvidd samt utvecklandet av skydd intar en nyckelställning när det gäller att utveckla krigsutrustningen. Krigsutrustningen samt de övriga arrangemang för de trupper som behövs för att avvärja strategiska överfall måste till sina viktigaste delar

finnas tillgängliga utan dröjsmål.

Det sätt på vilket de väpnade styrkorna utvecklas i vår omvärld förutsätter att också Finlands försvar satsar på de nya teknologierna.

Kompletteringen av truppernas krigsutrustning baserar sig på den tilläggsmateriel som kan fås från samhället, på upphandlingen och produktionen av försvarsmateriel samt på samhällets försörjningsberedskap. I syfte att säkra detta intensifierar Finland det internationella samarbetet och utvecklar ett avtalsnätverk som kompletterar och garanterar självförsörjningen i överensstämmelse med linjen för den säkerhets- och försvarspolitiska verksamheten.

Det internationella militära samarbetet och informationsutbytet är en del av Finlands säkerhets- och försvarspolitik. Förberedelserna för och deltagandet i de internationella krishanteringsoperationerna stöder också utvecklingen av vår egen försvarsberedskap och stärker den internationella militära samverkansförmågan. För att krishanteringsberedskapen skall kunna utvecklas förutsätts anskaffning av specialutrustning samt beredskap att vid behov delta också i utdragna krishanteringsoperationer.

Behovet av samarbete mellan olika myndigheter och aktörer växer såväl inom det nationella försvaret som inom den internationella krishanteringen. Finland förbereder sig för detta genom att intensifiera myndighetssamarbetet, utvidga övriga erforderliga nationella och internationella samarbetsnätverk samt utveckla samarbetet på datasystemområdet.

Försvarsmaktens beredskap att delta i det samarbete mellan samhällets övriga sektorer som hotbilderna förutsätter ökas. Samtidigt förbättras aktionsförmågan i situationer som snabbt kan förändras. Särskilt viktigt är att utveckla samarbetsformerna med tanke på beredskapen för hot mot informationssäkerheten.

1.2 Det militära försvarets resurser

Försvarets personal

Några större förändringar i Finlands folkmängd förväntas inte under kommande år. Befolkningens

genomsnittliga ålder stiger. Antalet 60 -åringar har vid årtiondets slut ökat med ca 260 000 personer och antalet 20-59 -åringar har minskat med ca 150 000. Förändringen har inte någon väsentlig inverkan på försvaret. Antalet män i uppbådsåldern förblir under planeringsperioden i medeltal på nuvarande nivå.

Invandrarnas andel av befolkningen kommer att öka. Som följd av arbetskraftens fria rörlighet har Finland i framtiden tiotals tusen personer med invandrarbakgrund. Ökningen av denna befolkningsgrupps andel kan bromsa upp höjningen av den i Finland bosatta befolkningens genomsnittliga ålder. Den arbetsplikt som vid behov måste tas i bruk under undantagsförhållanden gäller alla som är bosatta i Finland. Värnplikten gäller Finlands manliga medborgare och de kvinnor som fullgjort frivillig militär-tjänst.

Uppbådssystemet lämpar sig väl för vårt försvarssystem. Uppbådssystemet når ca 97 procent av åldersklassen under uppbådsåret. Vid uppbåden konstateras ca åtta procent vara odugliga för tjänstgöring. Civiltjänst fullgörs av ca 5,5 procent av åldersklassen.

Årligen inleder något över 30 000 män och ca 400 frivilliga kvinnor beväringstjänsten. Av inryckningskontingenterna avbryter ca nio procent beväringstjänsten av olika anledningar, och andelen håller på att öka i någon mån. De som avbryter på grund av hälsoskäl utgör ca 6,5 procent. Genom att utveckla uppbådssystemet är det möjligt att minska antalet personer som avbryter beväringstjänstgöringen. Antalet personer som fullgjort beväringstjänsten beräknas utgöra ca 80 procent av åldersklassen också i framtiden.

Nästan alla som fullgjort beväringstjänsten placeras i kristidstrupperna. Samhällets funktionsförmåga förutsätter att en del av personalen kvarstår i samma uppgifter som under normala förhållanden också när det är kristid. Både inom den offentliga förvaltningen och i privatföretagen har organisationen gjorts smalare vad personalen beträffar så att en relativt sett allt större andel av arbetstagarna utgörs av sådan personal i nyckelställning som behövs för att verksamheten skall kunna fortgå. De arrangemang och verksamhetsformer som är kritiska med tanke på samhällets funktionering utreds. Försvarsförvaltningen ser på grundval av utredningen över instruktionerna för det förfarande som gäller befrielse från vapentjänst.

Det finns inte några tillförlitliga forskningsuppgifter om reservisternas fysiska kondition. Medborgarnas allmänskondition påverkar förutom truppers aktionsförmåga under kristid också det sätt på

vilket folkhälsan utvecklas. Försvarsministeriet kommer i samarbete med social- och hälsovårdsministeriet att utreda reservisternas fysiska prestationsförmåga och utvecklingsperspektiven för den.

Den reserv som försvarsmaktens truppstyrka under krigstid förutsätter utbildas genom beväringstjänst som täcker hela åldersklassen. Medelåldern för den personal som placeras i trupperna kan sänkas när antalet krigstida trupper minskas. Utvecklingsriktningen är riktig när den fysiska belastning som striderna innebär beaktas. Målet är att de reservister som placeras i de operativa stridande trupperna i huvudsak skall vara under 35 år. På så sätt kan mera sådan personal i nyckelposition som behövs för verksamhetens fortbestånd reserveras för samhällets övriga kritiska funktioner.

Försvarsviljan

Finländarnas försvarsvilja har enligt de undersökningar som gjorts varit synnerligen hög under hela 1990-talet. Enligt den undersökning som Planeringskommissionen för försvarsinformation publicerade i december 2000 befinner sig försvarsviljan på en högre nivå än tidigare. I ljuset av undersökningarna är också medborgarnas förtroende för försvarsmakten synnerligen stort.

Av finländarna var i medeltal 76 procent åren 1997-1999 av den åsikten att om Finland blir föremål för ett anfall bör finländarna försvara sig med vapenmakt i alla situationer, även om resultatet förefaller osäkert. År 2000 steg denna andel till 81 procent. En ännu större andel av finländarna är beredd att delta i olika uppgifter inom försvaret enligt kunskap och förmåga om Finland blir anfallet. Också tilltron till Finlands möjligheter i ett krig som förs med konventionella vapen har ökat.

Försvarets materiel

Försvarsmaktens verksamhetsbetingelser i undantagsförhållanden bygger i betydande grad på samhällets resurser. Materielbehovet gäller i första hand fordon, fartyg, arbetsmaskiner samt all annan sådan materiel som inte kan anskaffas för upplagring under normala förhållanden.

Försvarsmakten behöver för att kunna organisera datatrafiken för de trupper som upprättas samt för livsmedels- och energiförsörjningen, byggverksamheten och transporterna en betydande andel av samhällets tjänster av olika slag. På vissa områden såsom när det gäller att säkra trupprörelserna och i fråga om befästningsverksamheten är det nödvändigt att i betydande utsträckning stödja sig bland

annat. på vägförvaltningens organisationer. När beredskapen höjs upprättas de byggtrupper som behövs under krisen med civila organisationer och företag som bas.

Det på beredskapslagen uppbyggda systemet gör det möjligt att komplettera trupper som baserar sig på utnyttjandet av en omfattande reserv med materiel som anskaffas på annat håll i samhället. Lagen om försvarstillstånd ger möjligheter att under krigstid inrikta samhällets alla resurser på rikets försvar.

De prestationskrav som ställs på försvarsmaktens mest slagkraftiga trupper, vilka samtidigt är de som behövs i första hand, förutsätter en hög materiell beredskap. Förändringarna i krigsbilden och i samhällenas strukturer och verksamhet har minskat möjligheterna för de trupper som skall ställas upp snabbast och användas för krishantering och förebyggande av hot att ty sig till materiel som samhället kan tillhandahålla.

Värdet av den krigsmateriel som disponerades av försvarsmakten år 2000 uppgick till ca 75 miljarder mark. Den årliga finansieringen av materielanskaffning har i medeltal uppgått till ca tre miljarder mark. Denna finansieringsnivå förutsätter att förvarsmaterielens livslängd är i medeltal 25 år utan att någon modernisering förekommer under denna tid. Försvarsmaterielens genomsnittliga livslängd håller på att förkortas till ca 20 år, och krigsmaterielen föråldras sålunda snabbare än det med nuvarande medel är möjligt att anskaffa ersättande ny materiel.

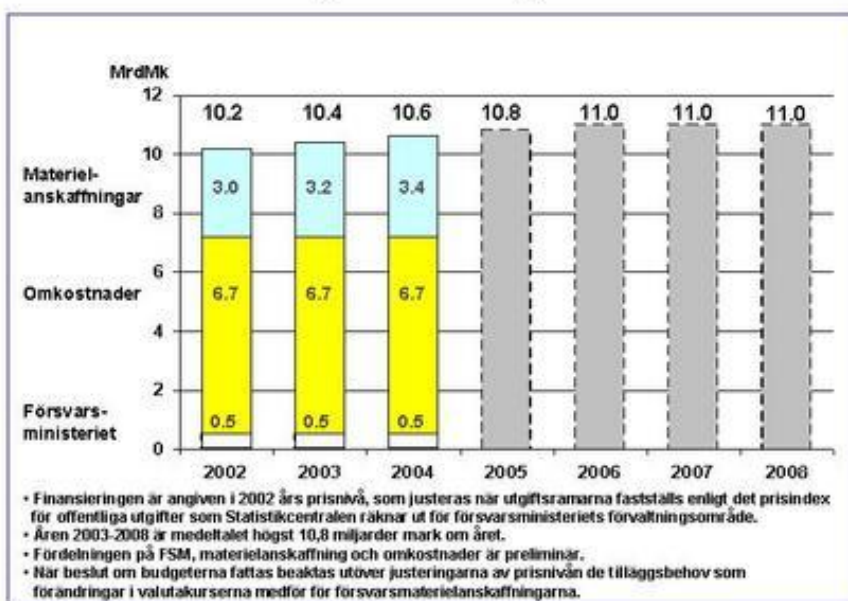
Finansieringen av det militära försvaret

För att ett trovärdigt försvar skall kunna upprätthållas och utvecklas förutsätts långsiktig planering av finansieringen. Upprätthållandet av förvarsförmågan kan inte i betydande grad variera enligt de ekonomiska konjunkturerna, däremot måste utvecklingen i första hand bedömas på grundval av det långsiktiga framåtskridandet när det gäller säkerheten i omvärlden och målen för Finlands säkerhetspolitik.

Det utvecklingsprogram för försvaret som förs fram i denna redogörelse har utarbetats i överensstämmelse med den verksamhetslinje för Finlands säkerhets- och försvarspolitik som presenteras i första delen och enligt de prestationskrav för det militära försvaret och krishanteringsförmågan som följer därav.

Försvarets utvecklingsprogram förutsätter att beloppet av försvarsförvaltningens finansiering uppgår till 10,2 miljarder år 2002, till 10,4 miljarder år 2003 och till 10,6 miljarder år 2004. Även 2003-2008 uppgår finansieringsbeloppet i medeltal till högst 10,8 miljarder mark om året. Finansieringen är angiven enligt prisnivån år 2002. De justeringar av finansieringsramen som kostnadsnivån föranleder verkställs enligt bild 1. 10,8 miljarder mark utgör för närvarande ca 1,3 procent av bruttonationalprodukten. Materielanskaffningarnas andel av anslagen är ca en tredjedel. Framställningen av finansieringen enligt utvecklingsprogrammet och dess fördelning åren 2002 - 2008 visas på bild 1.

Bild 1: Försvarsförvaltningens finansieringsbehov åren 2002-2008

Finansieringen av försvaret är ett mått på försvarets trovärdighet. EU-länderna använde år 2000 i medeltal 2,0 procent av sin bruttonationalprodukt för sitt försvar. I nästan alla EU-länder har försvarsanslagen trots att de väpnade styrkorna reducerats börjat stiga beräknat i valutabelopp.

För de internationella krishanteringsuppgifterna behövs materiel som inte är sådan krigsmateriel som är avsedd för försvaret av hemlandet. Anskaffningsutgifterna för denna materiel och omkostnaderna för krishanteringsuppgifterna täcks också i framtiden med finansiering utanför försvarsmaktens anslag. Inte heller kostnaderna för försvarsförvaltningens planerade fastighetsreform ingår i det anförda finansieringsbehovet.

2. GENOMFÖRANDET AV STRUKTURFÖRÄNDRINGEN INOM FÖRSVARET FÖRE ÅR 2001

2.1 Det främsta målet för strukturförändringen

Det centrala målet för den strukturförändring inom Finlands försvar för vilken riktlinjerna drogs upp i 1997 års redogörelse har varit att utveckla beredskapen och reaktionsförmågan så, att försvarsmakten uppnår trovärdig förmåga att avvärja ett strategiskt överfall. Utöver detta har beredskapen att delta i internationella krishanteringssuppgifter förbättrats, och den prestationsförmåga som ett omfattande anfall förutsätter har i huvudsak upprätthållits på 1997 års nivå.

I syfte att uppnå målet överfördes tyngdpunkten i försvarsmaktens resurser från utvecklingen av förmågan att avvärja ett omfattande anfall till uppnåendet av förmågan att förebygga och avvärja ett strategiskt överfall. Detta innebar en markering av verksamhetens effektivitet, kvaliteten, truppernas prestationsförmåga samt materielens tekniska nivå.

Åren 1997-2000 vidtogs en betydande del av de åtgärder som strukturförändringen förutsätter. Med hjälp av rationalisering gjordes det möjligt att inrikta resurserna på de prioriterade områdena för försvarsmaktens utveckling och verksamhet. Samtidigt ökade de förpliktelser som hänför sig till försvarsmaktens verksamhet. Försvarsmaktens uppgiftsområde utökades med aktiviteter som informationssamhällets utveckling, förbättringen av sysselsättningen och det ökade europeiska säkerhetssamarbetet förutsätter utan att dessa aktiviteter har tilldelats de erforderliga resurserna. Som följd av denna utveckling har en del av den nytta som rationaliseringen medförde inte kunnat uppnås.

2.2 Genomförandet av strukturförändringen före år 2001

Genom de åtgärder som är baserade på strukturförändringen och som vidtogs åren 1997-2000 skapades en grund för effektivisering av försvarsmaktens verksamhet i överensstämmelse med upp-

ställda kraven. De viktigaste målen för utvecklingen var att göra lednings- och förvaltningssystemet lättare, att rationalisera utbildningsorganisationen, att förnya systemen för beväringarnas tjänstgöringstider och utbildning och samt att se över den operativa planeringen. Samtidigt inleddes nedsänkningen av maximistyrkan för försvarsmaktens krigstida trupper.

Under slutet av 1990-talet blev det nödvändigt att använda en större del av försvarsanslagen än förut för materielanskaffningarna, eftersom valutakursändringarna och indexbetalningarnas tilläggsfinansiering fogades till förvarsbudgeten utan att ramarna justerades. Omkostnadsanslagen utvecklades inte heller i motsvarighet till kostnadsstegringen. Det blev nödvändigt att i betydande omfattning minska antalet repetitionsövningar. Det blev upprepade gånger nödvändigt att skjuta upp underhåll och anskaffningar av reservdelar till krigsmaterielen till en senare tidpunkt. År 2000 kunde omkostnadsanslagens relativa andel ånyo ökas.

Under den tid strukturförändringen pågick blev försvarsmakten i anmärkningsvärd grad efter i utvecklingen vad resultatmålen för territorialövervakningen beträffar. Den territorialövervakning som ingår i luftövervakningen samt på havsområdet i yt- och undervattensövervakningen förblev som helhet på en försvarlig nivå. Bristerna i territorial-övervakningen och identifieringsberedskapen gjorde det svårare att nå de mål som ställts upp för upprätthållandet av en riksomfattande lägesbild. Effektiviteten i ytövervakningen och sjölägesbildens användbarhet ökades genom fördjupat myndighetssamarbete och med stöd av nya teknologiska lösningar.

Försvarsmaktens lednings- och förvaltningssystem utvecklades enligt riktlinjerna i 1997 års redogörelse. Marinen och kustartilleriet sammanslogs. Vid sammanslagningen bildades två marin-kommandon, som utgör marinens beredskapsförband. Nylands Brigad anslöts till marinen. Två truppförband och nio truppenheter antingen lades ner eller flyttades till annan ort. Beslutet om att flytta skyddsmaterieldepån till Keuru sköts upp för att fattas i samband med översynen.

Reformen av systemet för beväringarnas utbildning och tjänstgöringstid föll väl ut. Beväringstjänstgöringens längd motsvarar väl de krav som ställs på utbildningen. Det nya systemet ökar väsentligt de krigstida truppers prestationsförmåga och interna stabilitet.

Den totala styrkan av försvarsmaktens krigstida trupper minskades fram till år 2001 med ca 50 000 personer. Minskningen av antalet krigstida armébrigader från 27 till 22 genomfördes i forcerad takt. Nedsänkningen av personalens totala styrka fortgår.

För att de krigstida truppernas prestationsförmåga skall kunna upprätthållas förutsätts regelbunden utbildning inom ramen för repetitionsövningarna. År 1998 utbildades 13 400 och år 1999 på motsvarande sätt 8 700 reservister, vilket är mindre än 25 procent av det uppställda målet. År 2000 utbildades 28 400 reservister. Antalet reservister som årligen skall ges utbildning höjs som bäst så att det motsvarar det mål som angavs i 1997 års redogörelse, dvs. 35 000 personer.

Omorganiseringen av den frivilliga försvarsutbildningen har klargjort denna utbildnings roll inom vårt försvarssystem. Verksamheten inriktas på att träna andra trupper än de som utbildas vid repetitionsövningarna och ledningsinstanserna. Vid de territoriella trupperna har lokalförsvarsenheter skapats, och de reservister som har utbildats via den frivilliga försvarsutbildningen kan placeras vid dessa enheter. Försvarsmakten styr och stöder den frivilliga försvarsutbildningen och svarar för den utbildning som ges med försvarsmaktens vapensystem vid de frivilliga övningarna.

I samband med strukturförändringen förordnades ca 1 820 personer som var anställda inom försvarsmakten till en ny uppgift. Av dem bytte 550 tjänstgöringsort. Uppsägningar har så vitt möjligt undvikits. Det blev nödvändigt att säga upp 202 personer som inte tog emot de erbjudna uppgifterna på den nya orten. Merparten av de nyinrättade tjänsterna gällde tekniska uppgifter.

I syfte att utveckla personalsystemet togs anställningsförhållanden för viss tid i bruk och systemet med avtalsbundna militärer utvecklades. Reformen av den militära personalens utbildning inleddes.

I fråga om försvarsförvaltningens nybyggen och ombyggnadsverksamhet förlades tyngdpunkten till den bygg-verksamhet som strukturförändringen kräver och till att förbättra säkerheten i samband med hanteringen av explosiva varor. De nya bygginvesteringarna riktades till arméns beredskapsförband och till helikopterverksamheten.

Försvarsmakten överlät besittningen av 104 000 kvadratmeter lokaliteter och 2 208 hektar markområden, vari ingår 12 befästa öar och andra öar.

Försvarsmaktens internationella verksamhet utvidgades mer och snabbare än vad som förutsetts. Verksamheten koncentrerades på att utveckla den europeiska krishanteringsförmågan. Den samverkansförmåga som behövs i krishanteringsoperationerna utvecklades genom partnersamarbetet. Det operativa ansvaret för den internationella krishanteringens verksamhet överfördes från försvarsmin-

isteriet till försvarsmakten.

3. UTVECKLINGEN AV FÖRSVARET ÅREN 2001 - 2008

3.1 Utvecklingen av försvarssystemet

Försvaret utvecklas enligt de riktlinjer som anges i 1997 års säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse med beaktande av de förändringar som sker i fråga om säkerheten i omvärlden samt i krisernas och hotens natur, det finländska samhällets utveckling och resurserna.

De centralaste utvecklingsmålen för Finlands försvar och militära krishantering gäller förmågan att förhindra och avvärja ett strategiskt överfall, en sådan interoperabilitet som svarar mot den europeiska krishanteringens målsättning samt ett försvarssystem som uppfyller försvarets behov. Förutsättningen för utvecklingen är att försvarsmaktens uppgifter och resurser kan fås i balans.

Prioriterade områden för försvarssystemets utveckling är

- ledningssystemet
- arméns beredskapsförband
- en militär krishanteringsförmåga som baserar sig på interoperabilitet samt
- informationssamhällets krigsekonomisystem.

En förutsättning för att en militär tröskel med uppgift att förebygga kriser och hot skall kunna upprätthållas och för att försvarsberedskapen skall kunna höjas i rätt ögonblick är att det finns tillräckliga uppgifter om säkerheten i omvärlden. De krav som ett strategiskt överfall samt en regional kris ställer på spanings-, övervaknings- och ledningssystemets beredskap och prestationsförmåga ökar. För att samhällets resurser skall kunna ställas till förfogande när det gäller att förebygga och avvärja ett omfattande anfall behövs långvariga förberedelser på förhand. I syfte att följa med och bedöma säkerhetsutvecklingen samt att utveckla försvarsplaneringen ökas försvarsforskningen, granskas försvarsmaktens planeringssystem och utvecklas projektplaneringen.

Minskningen av försvarsmaktens krigstida numerär fortsätter genom att krigstida trupper dras in så att maximistyrkan minskar till 350 000 personer fram till årtiondets slut. Genom att utveckla den materiella beredskapen och utbildningen för arméns, marinens och flygvapnets beredskapsförband förbättras försvarets förmåga till insats i förebyggande syfte och dess reaktionsberedskap.

Beredskapsförbandens prestationsförmåga förbättras så att den svarar mot den tekniska utvecklingen och de säkerhetskrav som omvärlden ställer, varvid också den internationella krishanteringskrav beaktas. Prioriterade uppgifter är att utveckla eldkraften och rörligheten hos arméns beredskapbrigader. Förmågan att förebygga och avvärja ett omfattande anfall upprätthålls så att den motsvarar de uppskattade förändringarna av risker och hot.

Åren 2002 - 2004 görs ett utredningsarbete med tanke på försvarssystem 2010, varvid utgångspunkten är den allmänna värnplikten och det territoriella försvarssystemet. I detta sammanhang granskas också den utbildade reservens storlek och omfånget av den åldersklass som skall utbildas.

Några av riktlinjerna för utvecklingen är

- sådana justeringar av det territoriella försvarssystemet vidtas som förändringarna i den säkerhetspolitiska omgivningen samt i kris- och hotbilderna förutsätter
- antalet operativa förband minskas och de operativa truppers eldkraft och rörlighet utvecklas
- antalet territoriella förband minskas, och mindre samt mera funktionsdugliga enheter för objekt- och lokalförsvaret byggs upp av de territoriella förbandens återstående delar samt
- antalet ledningsinstanser minskas.

Det förnyade territoriella försvarssystemet presenteras i den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse som avläts år 2004. Till framställningen fogas utredningar gällande de centrala vapensystem som hör till försvarssystemet.

Finlands militära krishanteringsförmåga utvecklas så att den överensstämmer med målen för den europeiska krishanteringen. Utvecklingen av försvarsmaktens system och truppers krishanteringsförmåga betjänar också Finlands nationella försvar. Till erforderliga delar görs en internationell anpassning inte bara av personalsystemet och materielutvecklingen utan också av utbildningen och förfaringssätten.

Försvarsmaktens behovsanpassade krigsekonomisystem uppdateras så att det motsvarar de allmän-

na förfaringssätten inom informationssamhället samt handeln och industrin. Försvarsmaktens underhåll, produktionsförmåga och övriga logistiksystem fogas i tillämpliga delar till de övriga samarbetsparternas system.

3.2 Utvecklingen av försvarsmaktens ledningssystem

Försvarsmaktens ledningssystem skall motsvara de krav som ställs under krigstid, vilket också utgör grundvalen för utvecklingen av ledningssystemet under fredstid. Huvudstabens förmåga att planera och leda alla försvarsgrenars operationer utvecklas på grundval av den justering av organisationen som verkställdes 1.1.2001.

Det centrala målet för utvecklingen är att sammanföra planeringen samt lednings- och spaningssystemen för alla försvarsgrenar till ett säkerställt total-system. Den europeiska krishanteringen kommer också att ställa nya krav på ledningsarrangemangen. Det ökade behovet av samarbete mellan alla förvaltningsområden bl.a. i situationer som medför olika slag av störningar ställer för sin del ytterligare krav på utvecklingen av ledningssystemet och särskilt på dess tekniska genomförande. Behoven och möjligheterna att ytterligare utveckla försvarsmaktens ledningssystem utreds under åren 2002-2004.

Målsättningen när det gäller att utveckla spanings-, övervaknings- och ledningssystemet är att förbättra försvarsmaktens förmåga att producera den strategiska och operativa lägesbild som behövs för att beslutsfattningen skall kunna ske i rätt ögonblick.

Utvecklingsprogrammets första skede genomförs åren 2000 - 2005 med stöd av en beställningsfullmakt för anskaffning av spanings-, övervaknings- och ledningssystem. De viktigaste projekten är att förnya övervakningsflygplanet, anskaffa enheter för rörlig elektronisk spaning och övervakning, sammankoppla försvarsgrenarnas dataöverföringssystem och integrera datasystemen samt att modernisera flygvapnets övervaknings- och ledningssystem så att det motsvarar jaktplansmaterielens prestanda.

Fram till årtiondets utgång kompletteras försvarsmaktens system för spaning, övervakning och ledning så att de svarar mot de behov som förebyggandet och avvärjandet av ett strategiskt överfall ställer. Systemens hållbarhet i strid ökas och anskaffningen av passiva sensorer för luftbevakningen

inleds. När ledningssystemen utvecklas beaktas möjligheten att vid behov från internationella källor kunna ta emot sådan information som behövs för Finlands nationella försvar. Forskningsverksamheten på den elektroniska krigföringens område utvidgas och den reformerade utbildningen på området inleds. Förmågan att leda rörliga krigsoperationer på försvarsområdena förbättras.

Försvarsmaktens spanings-, övervaknings- och ledningssystem använder även i framtiden rikets informationstekniska lösningar, vilka kompletteras och säkras så att de motsvarar försvarsmaktens behov samt de krav som myndighetssamarbetet ställer. Informationssamhällets utveckling och de nätverk som skapas i samhället utvidgar samarbetsfältet. En förutsättning är att försvarsmakten deltar när det gäller att utveckla de lösningar i fråga om datanäten som görs på riksomfattande nivå. Försvarsmakten har en central roll i den förebyggande riksomfattande beredskapen inför de hot som informationskrigföringen kan medföra.

3.3 Utvecklingen av försvarsgrenarna

Armén

Tyngdpunkten i den materiella utvecklingen av försvarsmakten är förlagd till armén, och resultatet därav är att arméns beredskap och reaktionsförmåga förbättras. Armén uppnår för sin del före årtiondets slut förmåga att förebygga och avvärja ett strategiskt överfall.

Arméns viktigaste utvecklingsobjekt är att utveckla de tre jägarbrigaderna till beredskapsbrigader. De ändringar av utbildningssystemet och infrastrukturen som hänför sig till dessa projekt har ställts i första rummet när det gäller försvarsmaktens utveckling. Beredskapsbrigadernas eldkraft och rörlighet utvecklas genom anskaffning av nya stridsfordon, transportpansarvagnar, pansrade granatkastarfordon och pansarvärnsrobotar.

Beredskapsbrigadernas spanings- och ledningssystem förbättras genom att fältradiomaterielen förnyas och mörkerverksamhetsförmågan ökas. Skyddet utvecklas genom att luftvärnet förbättras och skyddsutrustning för stridsmännen anskaffas.

Som grundval för utvecklingen av arméns mest effektiva vapensystem under nästa årtionde förutsätts omfattande undersökningar jämte alternativ. Undersökningarna skall tillhandahålla grunderna

för utvecklingsriktlinjerna med tanke på 2004 års redogörelse.

Utvecklingen av eldkraften och rörligheten hos arméns operativa förband och de trupper som stöder dem granskas som alternativ innefattande helheter vilka består av olika vapensystem. De vapensystem som skall granskas är åtminstone stridshelikoptrarna, artillerisystemen, pansarvagnar och pansarvärnsrobotarna.

Jämförelserna av effektiviteten hos de olika vapensystemen och dessas alternativ kommer att utredas genom en undersökning av de operativa truppers eldkraft och rörlighet som kommer att företas. Ändamålsenligheten som en del av försvarssystemet, driftssäkerheten, sårbarheten, totalkostnaderna samt anskaffningsalternativen utreds både nationellt och som allmän europeiska forskningsprojekt så att beslut om val av vapensystem kan fattas i samband med 2004 års försvarsredogörelse.

Beslutet om de krigstida pansarbrigaderna görs på grundval av utredningar om eldkraften och rörligheten hos arméns operativa förband och de trupper som stöder dem. De krigstida pansartrupperna upprätthålls i överensstämmelse med livscykeln för deras materiel.

Prestationsförmågan hos huvudstadsregionens trupper förbättras. På så sätt utvecklas försvarsmaktens beredskap att agera i bosättningscentra, trygga statsledningens verksamhetsbetingelser och skydda kritiska objekt i samhället. Försvaret av huvudstaden är en viktig del av förebyggandet och avvärjandet av strategiska överfall.

Minskningen av antalet krigstida trupper inom försvarsmakten gäller främst armén. Minskningen inriktas på trupper vilkas krigsmateriel mister sin användbarhet under detta årtionde och vilkas utrustning inte avses bli förnyad. De återstående trupperna granskas som helhet som en del av försvarssystem 2010.

Det särskilda beslut att avstå från infanteriminorna som gäller beredskapsbrigaderna har varit möjligt på grund av de ändrade principerna för den operativa användningen av beredskapsbrigaderna. Som följd av att infanteriminor inte används måste beredskapsbrigadernas övervakningsförmåga och eldkraft ytterligare utvecklas. För närvarande är infanteriminorna en väsentlig del av de övriga truppers stridsförmåga och av det territoriella försvarssystemet.

Marinen

Tyngdpunkten i fråga om den materiella utvecklingen av marinen är förlagd till förnyandet av den viktigaste fartygsmaterielen och förbättrandet av kustförsvarets rörlighet.

Marinens spanings-, övervaknings- och ledningssystem integreras före årtiondets slut i försvarsmaktens övriga motsvarande system. Uppdateringen av den submarina övervakningen fortsätts på de prioriterade områdena.

Utvecklingen av marinen har inletts med stöd av den för åren 2001 - 2006 beviljade beställningsfullmakten för förnyande av marinen. Det centrala projektet är Flottilj 2000. Flottiljens främsta materiel är svävfarkosterna i T-2000 -klassen. Utmärkande för dem är stor snabbhet, god rörlighet, möjlighet till verksamhet året runt och mångsidigt utbytbar vapenlast. Minavvärjningskapaciteten förbättras genom att utvecklingen av ett minjaktfartyg påbörjas. Mineringskapaciteten utvecklas genom att en serieanskaffning av inhemsk impulsminutrustning inleds.

Den grundliga renovering av robotbåtarna i Helsingforsklass som skall göras under den tidsperiod under vilken de är i bruk genomförs och systemet Sjömålsrobot 85 moderniseras.

Utrustningen av rörliga kustförband som ersätter det fasta kustförsvaret och anskaffningen av vapensystem inleds. Marinens rörliga kustartilleri läggs stegvis ner i och med att materielen föråldras. Det fasta kustartilleriet minskas alltjämt under planeringsperioden.

Flygvapnet

Tyngdpunkten i den materiella utvecklingen av flygvapnet har förlagts till förbättrandet av verksamhetsbetingelserna för jaktplansmaterielen och upprätthållandet av prestationsförmågan.

Flygvapnets prestanda motsvarar vad jaktplansmaterielen beträffar de uppställda kraven. Flygvapnets F-18 (Hornet) jaktplansmateriel har i sin helhet tagits i operativt bruk. Under planeringsperioden upprätthålls jaktplansmaterielens prestanda med beaktande av en utsökning av materielens driftsegenskaper. Jaktplansmaterielens närstridsförmåga förbättras alltjämt.

Möjligheten att använda övningsjaktplanen (Hawk) säkras under hela den tid de är i bruk. Den op-

erativa användningen av materielen frångås stegvis under planeringsperioden.

Uthålligheten i strid för flygvapnets flygbasbaserade system förbättras genom att baserna utvecklas. Uppdateringen av luftbevakningssystemet inleds som en del av totalutvecklingen av försvarsmaktens spanings-, övervaknings- och ledningssystem. Under planeringsperioden förnyas flygvapnets transport- och sambandsflygplan.

Åtgärder i syfte att ersätta bortfallet av piloter inom flygvapnet har inletts. Antalet flygtimmar för jaktplanspiloterna höjs till en nivå som garanterar en tillräcklig utbildningsnivå för jaktplansflottilljerna. Alternativen gällande jaktplanspiloternas utbildningssystem utreds före år 2004.

3.4 Krigsekonomin och logistikens utveckling

Försvarsmaktens krigstida underhållssystem blir allt mer beroende av samhällets försörjningsberedskap. Samtidigt försämras samhällets materiella försörjningsberedskap och beroendet av sjö- och lufttransporter från det övriga Europa ökar. Den tilläggsmateriel som försvarsmaktens krigstida trupper behöver, dvs. den så kallade uttagningsmaterielen, kan i allt mindre utsträckning fås på andra håll i samhället. Det blir sålunda allt svårare att anpassa den materiel som finns tillgänglig till försvarssystemet så att den utgör en del av detta.

Försvarsförvaltningens materielpolitiska program justeras före år 2003 som en del av den nationella industristrategin. Samtidigt utreds strukturen och funktioneringen hos det krigsekonomiska system som försvaret är beroende av jämte dess helhetseffekter. Målet för utvecklingen av krigsekonomin är en sådan logistisk helhet som i erforderliga delar är knuten till arrangemangen inom näringslivet. Den samordning av datasystemen för försvarsmaktens underhåll och materiel som detta förutsätter inleds. För upprätthållandet av den nationella industristrategin svarar handels- och industriministeriet.

Målsättningen för försvarsförvaltningens materielpolitik är att skapa förutsättningar för kostnadseffektiva anskaffningar av utrustning för system och trupper samt för modernisering och underhåll av utrustningen, samt att säkerställa förutsättningarna för utrustningens användning och möjligheterna att komplettera den också under kristid.

Materielen för trupper och ledningssystem som används för förebyggande och avvärjande av ett strategiskt överfall skall vara tidsenlig och färdigt finnas i försvarsmaktens besittning. För utrustandet av försvarsmaktens övriga krigstida trupper anskaffas och upplagras under normala tider en sådan krigsmateriel som vid hot om eller under pågående kris eller krig inte kan erhållas från det övriga samhället genom uttagning eller köp.

Ur försvarets synpunkt bör den finländska försvarsmaterielindustrin behärska tre centrala kompetensområden. Genom att montering, underhåll och reparation av de stora och tekniskt krävande systemen utförs med inhemska krafter säkras systemens operativa användbarhet i krissituationer. Genom att behärska informationssystemteknologierna och systemintegrationen är det möjligt att säkerställa, att underhållet och utvecklingen av de system som försvarsförmågan förutsätter är tidsenliga och kostnadsförmånliga. Det tredje kompetensområdet utgörs av tillgången till och vid behov tillverkningen av kritiska komponenter och reservdelar. Den krut- och ammunitionsproduktion som förutsätts under krigstid kan inte längre upprätthållas endast med den finansiering som försvarsförvaltningen förfogar över. Den helhet som krut- och ammunitionsindustrin utgör och upprätthållandet av kunnande samt produktion måste granskas som en del av strategin för den inhemska industrin och av försörjningsberedskapen.

Det finns i alla händelser i framtiden behov av krut- och ammunitionsproduktion samt kunnande som gäller olika produktionsmetoder i hemlandet. Detta kan vidmakthållas t.ex. vid kompetenscentra som upprätthålls gemensamt av industrin, forskningsinrättningarna och försvarsförvaltningen.

3.5 Den fredstida försvarsmakten

Utvecklingen av försvarsmaktens organisation fortsätts genom att den strukturförändring som fördes fram i 1997 års säkerhets- och försvarspolitiska utredning fördjupas. Utgångspunkt för utvecklingsarbetet är de krav som ställs under krigstid och kristid.

Försvarsmaktens utbildningsorganisation samt underhålls- och försörjningsfunktionerna ändras i överensstämmelse med förändringarna gällande de krigstida trupperna, vilket innebär att bland annat sådana verksamhetsställen som blir oändamålsenliga med tanke på ledning, utbildning och beredskapsuppgifter läggs ner. Personalen flyttas över till de områden som innefattar det centrala kunnandet på försvarsmaktens område. Andra funktioner än de som är mest centrala för försvarsmak-

tens verksamhet rationaliseras på ett kontrollerat sätt genom förfarandet för partnerskapsavtal.

De prioriterade områdena när det gäller infrastrukturens utveckling utgörs av ledningsplatsernas och stabernas skyddsutrymmen, utbyggningen av beredskapsförbanden och de arrangemang som stöder dem samt ökad uthålligheten i strid när det gäller flygvapnets flygbasbaserade system.

Utvecklingen av försvarsmaktens organisation och utbildningssystem

Försvarsmaktens strukturförändring fortsätts genom att försvarsmaktens organisation och utbildningssystem utvecklas så att jämvikt fås till stånd i fråga om utbildningspersonalen och utbildningsutrustningen samt de utrymmen och den materiel som behövs för utbildningen, i syfte att producera krigstida trupper som är färre till antalet men vilkas kvalitativa nivå är högre.

Koncentreringen av försvarsmaktens utbildningsorganisation fortsätts och förutsättningarna för beredskapsförbandens utbildning förbättras. Utbildningsarrangemangen för de krigstida trupper som dras in avvecklas stegvis enligt den tidtabell som minskningen av reservens maximala storlek förutsätter. Användningen av de garnisonsområden, inkvarterings-, utbildnings- och förrådsutrymmen samt av den utbildningsmateriel som frigörs ordnas på ett i funktionellt och ekonomiskt avseende ändamålsenligt sätt. Försvaret avstår från lokaliteter som inte längre behövs. Strukturförändringen förutsätter att också personalsystemet utvecklas.

Utbildningssystemet för pansartrupperna justeras så att det motsvarar behovet när det gäller produktionen av krigstida trupper. Pansartruppernas bevaringsutbildning skärs ner.

Luftvärnsutbildningen sammanslås. Egentliga Finlands luftvärnsregemente dras in och i Parolanummi upprättas en truppenhet där luftvärnsutbildning ges. Östra försvarsområdets luftvärnsutbildning flyttas från Fredrikshamn till beredskapsförbandet i Vekaranjärvi.

Nybörjarutbildningen för helikopterpiloter ordnas vid Flygkrigsskolan i Kauhava. Påbyggnads-, kompletterings- och typutbildningen läggs till erforderliga delar ut i syfte att få till stånd nordiskt samarbete. Anpassningen av transporthelikopter-besättningarnas påbyggnadsutbildning till nationella förhållanden ordnas i Finland. Transporthelikopterenheter används i samband med beredskapsförbandens verksamhet. Helikoptrarnas utbildnings- och basarrangemang utreds under åren 2002-2003.

Hangö Kustsektion läggs ner och beredskapen vid dess fort upprätthålls med stöd av repetition-sövningar. Fortens sjöövervakningsförmåga bibehålls.

Vid Nylands Brigad läggs det rörliga kustartilleriets beväringutbildning stegvis ner. Dessa truppers beredskap upprätthålls genom repetitionsövningar. Marinens övriga utbildning av de rörliga kusttrupperna koncentreras till Nylands Brigad.

Behovet och möjligheterna att omorganisera flygvapnet utreds under åren 2002-2003. I samband härmed utreds möjligheterna att koncentrera verksamheten vid Flygvapnets Signal-depå till ett enda verksamhetsställe.

Vapendepån i Vammala, vapendepån i Idensalmi, vapendepån i Orivesi, vapendepån i Sääksjärvi och Skyddsmaterieldepån läggs ner. En del av deras funktioner flyttas till andra depåer. Upplagsavdelningen i Koivujärvi sammanslås med vapendepån i Kuopio. Rationaliseringen av Försvarsmaktens materielverk fortsätts på grundval av det pågående utredningsarbetet. Materielverkets verksamhet anpassas till en nivå som svarar mot truppersnas antal och underhållsbehov under kristid. En del av funktionerna kan överföras till industrin. Vid utredningen presenteras åtgärder som syftar till att utveckla verksamheten vid de påerna och lösningar med stöd av vilka materiel som blir föråldrad under detta årtionde kan förstöras i snabbare takt.

Beredskapsförbandens skjutbanor och närövningsområden utvecklas så att de kan användas för grund- och specialutbildning av beväringar samt för repetitionsövning av trupper upp till bataljonstorlek. De skjutfält som behövs för vapensystem med lång räckvidd upprätthålls på riksnivå. Användningen av utbildningssimulatorer och övningsanordningar som bidrar till att förbättra utbildningsresultaten samt till att utveckla och motivera övningsverksamheten utvidgas.

Som nytt objekt undersöks behovet och möjligheterna när det gäller arrangemangen för civil kris- hanteringsutbildning i samband med beväringutbildningen. Utredningsarbetet görs i samarbete med de ministerier som svarar för den civila krishantering. Anordnandet av special utbildning för civil krishantering någon annanstans än vid försvarsmakten utreds under inrikesministeriets ledning.

I syfte att upprätthålla en sådan prestationsförmåga hos trupperna som förebyggandet och avvärjandet av ett strategiskt överfall förutsätter ökas antalet reservister som årligen skall ges repetition-

sövning till 35 000.

Den frivilliga försvarsutbildningens uppgifter befästs under försvarsministeriets styrning. Med hjälp av frivilliga repetitionsövningar stöds utbildningen av den organisation som skall verkställa upprättandet av de krigstida trupperna och utbildningen av lokalförsvarstrupperna. Stöd ges också till upprätthållandet och utvecklandet av kunskaper och kunnande hos de militärer som placerats i de territoriella och operativa trupperna.

Personalsystemets utveckling

Målet för utvecklingen av personalsystemet är att balansera personalresurserna på det sätt som personalförvaltningens uppgifter, de kompetensområden som skall utvecklas och organisationsförändringarna förutsätter. Grundvalen för försvarsmaktens personalsystem är det krigstida personalbehovet. Försvarsmakten behöver en yrkeskunnig och motiverad personal som i fråga om storlek och yrkeskunskap räcker till för uppgifterna både under krigstid och normala tider.

På hösten 2001 inleds en officersutbildning av ny typ. I det nya utbildningssystemet utbildas officerarna i ett enhetligt akademiskt utbildningsprogram för officerare. Officerarna indelas i ordinarie officerare som avlagt högre högskoleexamen och visstidsanställda officerare som avlagt lägre högskole-examen. Till befälet hör dessutom visstidsanställda utbildare som avlagt påbyggnadsexamen för reservofficer.

De studier som officerens akademiska utbildningsprogram innefattar anordnas vid Försvarshögskolan och vid försvarsgrenarnas, vapenslagens och verksamhetsområdenas skolor vilka styrs av försvarshögskolan samt vid Gräns- och Sjöbevakningsskolan. I stället för Försvarsinstitutet inrättas Markstridsskolan, där grundstudierna för arméns officerare bedrivs och instituofficerarnas påbyggnadsutbildning fullföljs. Den nya utbildning som leder till påbyggnadsexamen för reservofficerare inleds år 2002. Anslutningen av dem som genomgått det gamla utbildningssystemet till det nya systemet under övergångsperioden planeras som en del av personalsystemets totalutveckling.

Försvarets utveckling ställer nya krav på personalens yrkeskunskap samt på personalstrukturen. En förutsättning för att konkurrensförmågan skall kunna bibehållas på arbetsmarknaden är att anställningsvillkoren utvecklas. Genom att anställningsförhållanden på viss tid tas i bruk ökas personalsystemets smidighet och förmåga att klara av förändringarna.

Försvarsförvaltningens personalresurser kan inte ökas från nuvarande nivå. Personalsystemets strukturförändring fortsätts genom att de personalresurser som frigörs genom den naturliga avgången används enligt de behov som försvarsmaktens utveckling för med sig.

Utvecklingen av det internationella krishanteringssamarbetet samt försvarsmaktens beredskap och försvarsmaterielens ökande teknifiering förutsätter att den avlönade personalens relativa andel ökas i de viktigaste krigstida trupperna och ledningsorganen. Informationssystemkrigföringens, informationsförvaltningens och de övriga tekniska områdenas expertuppgifter, helikopterverksamhetens samt den elektroniska spaningens och övervakningens nya uppgifter, de moderna utbildningsmetoderna samt det ökade antalet internationella uppgifter förutsätter att tilläggsanslag beviljas från och med år 2002.

Särskilt krigsmaterielens teknifiering förutsätter att användarna får systemträning av ett slag som inte kan erhållas under beväringstjänstgöringen och vid de därpå följande repetitionsövningarna.

Inom försvarsmakten utvidgas användningen av anställningsförhållanden för viss tid i samband med reformen av officersutbildningen. En förutsättning för att behovet skall kunna uppfyllas när det gäller den personal som fungerar som utbildare för produktion av krigstida trupper samt för att det skall vara möjligt att behärska de konsekvenser av förändringarna i militärpensionssystemet vilka lett till att medelåldern höjts är att tjänstgöringsförhållanden för viss tid tas i bruk. I det läge som eftersträvas tjänstgör ca en fjärdedel av försvarsmaktens avlönade militärpersonal i anställningsförhållanden för viss tid år 2015.

Försvarsmakten stöder placeringen av sin visstidsanställd personal antingen inom försvarsmakten eller på annat håll på arbetsmarknaden. Stödet kan ges medan anställningen ännu varar i form av försvarsmaktens påbyggnadsutbildning eller som utbildningsersättning, vari kan ingå möjlighet till avlönade studier och ersättning för de kostnader som studierna medför, eller genom ett tjänstetidstillägg, om utbildningsersättning inte har kunnat utbetalas till personen i fråga. Stödformerna kommer inte att medföra några betydande merkostnader i försvarsmaktens personalutgifter.

År 2008 är behovet av avlönad personal inom försvarsmakten ca 17 000 personer. Personalens storlek regleras på ett smidigt sätt enligt verksamhetsbehoven. Syftet är att genomföra personalminskningen med utnyttjande av den naturliga avgången. Uppsägningar kan tillgripas i det fall att

ett truppförband eller en del av ett sådant läggs ner. Sådana stödåtgärder för personalen som hör samman med arbetsgivarförpliktelserna riktas till dessa orter. Genom att personalsystemet och särskilt anställningsvillkoren utvecklas tryggas rekryteringen av en kvalitativt högtstående personal för nationella och internationella uppgifter.

4. FÖRSVARSMAKTENS SAMARBETE MED OLIKA MYNDIGHETER

Försvarsmaktens samarbete med olika myndigheter baserar sig på en lag stadgad förpliktelse och på samarbetsavtal som ingåtts mellan myndigheterna samt på andra praktiska arrangemang. I syfte att trygga det direkta samarbetet tillsätter försvarsmakten redan under normala tider en förbindelseofficer vid ett flertal myndighetsorganisationer.

De olika förvaltningsområdena har under de senaste åren i tilltagande utsträckning övat samarbete sinsemellan. Detta gäller både verksamheten i hemlandet och övningar samt förberedelser som gäller den internationella krishanteringen.

I Finland genomfördes år 2000 den hittills mest omfattande beredskapsövningen gällande alla förvaltningsområden och förvaltningsnivåer. Som följd därav förbättrades de olika myndigheternas beredskap att fungera i undantagsförhållanden och särskilt att bedriva samarbete förvaltningsområdena emellan. I framtiden bör särskild uppmärksamhet fästas vid ledningen och vid myndigheternas samarbete i krissituationer där lagen befogenheter som ingår i lagen om försvarstillstånd inte har tagits i bruk.

Gränsbevakningsväsendets militära försvarsuppgifter

Om gränsbevakningsväsendets militära försvarsuppgifter bestäms i lagen om gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendet deltar i rikets försvar och är en del av Finlands försvarssystem. Om försvarsberedskapen kräver det kan de gränstrupper som gränsbevakningsväsendet ställer upp eller delar av dem anslutas till försvarsmakten. Gränsbevakningsväsendets försvarsplanering och försvarsförberedelser genomförs i samarbete med försvarsmakten.

Gränsbevakningsväsendets inre ordning är militärisk. Gränsbevakningsväsendet ger sin personal och de värnpliktiga som förordnats till gränsbevakningsväsendet samt de kvinnor som fullgör frivillig militärtjänst militärutbildning samt upprätthåller och utvecklar försvarsberedskapen i samarbete med försvarsmakten.

I samband med gränsövervakningen och gränskontrollerna övervakar gränsbevakningsväsendet inom sitt bevakningsområde iakttagandet av bestämmelserna om Finlands territoriella integritet.

Gränsbevakningsväsendet och försvarsmakten har överenskommit om samarbete i frågor som gäller territorialövervakningen, försvarsplaneringen och militärutbildningen samt planeringen av verksamheten och resurserna. Några behov att ändra de grundläggande arrangemangen för gränsbevakningsväsendets deltagande i det militära försvaret föreligger inte för närvarande.

De krigstida gränstrupper som gränsbevakningsväsendet ställer upp är territoriella trupper. Deras betydelse markeras när försvarsmakten inskränker antalet krigstida trupper. Gräns- och sjöbevakningstrupperna kommer enligt planerna att tilldelas mera krävande uppgifter än hittills.

Utgångspunkterna för utvecklingen av gränstruppernas sammansättning, användningsprinciper och krigsmateriel är de förändringar som ägt rum i fråga om säkerheten i omvärlden, särskilt i hotbilderna. När det gäller att förebygga och avvärja ett strategiskt överfall accentueras övervakningen av den territoriella integriteten och motåtgärderna mot specialtruppernas verksamhet, för vilket gränstrupperna med stöd av sin territoriella placering och gränsbevakningsmannens lagstadgade befogenheter har goda verksamhetsmöjligheter. När det gäller att avvärja ett omfattande anfall kan gränstrupperna bidra till att öka intensiteten i och omfattningen av de övriga territoriella truppernas stridsvärde

Gränstruppernas förmåga att slå tillbaka specialtrupper och beredskap att utföra mera krävande krigstida uppgifter och att aktivare delta i dem utvecklas. Detta förutsätter att förbättringar fås till stånd i fråga om gränstruppernas eldkraft, eldens räckvidd och effekt, ledningsförutsättningarna, truppernas rörlighet, särskilt den självständiga evakueringsförmågan, samt stridsmännens skydd och uthållighet i strid. Dessutom måste flygverksamhetens flygbasbaserade system utvecklas. Gränstruppernas utvecklingsprogram utarbetas som en del av försvarsmaktens planering på lång sikt.

Handräckning till polisen och samarbete med övriga myndigheter

Försvarsmakten har en i lag föreskriven uttrycklig skyldighet att ge handräckning till polisen. Handräckningen baserar sig alltid på en specificerad anhållan av den ansvariga myndigheten. Beslutet om att lämna handräckning fattas av den militära myndigheten.

För avvärjandet av terrorism svarar inrikesministeriet. För att kunna isolera och arrestera terroristgrupper som brukar våld behöver polisen försvarsmaktens fordon och i bland till och med försvarsmaktens trupper. Sådana trupper är försvarsmaktens specialtrupper och delvis militärpoliserna. För detta slag av farliga uppgifter används inte beväringar. En stor del av försvarsmaktens trupper kan väl användas för att skydda och övervaka objekt och områden samt för att spärra av områden. Om terroristerna använder vapen eller anordningar som avger strålning eller kemiska vapen kan avvärjandet stödjas med hjälp av skyddstrupper och NBC-skydd.

När det gäller att vidta åtgärder mot den internationella kriminaliteten är försvarsmaktens roll närmast att bevaka och skydda vapen och annan utrustning så att de inte hamnar i händerna på brottslingar. När polisen anhåller beväpnade brottslingar kan vid behov också försvarsmaktens materiel användas.

När det gäller att upptäcka hot mot miljön deltar försvarsmakten med sitt eget övervakningssystem i tillämpliga delar. Försvarsmaktens materiel kan användas bl.a. för att begränsa oljeskador och för oljebekämpning. Marinen svarar för oljebekämpningsfartygens beredskap och bemanning.

Vad begränsningen och skötseln av följderna av storolyckor beträffar hjälper försvarsmakten till närmast genom att tillhandahålla transporter och materiel samt avspärra områden. Försvarsmaktens trupper kan vid behov användas bl.a. för att stödja en evakuering. Försvarsmakten kan också upprätta ett kommunikationssystem på ett olycksdrabbat område, om det lokala nätet inte fungerar.

I en situation där stora flyktingströmmar ankommer till landet stöder försvarsmakten närmast polisen. I extrema situationer kan försvarsmaktens lokaliteter och utrustning användas för att tillfälligt hjälpa flyktingar.

Enligt lagen om räddningsväsendet är försvarsmakten skyldig att delta i räddningsverksamheten genom att för räddningsverksamheten tillhandahålla behövlig utrustning, personresurser och ex-

perttjänster, om olyckan är av en sådan omfattning eller har sådana särdrag att detta är nödvändigt. Deltagandet i räddningsverksamheten får inte äventyra skötseln av försvarsmaktens försvarsuppgifter.

Försvarsmaktens resurser kan snabbt tillgripas för att öka de medel som används vid räddningsverksamheten utöver de egentliga räddningsorganisationerna. För räddningsverksamheten kan användas bl.a. försvarsmaktens kommunikationsutrustning, fordon och skyddsmateriel. Också försvarsmaktens fartyg och luftfartyg kan användas för räddningsuppgifter. Försvarsmaktens personal är färdigt organiserad och utbildad för en stor del av de uppgifter som stöder räddningsverksamheten. Försvarsmakten kan snabbt stå till tjänst med experter på olika områden.

DEL III: DEN INTERNATIONELLA KRISHANTERINGEN

1. INLEDNING

När internationella kriser klaras upp förbättras säkerheten i Finlands omvärld och därigenom också säkerheten för Finlands del. Verksamheten på den internationella krishanteringens område innefattar såväl militära som civila uppgifter. Dessa uppgifter genomförs parallellt i situationer där det internationella samfundet är med om att lösa konflikter med många olika element eller att bygga upp ett samhälles möjligheter att fungera.

Finland deltar aktivt i krishanteringssamarbetet och utvecklar sin nationella beredskap, med beaktande av Finlands internationella förpliktelser inom FN, OSSE och EU samt deltagandet i NATO:s partnersamarbete. När krishanteringen utvecklas drar Finland nytta av de erfarenheter som erhållits i samband med den fredsbevarande verksamheten och de internationella organisationernas krishanteringsverksamhet.

Den uppsättning av instrument som krishanteringen förfogar över är omfattande. Till de militära uppgifterna hör bl.a. preventiv gruppering av styrkorna, olika slag av militärobservatörsoperationer, insatser för att övervaka verkställigheten av ett avtal som godkänts av parterna i en konflikt samt återställande av fred. Till den civila krishanteringen kan hänföras olika slag av aktiviteter som gäller förebyggande, avgörande och eftervård av konflikter, exempelvis polisiära uppgifter, uppgifter som gäller återställande av rättsväsendet och förvaltningen, valövervakning och annat demokratistöd, människorättsstöd samt efterforsknings- och räddningstjänst vid olika slag av katastrofer.

Genom att delta i krishanteringssamarbetet bidrar Finland till att demokratin och rättsstatsprincipen stärks och att de mänskliga rättigheterna respekteras. Deltagandet i den internationella krishanteringen stärker också den internationella och nationella säkerheten. Krishanteringssamarbetet ger erfarenheter som är till nytta för upprätthållandet av det nationella försvaret och krisberedskapen. Genom försvarsmaktens internationella verksamhet påvisas också den nationella försvarsförmågens trovärdighet.

Vid den internationella krishanteringen används huvudsakligen samma resurser som reserverats för nationella uppgifter. Deltagandet i det internationella krishanteringssamarbetet stärker samtidigt det egna landets resurser.

Finlands deltagande i den internationella krishanteringen förutsätter ett intensivt samarbete mellan olika myndigheter. Varje ministerium svarar för att den behövliga beredskapen utvecklas på det egna uppgiftsområdet. Krishanteringsverksamheten kan stödjas också med hjälp av återuppbyggnad och utvecklingsbistånd.

Den snabba nationella beredning och det beslutsfattande samt den verkställighet som krishanteringen förutsätter utvecklas. Beredningen av beslutsfattandet utvecklas i Finland så att det finns beredskap särskilt för EU:s krishantering.

2. DEN MILITÄRA KRISHANTERINGEN

Principerna och beredskapen för deltagandet i krishanteringen

Enligt lagen om fredsbevarande verksamhet deltar Finland endast i sådan militär krishantering som baserar sig på mandat av FN eller OSSE. Enligt lagen deltar Finland inte sådana militära tvångsåtgärder som vidtas med stöd av artikel 42 eller 51 i FN:s stadga.

Med stöd av de ändringar av lagen om fredsbevarande verksamhet som trädde i kraft vid ingången av år 2001 kan finländska militärer också på begäran av FN:s fackorgan eller underorgan delta i humanitär biståndsverksamhet eller i skyddandet av den. Med största sannolikhet är FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) ett organ som kommer att be om militära resurser som stöd för sin verksamhet.

Republikens president beslutar på framställning av statsrådet om Finlands deltagande i eller utträde ur fredsbevarande verksamhet. Innan en framställning görs skall statsrådet höra riksdagen.

Utrikesministeriet och försvarsministeriet svarar för den politiska beredningen, styrningen och övervakningen av den militära krishanteringen. Enligt den reviderade lagen om fredsbevarande verksamhet svarar försvarsmakten för verkställigheten av krishanteringen i praktiken.

Finland upprätthåller och utvecklar internationella beredskapstrupper som vid behov kan ställas till olika internationella organisationers eller institutioners förfogande. Till de finländska beredskapstrupperna hör två infanteribataljoner, en pionjärbataljon, ett transportkompani samt ett CIMIC-kompani (Civil-Military Cooperation) som är specialiserat på samarbete mellan civila och militärer. Till beredskapstrupperna hör dessutom två av marinens minfartyg vilka lämpar sig som lednings- och depåfartyg för minbekämpningsavdelningen samt stabsofficerare och militärobservatörer. Tills vidare hör inte några enheter från flygvapnet till dessa trupper, men flygvapnets möjligheter att delta i krishanteringen i framtiden utreds.

Krishanteringstruppernas samansättning är vad armén beträffar mångsidig och gör det möjligt att till denna del delta med varierande sammansättning i olika typer av operationer.

Finansieringen av deltagandet i de fredsbevarande operationerna är fördelad mellan utrikesministeriet och försvarsministeriet. Med anslag under utrikesministeriets huvudtitel täcks den fredsbevarande personalens lönekostnader samt Finlands medlemsandel av FN:s budget för fredsbevarande verksamhet. Med anslag under försvarsministeriets huvudtitel täcks utgifterna för utrustande av trupperna och för deras materiel samt för deltagandet i militärobservatörsoperationer. Finansieringen av varje ny operation arrangeras särskilt. Kostnaderna för den fredsbevarande verksamheten är i statsbudgeten för år 2001 för utrikesministeriets del 304 mmk och för försvarsministeriets del 126 mmk. De kostnader som verksamheten medförde år 2000 var på motsvarande sätt 361 mmk och 182 mmk.

Dessutom medför den utrustning som används vid operationerna och utbildningen av de internationella beredskapstrupperna kostnader. Den utrustning som används av en trupp som sänds ut till en internationell operation är huvudsakligen sådan som är avsedd också försvaret av det egna landet. Kostnaderna för denna materiel ingår i försvarsmaktens anslag.

Försvarsmakten stöder förutom den internationella krishanteringen också utrikesministeriet och försvarsministeriet när det gäller att följa upp avtalsläget i fråga om vapenkontroll och verkställigheten av avtalen samt att delta i verifikationsverksamheten.

2.2 Deltagandet i fredsbevarande operationer

Finland deltog första gången i en fredsbevarande operation år 1956 och har hitintills sänt ut ca 40 000 personer till fredsbevarande uppgifter. För närvarande deltar Finland i tio operationer. I dem tjänstgör sammanlagt ca 1 600 finländare.

Finland har sedan år 1982 deltagit i den FN-ledda UNIFIL-operationen (United Nations Interim Forces in Lebanon) i södra Libanon. På området finns en finländsk bataljon med en styrka av ca 650 personer. Efter att FN:s säkerhetsråd fattat beslut om att inskränka operationen minskar Finland sin personal med ca hälften fram till sommaren 2001.

I den NATO-ledda IFOR/SFOR-styrkan (Implementation Force, Stabilization Force) i Bosnien har Finland deltagit sedan år 1996. Till en början var en finländsk byggbataljon placerad på området, därefter en infanteribataljon, och numera finns där en CIMIC-avdelning som omfattar ca 120 personer och som kommer att reduceras till ca 80 personer år 2001.

Finland deltar i Kosovo i den NATO-ledda KFOR-styrkan (Kosovo Force) med en bataljon som är en del av en brigad under ledning av Storbritannien. Finland har sedan augusti 1999 satt in ca 800 personer i operationen. Bataljonens stomme utgörs av de internationella beredskapstruppernas första infanteribataljon.

Dessutom deltar Finland i FN-operationerna på Cypern samt på gränsen mellan Etiopien och Eritrea.

Förenta Nationerna förfogar över ca 30 obeväpnade finländska militärobservatörer i sammanlagt sex operationer. Observatörerna tjänstgör på Balkan, i Mellersta Östern, Kashmir och Kuwait samt på gränsen mellan Etiopien och Eritrea. Finland har beredskap att vid behov öka antalet observatörer.

Enligt lagen om fredsbevarande verksamhet kan den fredsbevarande personal som Finland samti-

digt får ha i operationerna omfatta högst 2 000 personer. Finland bereder sig på att delta i nya fredsbevarande operationer enligt sina resurser.

2.3 Samarbetet inom den militära krishanteringen

FN

Finland anser det vara viktigt att också i fortsättningen delta i FN:s fredsbevarande uppgifter. Det sätt på vilket verksamheten utvecklas samt behovet av trupper tas i betraktande när Finland utvecklar sina internationella beredskapstrupper.

FN:s engagemang i långvariga operationer medan de politiska avgörandena i konflikterna låter vänta på sig liksom också 1990-talets tillkortakommanden i de fredsbevarande operationerna har satt i gång en kritisk utvärdering av FN:s verksamhet och diskussion om dess utveckling. Arbetet fortsätter utgående från rekommendationerna i Brahimirapporten om förbättrande av FN:s krishanteringsberedskap. Finland understöder strävandena att effektivisera FN:s krishanteringsverksamhet.

I syfte att förbättra den militära krishanteringsberedskapen har FN skapat ett arrangemang för beredskapstrupperna, UNSAS (UN Standby Arrangements System), till vilket Finland har anmält de beredskapstrupper och experter som är avsedda för den internationella krishanteringen.

För att förbättra FN:s beredskap har SHIRBRIG-arrangemanget (The Multinational Standby High Readiness Brigade for UN operations) upprättats. Dess syfte är att stöda utvecklingen av FN:s snabbinsatsförmåga och det består av trupper som vissa medlemsländer anmält till UNSAS-arrangemanget. Den fredsbevarande operationen på gränsen mellan Etiopien och Eritrea är den första i vilken SHIRBRIG deltar. De stabsofficerare som Finland satt in i operationen fungerar som en del av SHIRBRIG.

EU

EU utvecklar sin beredskap för den militära krishanteringen genom att göra de överenskomna politisk-militära strukturerna funktionsdugliga samt genom att upprätta den styrkepool som behövs för skötseln av Petersbergsuppgifterna.

Finland deltar i upprättandet av EU:s militära krishanteringsberedskap. Den målsättning som EU fattade beslut om vid Europeiska rådet i Helsingfors 1999 och som syftar till att militär krishanteringsförmåga skall uppnås före år 2003 har beaktats vid upprättandet av Finlands nationella beredskap.

Unionens styrkepool till vilken medlemsstaterna har anmält ca 100 000 militärer utgör basen för den krishanteringsstyrka som unionen kan ställa upp. Styrkan som omfattar högst 60 000 militärer är avsedd för landstridskrafterna och får stöd av sjö- och luftstridskrafterna med 100 fartyg och 400 flygplan.

Det behov av styrkor som styrkemålet förutsätter är i huvudsak tillfredsställt, men brister förekommer alltjämt när det gäller unionens gemensamma resurser, såsom spanings- och ledningssystemen samt den strategiska transportförmågan. För de nya staber som EU kommer att förfoga över fastställs krav beträffande insatser som täcker alla Petersbergsuppgifterna.

När unionens krishanteringsförmåga skapas är avsikten att vid behov utnyttja NATO:s stöd. Avsikten är att EU och NATO sinsemellan skall överenskomma om att unionen vid behov för de krishanteringsuppgifter som den skall genomföra kan låna NATO:s planeringskapacitet, kommando- och ledningssystem samt andra militära resurser. Finland har för avsikt att delta i det arbete som inom NATO utförs för sådana operationer som EU genomför.

Finland har erbjudit sig att ställa sina för internationell krishantering avsedda beredskapstrupper till unionens förfogande. Den totala styrkan av Finlands erbjudande uppgår till 1 500 militärer.

NATO

NATO inledde krishanteringssamarbetet i början av 1990-talet. NATO upprätthåller och utvecklar en betydande militär krishanteringsförmåga och leder två omfattande krishanteringsoperationer på Balkan. Vid NATO:s toppmöte i Washington år 1999 antogs ett nytt strategiskt koncept enligt vilket krishantering och partnerskap för fred hör till alliansens nya centrala uppgifter.

Finland anser det vara viktigt att också i fortsättningen delta i NATO-ledda krishanteringsoperationer. Finland eftersträvar ett intensivare samarbete med NATO och dess medlemsländer beträffande den planering av operationerna som genomförs inom NATO och vid beslutsfattningen gällande dem, i det fall att Finland sänder trupper till en NATO-ledd operation.

NATO utvecklar den europeiska krishanteringsförmågan som en del av alliansens verksamhet. NATO har meddelat att alliansen samtidigt stöder upprättandet av Europeiska unionens militära beredskap. De av medlemsländernas trupper som anmälts till unionens styrkepool är till största delen sådana trupper som skall utvecklas och upprätthållas som en del av NATO:s försvarsplaneringssystem. NATO:s initiativ för försvarsresurser DCI bidrar för sin del till att utveckla både alliansens och unionens krishanteringsförmåga.

Partnersamarbetet har befast sin ställning som instrument när det gäller att utveckla den militära krishanteringsförmågan alliansen och partnerländerna emellan. Planerings- och översynsprocessens tredje skede (2000 - 2006) fördjupar ytterligare partnerländernas och NATO:s omfattande militära samarbetsförmåga.

Finlands militära representation i NATO:s ledningsorgan på olika nivåer ger erfarenheter av det internationella krishanteringssamarbetet och de sätt på vilka alliansen verkar samt gör det möjligt att delta i den planeringsprocess som gäller de egentliga krishanteringsoperationerna.

NORDCAPS

Med utnyttjande av det nordiska NORDCAPS-arrangemanget (Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support) försöker Finland få till stånd trupphelheter där Finlands, Sveriges, Norges och Danmarks erbjudanden om trupper kompletterar varandra. I enlighet med den reservation som Danmark gjort deltar Danmark inte i den EU-ledda krishanteringen. De nordiska ländernas styrkepool räcker till för att ställa upp en brigad.

De brister beträffande brigadens ledningsförmåga och stödfunktioner som hänför sig till den nordiska styrkepoolen elimineras före år 2003. Storbritannien har anmält sitt intresse att delta i NORDCAPS-verksamheten på grundval av de gemensamma positiva erfarenheterna från KFOR-styrkan.

2.4 Utvecklandet av den militära krishanteringsberedskapen

Det ökade antalet internationella uppgifter och den allt mångsidigare verksamheten förutsätter att försvarsmaktens resurser fördelas rationellt. Genom att ansvaret när det gäller verkställigheten i praktiken av den fredsbevarande verksamheten överförs från försvarsministeriet till försvarsmakten konsolideras kontakterna mellan försvaret av hemlandet och de internationella krishanteringssuppgifterna.

Utvecklingen av FN:s, EU:s och NATO:s krishanteringsverksamhet och behovet av trupper i samband därmed beaktas när de finländska trupper som är avsedda för internationell verksamhet utvecklas.

Finland utvecklar sina till PARP-processen anmälda truppers förmåga att samverka med NATO med hjälp av 64 olika mål för partnerverksamheten (Partnership Goals).

Också de finländska beredskapstrupper som anmälts till Europeiska unionen utvecklas med stöd av PARP-processen. Interoperabiliteten med NATO-länderna främjar Finlands aktionsförmåga både i NATO- och i EU-ledda krishanteringssuppgifter.

De internationella beredskapstrupperna utrustas i regel med sådan utrustning som är avsedd för de krigstida trupperna. I planeringsramen ingår anskaffningen av denna utrustning i försvarsmaktens anslag. Den materiel som beredskapstrupperna behöver och som inte är avsedd för krig samt omkostnaderna täcks enligt vedertagen praxis med ett särskilt anslag.

Den ena av de två infanteribataljonerna i Finlands internationella beredskapstrupper och arméns övriga för internationell krishantering reserverade trupper är operativt färdiga i början av år 2003. Deras materiella beredskap förbättras genom ett anskaffningsprogram som går fram till år 2006.

Avsikten är att utvidga truppenas aktionsberedskap från enhets- och bataljonsnivå till brigadnivå. Syftet är att tillsammans med de övriga nordiska länderna skapa förmåga att leda en internationell krishanteringsbrigad. En centralt område är att fördjupa kunnandet i fråga om CIMIC-verksamheten.

Inom marinen har arbetet på att utveckla den internationella samverkansförmågan när det gäller beredskapen att utföra minsvepning inletts. Flygvapnet deltar med högst åtta F-18 jaktplan i krishanteringsövningarna. Samtidigt utreds vilka slag av aktiviteter inom den internationella krishanteringen som flygvapnet har möjligheter att delta i.

EU-medlemskapet, det nordiska samarbetet och NATO:s partnerprogram erbjuder möjligheter till internationell utbildnings- och övningsverksamhet. I överensstämmelse med de nationella intressena koncentreras truppenas deltagande i övningarna till våra närområden. Utbildning ges i samma omfattning som hittills vid stabsövningar och på kurser. När EU:s krishantering utvecklas ökar samarbetet mellan de väpnade styrkorna i medlemsländerna också vad utbildningen beträffar. Antalet övningar som genomförs tillsammans med de övriga nordiska länderna ökas och övningarna görs mångsidigare.

Den traditionella utbildningen för FN:s fredsbevarande verksamhet och den utbildning som hör till partnerprogrammet slås ihop till en och samma enhet.

2.5 Samarbetet mellan civila och militärer

CIMIC har blivit ett vedertaget internationell begrepp som beskriver samarbetet mellan civila och militärer. Betydelsen av ett intensivt samarbete har framhävts som följd av att kriserna har många olika dimensioner.

Avsikten är att med hjälp av CIMIC-verksamheten koordinera insatserna i syfte att uppnå den militära och den civila krishanteringens gemensamma mål. Samarbetet kan innefatta kontakter mellan militär- och civilmyndigheter, militärer och lokalbefolkning samt medborgarorganisationer eller militärmyndigheter och internationella hjälporganisationer på olika nivå

Arbetsfördelningen mellan militär- och civila aktörer förändras väsentligt i de olika skedena av en kris. Ansvar för de lokala invånarnas säkerhet samt för samhällets grundläggande funktioner bärs av militärorganisationen i det fall att de lokala strukturerna inte fungerar och den civila krishanteringens verksamhetsmodeller ännu inte är lämpliga att använda. Syftet är dock att överföra ansvaret för samhällets grundläggande funktioner på de organisationer som ansvarar för den civila krishanteringen eller på de lokala myndigheterna så snart säkerhetsläget tillåter det.

Uppgifterna av CIMIC-typ har utgjort en del av Finlands traditionella fredsbevarande verksamhet. Också erfarenheterna från Balkan har visat att det för de finländska fredsbevarande styrkorna är naturligt att civila och militärer samarbetar. En trupp som stöder sig på det nordiska medborgarsamhällets traditioner och som huvudsakligen är sammansatt av reservister vilka representerar mångsidig civil yrkeskunskap har vad attityder och kunnande beträffar en beredskap som samtidigt stöder truppens säkerhet.

De framtida krishanteringssuppgifterna kräver att en mångsidig sakkunskap utvecklas. I Finland bör det nationella och internationella samarbetet utvecklas när det gäller de inrättningar som ger utbildning för krishantering. Likaså är det nödvändigt att utreda hur erfarenheterna från den internationella CIMIC-verksamheten kan utnyttjas för att förbättra krisberedskapen i hemlandet.

3. DEN CIVILA KRISHANTERINGEN

3.1 Allmänt

Finland utvecklar sin civila krishanteringsberedskap utgående från nationella premisser. Finland måste kunna skapa beredskap för sådan kapacitet som särskilt EU:s utvecklingsarbete förutsätter.

Av de internationella organisationerna har FN och dess fackorgan den mest omfattande erfarenheten av flerdimensionella krishanteringsoperationer. Utgående från Brahimirapporten förs en omfattande diskussion om FN:s fredsbevarande operationer. I rapporten betonas det sätt på vilket den militära och den civila krishanteringen kompletterar varandra. Godkännandet av dess rekommendationer innebär att nya krav ställs på de medlemsländer som deltar i verksamheten också vad den civila krishanteringen beträffar.

OSSE:s fältoperationer inleddes i början av 1990-talet. Finland har sändt valobservatörer samt experter från ett flertal sektorer till OSSE-uppgifter. Vi OSSE-toppkonferensen i Istanbul 1999 fattades beslut om upprättande av REACT-systemet (Rapid Expert Assistance and Cooperation Teams) med

vars hjälp möjligheterna att sända civila experter till krisområdena för snabbas och underlättas. Finland har anmält personal som arbetar med civil krishantering till REACT-systemet.

Till Europarådets specialområde hör normerna gällande de mänskliga rättigheterna och iakttagandet av dem, rätts-, social- och lokalförvaltningen samt lagstiftningsfrågorna, vilka ofta har en central roll i ett krisområdes återuppbyggnadsskede.

EU har erfarenhet av krishanteringsuppgifter på Balkan, där EU har en observatörsmission, EUMM (European Union Monitoring Mission). EU svarade också för staden Mostars förvaltning åren 1994-96. Dessutom innefattar kommissionens program verksamhet som kan hänföras till den civila krishanteringen. Särskilt krisen i Kosovo utvisade att unionens resurser för civil krishantering bör utvecklas.

Vid Europarådet i Helsingfors igångsattes EU:s civila krishanteringsarbete, vilket ledde till att de första prioriterade målområdena fastställdes vid Europarådet i Feira. Till sådana prioriterade målområden valdes polisväsendet, stärkandet av rättsstaten och civilförvaltningen samt räddningsväsendet. Vad polisen beträffar angavs samtidigt också konkreta utvecklingsmål som bör uppnås före år 2003.

De civila krishanteringsuppgifterna ger erfarenheter som kan utnyttjas när det gäller förhållandena i hemlandet.

Statsrådet förelade år 1997 riksdagens utrikesutskott en utredning som gällde utvecklandet av krishanteringens civila beredskap. På grundval av redogörelsen upprättades ett permanent samarbetsorgan inom förvaltningen under ledning av utrikesministeriet och med representanter för justitie-, inrikes-, försvars-, finans-, social- och hälsovårds-, miljöministeriet samt trafik- och kommunikationsministeriet, statsrådets kansli, försörjningsberedskapscentralen och strålsäkerhetscentralen. Av de utredningar som arbetsgruppen gjort framgår att det på de olika förvaltningsområdena finns kapacitet att utveckla den civila krishanteringen. Personalresurserna är dock inte dimensionerade för internationella uppgifter på den civila krishanteringens område.

Utrikesministeriet har finansierat experter på olika områden och valobservatörer särskilt för uppgifter på Balkanområdet. Också anslag för utvecklingssamarbete har använts för sådana uppgifter i utvecklingsländerna som kan karakteriseras som civil krishantering. I budgeten för år 2001 finns under utrikesministeriets huvudtitel ett anslag på 43 milj. mk för den civila personalens krishanteringsuppgifter.

3.2 Prioriterade områden inom den civila krishanteringen

Polisväsendet

Civilpolisoperationer har hittills genomförts särskilt under ledning av FN. Också OSSE och VEU har genomfört polisoperationer. Trots den världsomfattande rekryteringen har FN haft svårigheter att hitta tillräckligt många som uppfyller de krav som ställs på personalen inom poliskåren.

Utöver de traditionella uppgifterna gällande övervakning, utbildning och rådgivning har de internationella organisationerna i vissa fall fått lov att ta sig an det lokala polisväsendet som helhet. Till exempel i Kosovo har de internationella poliserna utfört uppgifter som normalt sköts av den lokala polisen, såsom upprätthållande av ordning och säkerhet, brottsutredning och trafikövervakning samt

uppgifter som sköts av gränspoliserna.

Finland har beredskap att sända 50 poliser till internationella polisiära uppgifter inom ramen för FN:s beredskapssystem UNSAS.

Finland har i likhet med de övriga EU-länderna sänt poliser till olika slag av operationer som leds av de internationella organisationerna. Sedan år 1994 har sammanlagt ca 150 finländska poliser deltagit i internationella civilpolisuppgifter på Balkanområdet och i Moçambique. I början av år 2001 deltog 30 finländska poliser i fyra operationer i Kroatien, Bosnien-Hercegovina, Kosovo och Albanien.

Europeiska rådet i Feira angav som målsättning för unionen att antalet poliser som kan användas för sådana internationella uppgifter som gäller operationer i syfte att förebygga kriser och hantera kriser bör höjas till 5 000 fram till år 2003. Häri ingår beredskap att delta i en krishanteringsoperation med en s.k. snabbtryckningsstyrka bestående av 1 000 poliser inom 30 dygn efter det att beslutet om att sända ut styrkan fattats.

EU:s första s.k. polisresurskonferens gällande den civila krishanteringen ordnades i maj 2001. Vid förberedelserna utnyttjades det arbete som utförts av EU:s arbetsgrupp för polisiära ärenden inom EU:s tredje pelare och som Europeiska rådet i Tammerfors 1999 för sin del påskyndade. Förutsättningen för att EU skall kunna inleda och leda självständiga civila krishanteringsoperationer, särskilt polisoperationer är att EU:s planeringskapacitet förstärks.

Enligt EU:s målsättning bereder sig Finland på att höja antalet poliser som kan stå till förfogande för internationella uppgifter till 60-70 poliser, av vilka 10-15 planeras höra till snabbtryckningsstyrkan.

Inrikesministeriets polisavdelning har vid särskilda civilpoliskurser hittills tränat mer än 250 poliser som uppfyller FN:s rekryteringskriterier. På kurserna har i början av år 2001 funnits också utländska deltagare.

Gränspolisverksamheten är en del av den internationella polisiära verksamheten som är av betydelse också när det gäller förebyggandet av konflikter. I Bosnien och Kosovo samt på andra instabila områden kan en bristfällig nationell gränsbevakning tillspetsa konflikterna. Finlands gränsbevakningsväsende deltar när det gäller att utveckla gränsbevakningen, antingen självständigt eller som en del av en polisär operation. Gränsbevakningsväsendet kan årligen frigöra några experter för internationella civila krishanteringsuppgifter.

Stärkandet av rättsstaten

Inom den civila krishanteringen är det särskilt viktigt att uppmärksamma, att rättsstatsprincipen respekteras och stärks samt att justitieförvaltningen utvecklas. Den omständigheten att rättsstatens strukturer brutits ner, den organiserade brottsligheten, korruptionen och de övriga straffrättsliga problemen ställer ett samhälle som håller på att återhämta sig inför stora utmaningar. I den situation som uppstår efter en kris är det av särskild betydelse att rättsstatens demokratiska strukturer och lagstiftning utvecklas samt att de judiciella strukturer som stöder det straffrättsliga systemet och den polisiära verksamheten stärks. Utgående från detta beslöts att stärkandet av rättsstaten skall utgöra ett av de prioriterade områdena i EU:s civila krishantering. Avsikten är att vid Europeiska rådet i Göteborg avtala om upprättandet av en beredskap som omfattar 20 experter.

I Finland har rättsstatsprincipen en lång tradition. Nationellt kunnande och internationella erfaren-

heter har anhopats i frågor som hänför sig till stärkandet av rättsstaten. Finländsk sakkunskap kan utnyttjas när det gäller att utveckla domstolarnas oavhängighet och deras verksamhet och att välja och utbilda domare och åklagare, samt i fråga om projekt som gäller tillgången till rättsskipning, juridiska processer och verkställighet av domar. Finland har också specialkunskande när det gäller att utveckla justitieombudsmannasystemet och domstolarnas datasystem.

Justitieministeriet har sammanställt ett beredskapsregister över experter som kan delta i den civil- och straffrättsliga rättsskipningen, utreda frågor som gäller de grundläggande rättigheterna och lagstiftningen, delta i utvecklandet av domstols- och fängvårdssystemet, planeringen och utvecklandet av valsystemet samt i övervakningen av val. Registret består av tingsdomare, åklagare, advokater och justitieministeriets experter. Registret kommer att utgöra en del av det nationella expertregister vilket som bäst utarbetas vid utrikesministeriet.

Också inom EU har arbetet på att skapa ett expertregister inletts som en del av unionens målsättning i syfte att stärka rättsstaten. När registret utvecklas beaktas dess förenlighet med de internationella organisationerna, särskilt OSSE:s REACT-projekt. De konkreta målen förutsätter att också Finlands insats ökar, och därför bör rekryteringen av experter och experternas beredskapsutbildning utvecklas.

Justitieministeriet ordnar tillsammans med utrikesministeriet träning för ca 30-40 personer. Syftet är att Finland vid behov skall kunna sända ut högst 10 justitieförvaltningsexperter på hög nivå samtidigt till civila krishanteringsoperationer. Den första träningskursen ordnades år 2001 för domare, åklagare och fängvårdspersonal.

Stärkandet av civilförvaltningen

Till de uppgifter som EU prioriterar hör också att restitueras och stärka civilförvaltningen på krisområdena. Avsikten är att slå fast målen för EU:s verksamhet genom att utvärdera behoven och genom att utbyta information om medlemsländernas aktuella verksamhet samt om valet och utbildningen av experter.

Återuppbyggandet av regional- och lokalförvaltningen förutsätter ofta en internationell satsning på de områden som drabbats av kriser. Till detta hänför sig också återuppbyggandet av social- och hälsovårdstjänsterna. Vad dessa tjänster beträffar kan hjälp behövas både när det gäller att planera och sätta i gång dem och när det gäller själva verksamheten. Vanligtvis räcker de lokala strukturerna inte till för att ta hand om den situation som stora flyktingströmmar och flyktingar inom ett land ger upphov till.

De för Finland lämpliga verksamhetsformerna när det gäller att stärka civilförvaltningen är framför allt att planera, sätta i gång och hjälpa till med det regionala och lokala förvaltningssystemet efter en kris samt att erbjuda datateknisk sakkunskap när det gäller att få till stånd befolkningsbokföring och basregister samt eventuellt också experthjälp för återuppbyggande och utveckling av infrastrukturen för trafik och informationsförmedling.

Beredskapen att delta i olika slag av internationella krishanteringsuppgifter på det civila området utvecklas alltså när det gäller de finländska experterna på regionalförvaltning, hälsovård samt tull- och andra frågor.

Räddningsväsendet

I den lag om räddningsväsendet som givits i Finland föreskrivs att bistånd kan ges till utlandet på begäran av en annan stat eller en internationell organisation. Samarbete har utvecklats närmast med Finlands grannländer, inom FN och inom ramen för NATO:s partnersamarbete. EU och medlemsländerna försöker förbättra sin beredskap både inom och utanför unionens område. EU har för avsikt att i juni 2001 vid Europeiska rådet i Göteborg överenskomma om upprättande av räddningsspersonal med en styrkan av 2 000 personer.

När FN i början av 1990-talet inledde verksamheten gällande bedömning och avvärjande av natur- och miljökatastrofer antogs beredskapen gälla några operationer per år. FN har dock varit tvungen att reagera på ett växande antal nödsituationer som ofta är av komplex natur. Numera företas årligen flera tiotal operationer.

På global nivå utförs detta slags arbete av FN:s byrå för humanitär hjälp OCHA (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs). Motsvarande arbete på regional nivå utförs inom ramen både för EU:s och NATO:s verksamhet. EU har byggt upp ett eget resursregister där bl.a. jämförbarheten i fråga om olika slag av utrustning kartläggs. Avsikten är att förbättra det internationella samarbetet med hjälp av effektivare organisering och specialisering samt genom att stärka den ledande be- greppet ledande nation (Lead Nation).

För den internationella verksamheten använder räddningsförvaltningen specialutbildad räddningsspersonal, Finn Rescue Force (FRF), från vilken närmast på FN:s begäran kan sändas ut experter för att bedöma katastrofer samt specialgrupper och räddningsenheter till egentliga räddningsinsatser. FRF har byggts upp av personal från Finlands fem största räddningsverk. Dess totala styrka vid full beredskap består av ca 200 yrkesutbildade personer inom räddningsväsendet och andra experter. Att uppnå startberedskap kan ta från ett par timmar till ett eller två dygn i anspråk beroende på omfattningen av den personal som behövs.

Finländska experter har deltagit i bedömningen av katastrofer i tolv olika fall efter år 1994. FRF-enheter har deltagit i internationella räddningsoperationer i nio fall där det varit fråga om en katastrof, såsom skogsbränder, översvämningar, sprängningsolyckor, jordbävningar och giftläckage. På grund av bristen på transportkapacitet och anslag har Finland kunnat svara bara på en del av förfrågningarna om hjälp, och det har varit nödvändigt att begränsa storleken på de enheter som sänts ut.

Materielbehovet består av spanings- och räddningsutrustning som behövs vid räddningsoperationerna samt sådan biståndsmateriel som i en krissituation sänds till räddningsorganisationen i det hjälpbehövande landet.

Inom räddningsförvaltningens internationella verksamhet används främst de kommunala brandkårernas materiel. Vid de internationella hjälpinsatserna behövs dessutom för ändamålet avsedd special- och underhållsmateriel. Hur det skall göras möjligt att snabbt få tillgång till materielen och transportera den till ort och ställe är med tanke på räddningsförvaltningens deltagande en avgörande fråga. För att beredskap skall kunna skapas behövs också planerings- och utbildningskapacitet.

Anslaget för civil krishantering i budgeten för år 2001 gör det möjligt för räddningsförvaltningen att anskaffa materiel och utrustning för den civila krishanteringens speciella behov. Inrikesministeriet har anslag för kostnaderna för sådana operationer som avses i lagen om räddningsväsendet och vilkas syfte är att ge och ta emot internationellt bistånd.

När räddningsväsendet utvecklas beaktas de internationella förpliktelser som slås fast för verksam-

heten bl.a. inom EU. En högre grad av jämförbarhet vad utrustningen beträffar och större specialisering inom materielanskaffningen eftersträvas. För att den nödvändiga beredskapen skall kunna fås till stånd måste planerings- och förvaltningspersonalen vid inrikesministeriet utökas och dessutom måste experterna och räddningsgrupperna ges medel för grundutbildning i hemlandet och för deltagande i utbildning och övningar på det internationella planet. För att möjligheterna att delta i operationerna skall förbättras behövs internationellt samarbete bl.a. när det gäller att kunna förfoga över tung flygtransportkapacitet om situationen förutsätter det.

3.3 Utvecklingsbehoven

De mål som gemensamt ställts upp inom EU och de internationella organisationernas strävande förpliktar Finland att förbättra nivån på den inhemska beredskapen. Utöver de utvecklingsbehov som gäller enskilda sektorer och som beror på EU:s prioriteringar finns det också allmänna utvecklingsbehov.

Beredningen och den nationella koordineringen av den politiska beslutsfattning som gäller den civila krishanteringen effektivteras, och vid koordineringen utnyttjas de erfarenheter som erhållits från utvecklingssamarbetet och närområdessamarbetet. Samarbetet särskilt mellan utrikesministeriet, inrikesministeriet, justitieministeriet, försvarsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet samt finansministeriet utvecklas. Dessutom förbättras kontakterna till medborgarorganisationerna.

För beredningen och den nationella koordineringen av den beslutsfattning som gäller den civila krishanteringen svarar utrikesministeriet och inrikesministeriet i samarbete med varandra. Utrikesministeriet svarar för samordningen av det civila krishanteringssamarbetet inom EU och de internationella organisationerna. Inrikesministeriet svarar för samordningen av den inhemska beredskapen på den civila krishanteringens område.

Som stöd för koordineringen upprättas ett enhetligt expertregister där också de behov som OSSE:s REACT-system föranleder beaktas. Rekryteringen utvecklas med utnyttjade av registret och där beaktas också medborgarorganisationernas kunnande och erfarenhet.

Särskilt uppmärksammas den förberedande utbildning som ges experterna på den civila krishanteringens olika prioriterade områden. Där beaktas det sätt på vilket verksamheten inom EU och de internationella organisationerna har utvecklats. Samtidigt utvecklar de olika förvaltningsområdena det egna yrkesinriktade kunnandet på den civila krishanteringens område och sin beredskap att sända ut experter till internationella uppgifter.

Deltagandet i den civila krishanteringen finansieras främst med anslag under utrikesministeriets huvudtitel. En förutsättning för att resurserna skall kunna utvecklas är att det finns garantier för den tilläggsfinansiering som behövs också hos de övriga ovan nämnda ministerierna. Eftersom verksamheten gäller ett flertal förvaltningsområden koordineras anslagsbehoven i samarbete med de olika ministerierna.

Den civila krishanteringens koordinering på nationell nivå förutsätter tilläggspersonal och tilläggsfinansiering.

När anslagsutvecklingen planeras beaktas också de behov av tilläggsfinansiering som föranleds av EU:s uppgifter och andra internationella förpliktelser och som uppstår både på grund av löneutgifter och anskaffning av materiel och på grund av de olika förberedelserna.

Den rättsliga ställningen för den personal som deltar i den civila krishanteringen utreds. Vid behov utreds möjligheterna att föra in bestämmelser om detta i lagstiftningen. Expertrekryteringen främjas genom att anställningsvillkoren justeras med beaktande av den praxis som de övriga nordiska länderna tillämpar.

Förberedelserna dels för den internationella civila krishanteringen och dels för störningar i samhället och undantagsförhållanden i det egna landet stöder varandra. För dessa förberedelser används huvudsakligen samma personal och materiel. Utbildningen utvecklas så att den betjänar uppgifterna både hemma och på det internationella planet.

DEL IV: FÖRBEREDELSE OCH AVVÄRJANDE AV HOT SOM RIKTAS MOT SAMHÄLLET

1. GRUNDER

Finlands förberedelsesystem, som grundar sig på totalförsvaret, har visat sig vara fungerande och ändamålsenligt. I och med att funktionerna inom de olika samhällssektorerna har blivit allt mer beroende av varandra understryks nödvändigheten av förberedelser som grundar sig på bred samverkan. Vid förberedelserna bör den expanderande internationella dimensionen tas i betraktande.

Medlemskapet i Europeiska unionen och den ökade internationalismen har förbättrat vårt samhälles förmåga att klara av kriser. I störningssituationer och undantagsförhållanden kan Finland stöda sig på de funktionella möjligheter och resurser som har uppstått som ett resultat av det internationella samarbetet. Dessa element kompletterar och stöder de nationella systemens funktionsförmåga. På nationell nivå måste man alltjämt sörja för att samhället fungerar under alla förhållanden och ur såväl myndighetsutövningens som de enskilda medborgarnas och näringslivets perspektiv.

Samhället förbereder sig på dels undantagsförhållanden, dels olika störningar som kan förekomma under normala förhållanden. Målet är att förebygga uppkomsten av situationer som är ägnade att försvaga samhällets funktionsförmåga och att skapa förutsättningar att behärska dessa situationer och följderna av dem. Under undantagsförhållanden tryggas befolkningens utkomst och landets näringsliv, upprätthålls rättsordningen samt tryggas rikets territoriella integritet och självständighet. Bestämmelser om undantagsförhållanden ingår i beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd. Undantagsförhållanden är, vid sidan av krigshot eller krig mellan främmande stater, också krigshot och krig som riktar sig mot Finland samt ekonomisk kriser, storolyckor samt särskilda händelser som har inträffat utanför Finland, om de kan vålla allvarlig fara för de grunder för den nationella existensen och välfärden som avses i beredskapslagen.

År 2000 ändrades beredskapslagen till lagen fogades en bestämmelse om att som undantagsförhållande räknas en sådan allvarlig internationell spänning som innebär krigshot och som förutsätter åtgärder som är nödvändiga för höjande av Finlands försvarsberedskap. Bestämmelsen stämmer överens med definitionen på begreppet kris enligt artikel 297 i Amsterdamfördraget. Med försvarsberedskap avses i beredskapslagen all sådan verksamhet inom olika samhällssektorer som är nödvändig under undantagsförhållanden.

Störningssituationer under normala förhållanden är i fråga om sina verkningar jämförbara med un-

dantagsförhållanden. Under undantagsförhållanden kan de särskilda befogenheter som anges i beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd tillämpas, medan man i störningssituationer handlar med stöd av de normala befogenheter som gäller verksamhetsområdet i fråga.

Störningssituationerna är en del av de hot som ingår i säkerhetsbegreppet i vid bemärkelse. Exempel på dessa hot är smittsamma sjukdomar som orsakas av människornas ökade rörlighet, informationshot som sprider sig via datanäten samt hot som riktar sig mot den elektroniska kommunikationen och mot datasystemen, den ökade organiserade internationella brottsligheten, terrorismen, förändringar i miljön, storolyckor samt plötsliga och omfattande befolkningsrörelser som orsakats av krissituationer.

De hot som har accentuerats under de senaste åren hänger samman med att funktionerna i samhället och näringslivet blivit allt mer tekniska och präglade av nätverk. Funktionerna är i allt högre grad beroende av omfattande systemhelheter. Informationstekniken används i allt större utsträckning. De logistiska systemen har blivit mera komplicerade och behärslandet av dem förutsätter störningsfritt fungerande datasystem. Nästan alla funktioner i samhället är beroende av tillgången till energi. Samhällets tekniska infrastruktur är allt känsligare för störningar. Störningarna kan försvåra samhällets funktioner i betydande omfattning.

Myndigheterna är i enlighet med beredskapslagen skyldiga att genom förberedelser säkerställa att deras uppgifter kan skötas så störningsfritt som möjligt också vid undantagsförhållanden. Förberedelserna leds, övervakas och koordineras av statsrådet samt av ministerierna inom sitt förvaltningsområde. Också näringslivet, som är viktigt med hänsyn till verksamheten under undantagsförhållanden, förbereder sig på att säkerställa samhällets förmåga att klara av kriser.

Försvarsrådet gav anvisningar om samhällets förberedelser genom att 1999 fastställa anvisningen "Varautuminen yhteiskunnan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin" (Förberedelser för störningssituationer och undantagsförhållanden i samhället). De grundläggande linjedragningar som anvisningarna innehåller i fråga om förberedelser är alltså genomförbara.

Försvarsrådets uppgifter delades den 1 mars 2000 upp mellan statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska utskott, försvarsministeriet samt säkerhets- och försvarskommittén. Samordnandet av de uppgifter inom förvaltningen som hänför sig till totalförsvaret ankommer på försvarsministeriet. Säkerhets- och försvarskommittén bistår försvarsministeriet och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska utskott.

Totalförsvaret omfattar det militära försvaret, det ekonomiska försvaret/den ekonomiska säkerheten, befolkningsskyddet, social- och hälsovården, funktionsdugligheten i fråga om samhällets tekniska system, den allmänna ordningen och säkerheten samt försvarsinformationen. Totalförsvaret stöds av omfattande frivilliga insatser från medborgarorganisationernas samt kultur- och bildningssektorns sida. Behoven inom olika områden och de åtgärder som skall vidtas i undantagsförhållanden samordnas på basis av planeringsgrunderna för totalförsvaret.

Förberedelsearrangemangen bildar en helhet. Därmed säkerställs att enhetliga verksamhetsgrunder finns tillgängliga när olika samhällssektorer flexibelt och snabbt skall höja sin beredskap i enlighet med de krav som föreligger i varje enskild situation. Förberedelserna ger också beredskap med tanke på internationella uppdrag inom den civila krishanteringen.

Organisationerna och funktionerna inom de olika samhällssektorerna ändras så litet som möjligt i olika störnings- och krissituationer. Nya organisationer och funktioner skapas endast av synnerligen

tvingande skäl.

2. DEN INTERNA SÄKERHETEN

2.1 Den allmänna ordningen och säkerheten

Verkningarna av undantagsförhållanden framgår i ett tidigt skede inom verksamhetsfältet för de myndigheter, framför allt polisen, som arbetar med den interna säkerheten. Under undantagsförhållanden sker betydande förändringar i de tyngdpunktsområden som gäller upprätthållandet av den allmänna ordningen och säkerheten. Det ökade antalet reglementerings- och egendomsbrott samt terror och sabotageaktioner förutsätter prioriteringar i polisens uppdrag. Polisen fokuserar sina resurser på att avvärja den allvarligaste brottsligheten som riktar sig mot samhället och individerna.

En kris inom ett närområde kan ha som följd att inrikesministeriet tillsammans med arbetsministeriet och social- och hälsovårdsministeriet blir tvunget att bära ett betydande ansvar för sådana inresor till landet som sker i stor omfattning. Polismyndigheterna och de övriga myndigheterna inom sektorerna för den interna säkerheten kopplas, vid sidan av den traditionella militära beredskapen, betydligt närmare förberedelserna.

Polisen har reserverat kompletterande polispersonal för skötseln av de säkerhetsuppdrag som ökar under undantagsförhållanden. Den kompletterande personalstyrkan är i huvudsak tillräckligt stor och med hjälp av kontinuerlig rekrytering säkerställs tillgången till personal. Utbildningssystemet utvecklas genom beaktande av behoven för totalförsvaret. Den kompletterande polispersonalen inleder sin tjänstgöring genom statsrådets beslut.

Polisen skyddar antingen ensam eller tillsammans med försvarsmakten samhällets funktionsduglighet och de objekt som är betydande med tanke på förvaltningen. I undantagsförhållanden stöder den privata säkerhetsbranschen polisen genom att framför allt svara för bevakningen av enheterna inom näringslivet. Skyddandet av objekten organiseras så att det motsvarar de nuvarande hoten mot säkerheten. De tillgängliga resurserna kartläggs och samarbetet mellan de instanser som deltar i skyddsverksamheten utökas.

Polisen deltar aktivt i det internationella samarbetet för brottsbekämpning. Det nordiska samarbetet har intensifierats. Andra viktiga samarbetspartners är Ryssland, de baltiska länderna och de övriga staterna vid Östersjökusten. Samarbetet mellan de myndigheter som inom EU sköter inrikes och rättsliga frågor fördjupas och konkretiseras utifrån de beslut som Europeiska rådet fattade i Tammerfors. Vissa projekt på det praktiska planet som är kopplade till EU:s polisiära samarbete Europol syftar, i likhet med det myndighetssamarbete som grundar sig på Schengenkonventionen, till att effektivisera också brottsbekämpningen. Centrala element är uppgörande av gemensamma bedömningar gällande hoten samt planering av operationer, samordnande av datasystem och utbyte av information.

Den ökade narkotikabrottsligheten - en negativ följd av internationaliseringen - leder till ett ökat antal egendoms- och våldsbrott. Dessa brott är i allt högre grad kopplade till organiserad och internationell brottslighet. Den förändrade situationen förutsätter ett ökat samarbete mellan polisen och de övriga säkerhetsmyndigheterna. Under framför allt undantagsförhållanden behövs dessutom ökade resurser.

Finland betonar det internationella samarbetet och respekterandet av konventionerna om de mänsk-

liga rättigheterna vid bekämpandet av terrorismen. Centrala konventioner i detta sammanhang är närmast de inom ramen för FN uppgjorda 13 internationella konventionerna som ansluter sig till motarbetandet av terrorismen och av vilka Finland har ratificerat 10 konventioner. Särskilt avseende fästs vid förhindrandet av finansieringen av terrorism. I Finland pågår f.n. förberedandet av ratificeringen av en konvention från år 1999 som gäller denna fråga. Avväjandet av terrorism är vidare förknippat med nätverket av internationella konventioner gällande nedrustning och vapeninskränkning. Verkställigheten av dessa konventioner bör effektiviseras.

EU strävar efter ett synligare och enhetligare agerande i fråga om förebyggandet av terrorism. Den terrorismbekämpande verksamheten är aktuell i samarbetet med tredje land. Också G 8-länderna har tagit många initiativ för att bekämpa terrorismen.

2.2 Skyddandet av befolkningen

Befolkningen skyddas under undantagsförhållanden med hjälp av befolkningsskydd, andra skyddande konstruktioner eller evakueringar. De befolkningsskyddsarrangemang som realiserats vid militära kriser skall basera sig på samma planeringsgrunder som gäller det militära försvaret.

I befolkningsskydden finns skyddsplatser för, numeriskt räknat, över tre miljoner människor. Årligen har i genomsnitt 80 000 skyddsplatser byggts. Behovet av befolkningsskydd och förpliktelserna att bygga befolkningsskydd har senast utvärderats grundligt i början av 1980-talet. Under ledning av inrikesministeriet uppgörs en ny utredning i ärendet.

Det måste fortfarande i hela landet finnas beredskap till snabba evakueringar av befolkningen. Planeringen bör utvecklas i smidigare riktning. Det finns inte behov av att på förhand definiera förläggningsskommunerna för befolkningen. Alla kommuner skall ha beredskap att placera befolkning som flyttas från en annan ort. Mera detaljerade planer behövs inom regioner där detta visat sig nödvändigt på basis av riskanalyser. Evakueringsarrangemangen bör innefatta också överflyttning av dels material som är viktigt för trygghet av medborgarnas levnadsmöjligheter, dels funktioner som producerar den nödvändiga servicen.

Med tanke på skyddandet av befolkningen är, näst efter omständigheter till följd av krig, en kärnkraftsolycka den mest krävande situationen. Strålningsövervakningssystemet är täckande. Den laborativverksamhet som behövs för analysering av prov bör utvecklas.

Trots konventionen om kemiska vapen utgör de biologiska och kemiska vapnen hot som måste beaktas framför allt i fråga om terroristattacker, men också när det gäller krigshandlingar. Hotbedömningarna uppdateras och övervaknings- och skyddssystemen korrigeras i motsvarighet därmed.

Finland har ratificerat de internationella konventioner som begränsar produktionen och användningen av biologiska och kemiska vapen samt deltar i tillsynen över verkställigheten av konventionerna.

Med tanke på funktionsdugligheten i fråga om befolkningsskyddsarrangemangen är larmsystemen samt de system som upprätthålls för angivande och förmedling av lägesbilden helt nödvändiga. Funktionsdugligheten i systemen förbättras och systemen skall i nödvändig utsträckning vara kompatibla med andra myndighetssystem som är av central betydelse med tanke på verksamheten i undantagsförhållanden.

Före ingången av 2006 grundas 13 statliga nödcentraler som skall handha mottagandet av räddningsväsendets, polisens samt social- och hälsovårdsväsendets nödmeddelanden samt sköta vissa larmuppdrag. Centralernas verksamhet skall vara möjlig också under undantagsförhållanden. Centralerna skall placeras i skyddsutrymmen.

I och med att befolkningen koncentrerar sig till bosättningscentrumen och förändringar sker i åldersstrukturen påverkas olycksriskerna samt behovet av räddningsväsendets service och principerna för hur denna service skall vara organiserad.

För utvecklande av räddningsväsendet har man planerat att inom ramen för kommunernas lagstadgade samverkan grunda ca 20 regionala räddningsväsenden i vårt land. Räddningsväsendena skall ha tillräckliga resurser att ordna servicen och att agera också i samband med eventuella storolyckor.

Myndigheternas fristående signalsystem har försvårat det ömsesidiga samarbetet. Det gemensamma nät för myndigheterna (VIRVE), som skall tas i operativ användning, kommer stegvis inom loppet av några år att eliminera detta problem.

Finland måste ha beredskap att ta emot internationell hjälp i samband med eventuella storolyckor för den händelse att de egna resurserna inte räcker till. På motsvarande sätt skapar Finland sina system för att kunna ge hjälp när det behövs. FN spelar en central roll vid koordineringen av den hjälpverksamhet som förutsätts i samband med katastrofsituationer. Sådana utvecklingsprojekt inom räddningstjänsten som gäller flera medlemsländer organiseras och finansieras på basis av åtgärdsprogrammet för EU:s räddningstjänst. Finland har ingått avtal om bistånd i räddningsverksamheten med de nordiska länderna samt med Estland och Ryssland.

Finland och Ryssland samarbetar inom den sektor som avser kärnsäkerheten. Samarbetet grundar sig på det avtal om närområdessamarbete som ingicks 1992 och på de samarbetsprotokoll som senare förhandlats fram på basis av avtalet.

Finland är medlem i den kärnsäkerhetsfond och den expertgrupp som finns i anslutning till Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD). Europeiska unionen har inom kärnsäkerhetssektorn ett betydande samarbetsprogram med Ryssland.

2.3 Övervakningen av gränserna och människornas rörlighet

Gränsbevakningsväsendet verkar också i framtiden vid Finlands alla gränser och deltar också i fortsättningen i rikets försvar. Gränsbevakningsväsendets försvarsplan och -förberedelser förverkligas i samverkan med försvarsmakten. Genom den militära ordning som upprätthålls inom gränsbevakningsväsendet garanteras en tillräcklig funktionsförmåga när det krävs reaktioner i t.o.m. snabbt föränderliga situationer.

Till följd av tillämpningen av Schengenregelverket upphör de sedvanliga gränskontrollerna vid de inre gränserna. Avskaffandet av kontrollerna vid de inre gränserna leder dock inte till att gränsövervakningen upphör vid de inre gränserna. Avskaffandet av kontrollerna reducerar inte heller förpliktelserna i anslutning till tryggandet av vårt lands territoriella integritet. Avskaffandet av kontrollerna vid de inre gränserna förutsätter intensivt nationellt samarbete samt gränsöverskridande samarbete mellan de myndigheter som arbetar med frågor kring den interna säkerheten. Vid de inre gränserna

måste också en tillräcklig övervakning av utlänningar ombesörjas.

Kontrollerna vid de inre gränserna kan enligt Schengenregelverket återupprättas om en medlemsstats allmänna ordning eller nationella säkerhet så kräver. Finland måste upprätthålla förmågan till detta vid alla inre gränser.

Gränskontrollerna inom trafiken över de yttre gränserna fortsätter vid gränsövergångsställena samt vid flygstationerna för den internationella trafiken och i hamnarna. För upprätthållandet av Finlands interna säkerhet måste de yttre gränserna övervakas på ett trovärdigt sätt och så att Europeiska unionens krav uppfylls.

Inom Finlands gränspolitik beaktas att Europeiska unionens regelverk gällande rättsliga och inrikes frågor utvecklas kontinuerligt. Gränsbevakningsväsendet deltar aktivt i utvecklandet av de normer som reglerar Europeiska unionens övervakning vid de yttre gränserna. Målet är att för staterna vid unionens yttre gränser utveckla en modell för ett gränsövervakningssystem som möjliggör en utvidgning av unionen utan att unionens interna säkerhet försvagas.

Finlands position som ett viktigt centrum för affärsverksamheten inom Östersjöregionen förutsätter att infrastrukturen på de viktigaste gränsövergångsställena mellan Finland och Ryssland möjliggör en smidig gränsövergångstrafik. Samtidigt måste man dock se till att de negativa följderna av den ständigt ökande trafiken inte äventyrar Finlands interna säkerhet. De negativa följderna förhindras och förebyggs på förhand genom vattentäta gränskontroller som effektiveras med stöd av tekniska hjälpmedel.

I samarbetet med enskilda stater är Ryssland den viktigaste partnern. Man strävar efter att i samråd med den ryska gränsbevakningstjänsten trygga att en bra ordning råder vid gränserna i alla situationer.

I och med att nivån på gränsövervakningen i Baltikum och länderna i östra Centraleuropa stiger, håller rutterna för illegal inresa från Ryssland och de övriga OSS-länderna till Centraleuropa på att stängas till. Av detta följer att hotet om illegal inresa till Finland ökar. Hotet förstärks av den anledningen att man på ryskt håll planerar att överföra gränsövervakningsresurser till Rysslands gränser i söder, och detta sker i så fall delvis på bekostnad av övervakningen vid den finska gränsen. Finland tar i sitt gränsövervakningssystem i betraktande de ändringar som sker i verksamhetsbetingelserna.

Även om någon omfattande inresa till Finland inte förefaller sannolik, måste man också i framtiden vara beredd på situationen. Antalet personer som i större omfattning försöker ta sig in i landet kan öka till följd av väpnade konflikter, kärnkraftsolyckor, naturkatastrofer eller allvarligt försämrade existensförhållanden inom Finlands närområden.

Trafiken på Finska viken förväntas bli betydligt livligare i framtiden. Det ökade antalet transporter av oljeprodukter leder, i kombination med den livliga persontrafiken tvärs över Finska viken, till ökad risk för storolyckor. Finland försöker tillsammans med myndigheterna vid först och främst Finska viken, men också med alla andra stater vid Östersjökusten, utveckla system som är ägnade att främja säkerheten på havsområdet. Genom att införa samordnade övervaknings- och manövreringssystem kan man främja också den interna säkerheten.

De centrala principerna för Finlands utlänningspolitik är, å ena sidan, öppenhet och internationalism, mänskliga rättigheter, en god förvaltning och rättssäkerhet samt, å andra sidan, förhindrande av illegal invandring.

Genom att bistå avgångs- och genomgångsländerna kan man främja den frivilliga återflyttningen och hjälpa myndigheterna i de berörda länderna att stärka sin egen beredskap att avvärja människohandeln på ett effektivt sätt.

En arbetsgrupp för utredande av invandrar- och asylärenden har på hög nivå tillsatts i Europeiska unionens råd. Arbetsgruppen har i fråga om vissa länder gjort upp handlingsplaner med tanke på eventuella flyttningsrörelser i riktning mot Europeiska unionens område. I invandrar- och asylärenden deltar Finland i det arbete som inom denna sektor utförs vid bl.a. Förenta Nationernas flyktingkommissariat (UNHCR), i debattforumet mellan regeringar (Intergovernmental Consultations, IGC) samt i den s.k. Budapestgruppen och Europarådet.

3. FÖRSÖRJNINGSBEREDSKAPEN

3.1 Påverkan från omvärlden

De senaste årens kraftiga integrationsutveckling har förändrat våra verksamhetsbetingelser på såväl produkt- som finansmarknaden. I och med att EU:s ekonomiska och monetära union utvecklas blir vår ställning starkare t.ex. när det gäller den stabilitet som en gemensam valuta-reserv ger. Vår lagstiftning ger inte tillräckliga befogenheter att reglera finansmarknaden i undantagsförhållanden.

Säkerheten inom datakommunikationen och datasystemen blir allt viktigare för att de olika samhällssektorerna skall kunna fungera störningsfritt. Andra förändringar är att den tidigare starkt reglerade marknaden avregleras och konkurrensen över gränserna hårdnar, att ländernas egna produkt-, råvaru- och reservdelslager krymper och att beroendet av utländska varuleverantörer och tjänsteleverantörer växer. Nätverken har blivit fler och de logistiska systemen förändrats.

Internationaliseringen och omstruktureringarna inom näringslivet påverkar försörjningsberedskapen och valet av metoder att trygga den. Möjligheterna att trygga vårt lands försörjningsberedskap med enbart nationella åtgärder har försvagats. I en krissituation kan Finland vara självförsörjande bara till en viss gräns. Den traditionella basförsörjningen, t.ex. livsmedels- och energiförsörjningen samt hälso- och sjukvården, kan tryggas genom nationella ersättande åtgärder. Det är bara i undantagsfall möjligt eller ändamålsenligt att vidta stödåtgärder som syftar till att upprätthålla eller trygga produktion som är kritisk med tanke på försörjningsberedskapen.

Å andra sidan har behovet av nationella arrangemang med tanke på försörjningsberedskapen också minskat, eftersom internationaliseringen gör det möjligt att utnyttja resurserna inom Europeiska unionen och dess medlemsländer. Finlands nationella försörjningsberedskap kompletteras av avtalet om ett internationellt energiprogram IEP (International Energy Program) och av bilaterala avtalsarrangemang med bl.a. Sverige och Norge. De bilaterala och multilaterala internationella avtalen för att trygga försörjningsberedskapen blir fler såväl mellan stater som på företagsnivå.

Utvecklandet av Europeiska unionens försörjningsberedskap

Europeiska unionen har inte utvecklat några gemensamma försörjningsberedskapsarrangemang med tanke på allvarliga kriser, och försörjningsberedskapen som helhet omfattas inte av gemenskapens

behörighet. Den snabba teknisk-ekonomiska utvecklingen och den allt djupare integrationen inom olika områden ökar likväl behovet av att utveckla en gemensam försörjningsberedskapsdimension mellan EU-länderna. Begreppet försörjningsberedskap definieras inte på samma sätt i alla EU-länder som i Finland vad innehållet och i synnerhet omfattningen beträffar.

Finland har ansett att försörjningsberedskapen som en del av ett mera omfattande säkerhetsbegrepp lyder under unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Finland har funnit det viktigt att samarbetet i fråga om försörjningsberedskapen börjar utvecklas inom EU:s olika politikområden. På finländskt initiativ beslutade Europeiska rådet i Nice att be EU-kommissionen att i samarbete med rådets sekretariat göra en grundlig utredning av unionens försörjningsberedskap och fastställa möjligheterna att utveckla samarbetet i anslutning till detta.

3.2 Revideringen av beslutet om målen med försörjningsberedskapen

Statsrådet fastställde 1995 målen med försörjningsberedskapen. Målet är att med tanke på olika störningstillstånd och krissituationer trygga en självständig ekonomisk försörjningsberedskap som baserar sig på nationella åtgärder och resurser.

För att försörjningsberedskapen skall kunna tryggas i alla förhållanden måste det upprättas och upprätthållas en tillräcklig beredskap att producera nyttigheter och att styra produktionen, distributionen, konsumtionen och utrikeshandeln.

I motiveringen till beslutet om försörjningsberedskapen betonas att Finlands geostrategiska läge, samhällsekonominns öppenhet och struktur, de sårbara sjötransporterna samt de nordliga klimatförhållandena gör det nödvändigt att utveckla och upprätthålla en mer heltäckande försörjningsberedskap än i andra länder. Dessa grundläggande faktorer har inte förändrats nämnvärt.

Den allmänna utgångspunkten för beredskapen är i beslutet en krissituation som räcker 12 månader och där Finlands möjlighet att producera eller från utlandet skaffa varor och tjänster som är kritiska med tanke på försörjningsberedskapen i väsentlig grad har försvårats. Vid dimensioneringen av försörjningsberedskapen beaktas också de behov som föranleds av ett försvarstillstånd. Denna allmänna utgångspunkt för beredskapen är fortfarande motiverad.

De prioriteringsområden för försörjningsberedskapen som anges i beslutet är centrala för samhällets funktionsduglighet. Förändringarna i omvärlden och inom tekniken förutsätter att särskilda beredskapsåtgärder som ökar försörjningsberedskapen också i fortsättningen vidtas inom dessa områden.

Förändringarna i omvärlden påverkar innehållet, tyngdpunkterna och dimensioneringen i fråga om prioriteringsområdena för försörjningsberedskapen. Handels- och industriministeriet har inlett förberedelser för en revidering av statsrådets beslut om målen med försörjningsberedskapen.

3.3 Livsmedelsförsörjningen

När det gäller livsmedelsförsörjningen baserar sig målen med försörjningsberedskapen på tillräcklig inhemsk produktion av baslivsmedel, inhemsk förädlingskapacitet inom livsmedelsindustrin samt ett fungerande distributionssystem för handeln.

Med tanke på undantagsförhållanden måste dessutom tillräckligt med spannmål, utsäde, vallfrö och

andra produktionsinsatser hållas i säkerhetsupplag. Vidare måste det finnas beredskap att styra och reglera produktions- och konsumtionsstrukturen.

Möjligheten att stödja sig på den stora produktionskapacitet för livsmedel som finns inom Europeiska unionen förbättrar vårt lands möjligheter att trygga försörjningsberedskapen när det gäller livsmedelsförsörjningen. Å andra sidan har den senaste tidens kriser inom livsmedelssäkerheten visat att EU:s system för livsmedelsförsörjning är mycket sårbart. Med tanke på den finländska försörjningsberedskapen accentueras härvid också EU:s principiella linje att hela EU-området skall vara odlat och basera sig på produktion vid familj jordbruk.

Man har lyckats bibehålla den tillräckliga produktion av inhemska baslivsmedel som har satts som mål för försörjningsberedskapen. Inom produktionen av brödsäd har det likväl flera år rått ett underskott.

Med tanke på undantagsförhållanden upprätthålls tillräckliga säkerhetsupplag av spannmål och andra produktionsinsatser som är viktiga för livsmedelsförsörjningen. Något som gör vår tillgång på frövara känsligare för störningar är det faktum att endast frövara som är förädlad för nordliga förhållanden passar hos oss. Med tanke på försörjningsberedskapen måste säkerhetsupplagen av utsäde utökas och produktionen och förädlingen av den viktigaste frövaran främjas.

Förädlingskapaciteten inom livsmedelsindustrin har också bevarats på en tillräcklig nivå, och andelen importerade livsmedel har inte blivit för stor med tanke på tryggandet av försörjningsberedskapen. Handelns distributionssystem fungerar, även om den kontinuerliga minskning av lagren som den effektiviserade logistiken för med sig gör distributionen mer sårbar i undantagsförhållanden.

Viktiga utvecklingsobjekt är de beredskapsåtgärder som är förknippade med ett fungerande logistiksystem för livsmedelsförsörjningen, tryggad tillgång på säkra livsmedel i situationer med radioaktivt nedfall samt upprätthållande och utveckling av den beredskap att i undantagsförhållanden styra produktionen och konsumtionen som finns inom förvaltningen för normala förhållanden. Också säkerhetsupplagens uppbyggnad ses över genom att bl.a. vårt stora beroende av vissa importerade råvaror inom foderförsörjningen beaktas.

3.4 Energiförsörjningen

Målen med energiförsörjningen formas utifrån Finlands nationella energiförsörjningsbehov och de förpliktelser enligt internationella avtal som kompletterar dessa behov.

Av tradition har vår försörjningsberedskap vad energiförsörjningen beträffar varit god och baserat sig på den försörjningsberedskap som branschen själv skapar. Denna beredskap har kompletterats genom de specialarrangemang som den offentliga sektorn står för, av vilka det viktigaste är säkerhetsupplagringen av importerat bränsle.

I och med att energimarknaden, i synnerhet elmarknaden, har öppnats för såväl inhemsk som utländsk konkurrens har grunden för vår nationella beredskap inom bränsleförsörjning samt elproduktion och eldistribution förändrats. På den öppna marknaden har företagen av företagsekonomiska orsaker inga möjligheter att frivilligt upprätthålla en högre leverans- och försörjningsberedskap än vad marknaden och kunderna normalt förutsätter.

På den internationella elmarknaden har olika länder olika system för att garantera försörjnings-

beredskapen. Dessa systems belastning på företagen varierar också. Åtgärderna inom försörjningsberedskapen får inte bli en alltför stor belastning för de finländska aktörernas produktion. Det är fortfarande staten som ansvarar för beredskapsarrangemangen i anslutning till försörjningsberedskapen. Försörjningsberedskapen inom energiförsörjningen upprätthålls med hjälp av försörjningsberedskapsavgifter som tas ut för den inhemska energikonsumtionen.

Till följd av att energimarknaden har avreglerats och den nordiska produktionen av vattenkraft har haft ovanligt goda år har andelen importerad el ökat i Finland under de senaste åren. Användningen av naturgas uppvisar en moderat ökning. Ett alternativ inom den klimatstrategi som är under beredning är att användningen av stenkol frångås inom den separata elproduktionen och den kombinerade el- och värmeproduktionen och ersätts av naturgas. Naturgas kan inte lagras. Om också upplagringen av stenkol frångås som en följd av de ovan nämnda åtgärderna, tryggas säkerheten inom vår energiförsörjning med hjälp av inhemska bränslen och säkerhetsupplagring av oljeprodukter.

Med tanke på försörjningsberedskapen är det av stor betydelse vilket bränsle elproduktionskapaciteten på lång sikt baserar sig på. Om naturgasens andel kommer att öka avsevärt, vilket troligen är fallet, och den inte kan skaffas på någon alternativ väg, baserar sig försörjningsberedskapen i fråga om naturgasen på upplagring av ekonomiskt betungande oljeprodukter, i synnerhet ett bränsle som utgör ett alternativ till gasturbiner, dvs. lätt brännolja.

Reservkapaciteten inom elproduktionen har minskat i takt med att kolkraftverk som inte har använts eller som har använts i liten omfattning gradvis har tagits ur omedelbar driftsberedskap. En minskning av dessa s.k. långsamma produktionsreserver leder till att ingen reservkapacitet finns att tillgå vid störningar under normala förhållanden eller vid undantagsförhållanden. Upprätthållandet av en reservkapacitet inom elproduktionen måste lösas i samarbete med producenter och företag, så att tillgången på elektricitet kan tryggas under alla förhållanden. Det förbud att använda kolkraftverk som genomförandet av klimatstrategin eventuellt resulterar i kan leda till att möjligheterna att utnyttja den långsamma reservkapaciteten minskar. Målet är ett arrangemang där en del av reservkraftverken fortfarande skall kvarstå hos de nuvarande ägarna och Försörjningsberedskapscentralen till dem betala ersättning för kostnaderna för upprustning och underhåll av kraftverken.

Också med tanke på upprätthållandet av försörjningsberedskapen bör användningen av inhemska bränslen gynnas och effektivieras på det sätt som framförs i statsrådets redogörelse om den nationella klimatstrategin. För den inhemska elproduktionen måste det skapas sådana produktionsförhållanden att det också i fortsättningen är möjligt och ekonomiskt lönsamt att investera i inhemsk produktionskapacitet. En inhemsk produktion som är ekonomiskt lönsam skapar en grund för beredskapen att klara energiförsörjningen i undantagsförhållanden.

Den integrerade energimarknaden ökar behovet av att utveckla den internationella försörjningsberedskapen. På den nordiska elmarknaden kan försörjningsberedskapen inte upprätthållas enbart med nationella åtgärder, eftersom ett enskilt lands försörjningsberedskapsarrangemang påverkar de andra länder som ingår i samma system. Just nu utreds det konkreta samarbetsbehovet och möjligheterna att förbättra försörjningsberedskapen.

3.5 Transport-, upplagrings- och distributionssystemen

Fungerande transportlogistiska system är en absolut förutsättning för att det moderna samhället skall kunna fungera. Kritiska är i synnerhet de transporter som krävs inom livsmedels- och energiförsörjningen, funktionerna vid centrala upplag och terminaler samt reparation och reservdels-

försörjning i fråga om nyttofordon.

Vid säkerställandet av transporterna har man som ett resultat av de senaste årens utveckling betonat de helheter som transportkedjorna bildar i stället för att trygga separata transportsystem. Det måste utvecklas fungerande system för ledning av transporterna i situationer där marknadsmekanismerna inom transporterna inte fungerar, försäkringarna inte gäller och prioriteringen och prissättningen av transporterna styrs av myndigheterna.

Tyngdpunkten läggs på att trygga sjötransporterna. Finland har börjat utveckla stödåtgärder för sjöfarten enligt de riktlinjer som EU har antagit.

Transporterna inom utrikeshandeln tryggas genom att det upprätthålls ett tillräckligt bestånd av is-förstärkta fartyg som är registrerade i Finland samt genom att fartygsunderhållet och hamnarnas tekniska funktioner tryggas. Tack vare stödsystemet för sjöfarten kan drygt 40 procent av transporterna inom utrikeshandeln skötas med finländska fartyg. De nuvarande fraktfartygen räcker till för att trygga det uppskattade transportbehovet i kristid.

Ett växande problem utgör den allt svagare självförsörjningsgraden inom underhåll och reparationer av transportmateriel, i synnerhet när det gäller reservdelar till tung landsvägsmateriel. Dessutom kan det i undantagsförhållanden visa sig att någon viss specialmateriel, t.ex. tankbilarna, inte räcker till.

Det är nödvändigt att de tekniska funktionerna i fråga om lufttransporter och flygplatser tryggas under alla omständigheter. När branschen utvecklas måste det ses till att Finland i alla situationer bevarar sin beslutanderätt när det gäller att utföra nödvändiga transporter.

3.6 Samhällets datatekniska system

När det gäller att säkra samhällets tekniska system har tyngdpunkten för beredskapen lagts på datakommunikation, viktiga tryckta medier, rundradioverksamhet, viktiga databehandlingssystem, betalningssystem och penningförsörjning samt reparations-, stöd- och underhållsfunktioner för datatekniken. Med tanke på verksamheten är dessutom överförings- och distributionssystemen inom energiförsörjningen livsviktiga.

Den öppna telekommunikationspolitiken kommer att leda till att utländska företag i allt större omfattning inleder verksamhet i Finland. Också finländska företag kan i allt högre grad övergå i utländsk ägo. Till följd av att verksamheten internationaliseras finns allt fler globala tjänster att tillgå också i Finland.

Utvecklingen av satellitnäten, de nya mobiltelenäten, bredbandsnäten, Internet och de traditionella telefon- och datanäten samt integreringen av dem kan få oförutsedda effekter på dataskyddet och möjligheterna att utnyttja tjänsterna i undantagsförhållanden.

Grunden för de datatekniska systemens funktionssäkerhet är en väl säkrad grundläggande infrastruktur, reservsystem som kompletterar den samt en konkurrenskraftig finländsk industri baserad på högklassigt kunnande och en mångsidig serviceproduktion.

En viktig grundläggande förutsättning är den reserveringsskyldighet som finns inskriven i lagstiftningen och som beredskapen och säkerhetsarbetet inom televerksamheten och den elektroniska

kommunikationen redan länge har baserat sig på. Hur heltäckande reserveringsskyldigheten är beaktas vid beredningen av den nya lagstiftningen om kommunikationsmarknaden.

Programvaran för viktiga datatekniska system är i regel av utländskt ursprung, och en del av systemen styrs från utlandet. Också underhåll och reparationer av utrustning sköts ofta utomlands. Inom beredskapen måste de funktionella osäkerhetsfaktorer i anslutning till detta som kan förekomma i undantagsförhållanden beaktas.

Den tekniska utvecklingen inom den elektroniska masskommunikationen är stark. Digitaliseringen, tillnärmningen mellan Internet och televisionen samt konvergensen inom den övriga kommunikationen kommer inom de närmaste åren att förändra mediemarknaden avsevärt. Vid övergången till digitaliserade system måste det ses till att man bevarar förmågan att i alla situationer effektivt sända nödunderrättelser och andra meddelanden från myndigheterna till befolkningen via massmedierna.

Data- och kommunikationssystem som är viktiga för att samhället skall fungera måste säkras genom nationella åtgärder. För funktioner som är centrala med tanke på säkerheten går det att bygga separata nät vars dataskydd och funktionssäkerhet kan göras bättre än de allmänna telenätens. Myndigheterna skall förfoga över datatekniska system som uppfyller de krav som ställs i undantagsförhållanden.

Finland måste utveckla datasäkerheten och beredskapen inför sådana hot mot informationssäkerheten som kan äventyra den nationella säkerheten redan i normala förhållanden. Ett förslag till lag om skydd för informationssamhällets tjänster har avlåtits till riksdagen. Som bäst utreds principerna och metoderna för hur förvaltningen av datasäkerheten samt de operativa myndighetsfunktionerna skall ordnas. Likaså behöver det klargöras hur det administrativa ansvaret i branschen för informationssystem skall fördelas i undantagsförhållanden. Det är ändamålsenligt att utse Teleförvaltningscentralen till en allmän förvaltningsmyndighet för förvaltningsärenden inom kommunikation och tjänster i anslutning till informationssamhället genom att utvidga ämbetsverkets uppgiftsområde när det gäller bl.a. utvecklingen av datasäkerheten och datasekretessen.

På finansmarknaden baserar sig de nationella och internationella betalningssystemen, systemen för administration av värdepappersmarknaden och andra system som betjänar finansmarknaden på utvecklade datatekniska system. Branschförskjutningarna mellan banker, försäkringsbolag, finansbolag, värdepappersmarknaden samt andra aktörer på finansmarknaden kan antas bli allt fler i framtiden.

Finansministeriet har berett ett förslag till ändring av beredskapslagen. Genom ändringen fås lagen att motsvara de behov och krav som den monetära unionen och förändringarna på finansmarknaden ger upphov till. Enligt förslaget skall statsrådet ha rätt att reglera finansmarknaden i undantagsförhållanden. Med finansmarknaden avses förmedling av finansiering och betalningar, andra funktioner med nära anknytning till dessa samt inrättningar och organisationer som tillhandahåller sådana tjänster.

Med regleringsåtgärder kan de tjänster som tillhandahålls på finansmarknaden regleras till kvantitet och innehåll. Likaså kan de resurser som används för att producera dem regleras. I undantagsförhållanden måste det gå att trygga penningförsörjningen och förmedlingen av betalningar. Enligt förslaget skall centrala aktörer på finansmarknaden i speciallagstiftningen om branschen i fråga påföras en reserveringsskyldighet. Finansministeriet fortsätter sitt arbete med att utveckla lagstiftningen om finansmarknaden.

3.7 Social- och hälsovården

En hotbild inom socialvården i undantagsförhållanden är störningar i de tekniska systemen. Ett annat hot är att de grundläggande strukturerna för den sociala tryggheten samt finansieringsgrunden försvagas. Genom ändringen av beredskapslagen fick statsrådet rätt att i undantagsförhållanden övervaka och reglera de förmåner som hänförs till lagstadgad försäkring eller sociala understöd och utkomststöd. Målet är att socialvårdssystemen också i undantagsförhållanden skall klara av att ta hand om socialservice och utkomstskydd för medborgarna.

Tyngdpunkten inom social- och hälsovården har under de senaste åren allt mer lagts på öppen vård. Dessutom har systemen för hälso- och sjukvården blivit avsevärt mycket mer beroende av utlandet. Den grundläggande strukturen är likväl fortfarande heltäckande och funktionsduglig också i olika krissituationer.

I undantagsförhållanden kan man bli tvungen att regionalt omfördela resurser för social- och hälsovård samt att meddela bindande föreskrifter för kommuner och samkommuner.

Hanteringen av storolyckor förutsätter att ledningssystemen för den medicinska räddningstjänsten samordnas med övriga räddningsmyndigheters ledningssystem.

I syfte att kunna avvärja och hålla de internationella säkerhetsriskerna inom hälso- och sjukvården under kontroll deltar Finland i stor utsträckning i det internationella samarbetet. Ett centralt syfte med Finlands bilaterala närområdessamarbete är att minska de sociala problemen och hälsoproblemen i området och att förebygga de eventuella säkerhetsrisker som problemen eventuellt kan innebära för Finland.

Finland har med Internationella atomenergiorganet undertecknat konventioner om tidig information vid en kärnenergiolycka och om bistånd i händelse av en kärnenergiolycka eller ett radioaktivt nödläge. Strålsäkerhetscentralen deltar i arbetet med att öka säkerheten vid kärnkraftverken i närområdena och förbättra strålsäkerheten och beredskapen inför olyckor i dessa områden.

Europeiska unionen har etablerat sitt system för tidig varning och reaktion när det gäller smittsamma sjukdomar. Med hjälp av systemet kan utbrott och spridning av smittsamma sjukdomar inom och utanför unionen förebyggas och kontrolleras.

Tillgången på de viktigaste läkemedlen och den viktigaste medicinska apparaturen och utrustningen måste säkerställas vid olika störningstillstånd och undantagsförhållanden. Försörjningsberedskapen i fråga om läkemedel och vacciner baserar sig till centrala delar på skyddsupplag, där tyngdpunkten allt mer har överförts på import. Utöver detta har det varit nödvändigt att hålla krisspecifika läkemedel i säkerhetsupplag med tanke på behoven vid ett försvarstillstånd. För att sjukhusens funktionsförmåga skall kunna tryggas måste också säkerhetsupplagringen av den viktigaste sjukhusmaterielen och de viktigaste sjukhusförnödenheterna fortsätta. Utredningen av hur produktionen av sjukhusförnödenheter kan ersättas måste alltjämt fortsätta.

Inom läkemedelsindustrin pågår en omorganisering av produktionsstrukturerna. Detta kan i framtiden leda till att vår försörjningsberedskap försvagas, t.ex. om den inhemska tillverkningen av infusionslösningar och vacciner upphör.

När det gäller hälso- och sjukvården sker Finlands samarbete inom ramen för partnerskap för fred

genom deltagandet i den medicinska kommitté (JMC) som lyder under Natos kommitté för civil beredskap (SCEPC).

Under normala förhållanden består de hotbilder inom hälso- och sjukvården som påverkar befolkningens säkerhet av omfattande miljömedicinska problem, eventuella situationer där en smittsam sjukdom får stor spridning och kontroll över läkemedelsresistenta infektioner samt tryggheten av en tillräcklig social- och hälsovårdsservice vid ett stort antal människors eventuella ankomst till landet. Beredskapen inför undantagsförhållanden gör det också lättare att klara av sådana störningstillstånd.

Det internationella samarbetet när det gäller att trygga försörjningsberedskapen inom hälso- och sjukvården blir allt viktigare. Beredskap att upprätthålla läkemedels- och vaccinförsörjningen och lagra sjukhusförmåner behövs också med tanke på den internationella civila krishanteringen.

Avtalet om försörjningsberedskap mellan Finland och Sverige innehåller element som förbättrar funktionssäkerheten inom hälso- och sjukvården.

3.8 Finlands försvarsmaterielindustri

En av grundpelarna för Finlands försvar är en inhemsk försvarsmaterielindustri som är tekniskt och ekonomiskt konkurrenskraftig.

Den inhemska försvarsmaterielindustrin är till sin volym liten i jämförelse med de flesta europeiska länder. I Finland finns fortfarande ca 40 företag och tiotals underleverantörer som arbetar inom försvarsmaterielindustrin. Den konventionella produktionen är koncentrerad till Patria-koncernen som står för över hälften av omsättningen inom hela försvarsbranschen. Det militära försvarets exportberoende har ökat, vilket innebär ett hot i krissituationer.

För att organisera produktionen och öka lönsamheten genom stordriftsfördelarna har den nordiska försvarsmaterielindustrin också gått samman. Finland, Sverige och Norge har grundat ammunitionskoncernen NAMMO och sprängämneskoncernen NEXPLO. Dessutom samarbetar Patria-koncernens fordonsproduktion med företaget Hägglunds Vehicle i Sverige, vilket också har produktion i Norge.

Samtidigt som de nordiska länderna har flyttat en del av sin produktion till grannländerna, förhandlar de om ett samnordiskt avtal som skall garantera försörjningsberedskapen och göra det möjligt att koordinera förfarandena för export till tredje land i fråga om samprodukterna.

En avsevärd höjning av graden av inhemsk produktion i försvarets anskaffningar förutsätter att försvarsmaterielindustrin ytterligare utvecklar sitt kunnande i internationella samarbetsprojekt. Genom att specialisera sig på områden där kompetensnivån är hög inom den inhemska civilindustrin kan man också skapa en exportmarknad. På så sätt skapar man möjligheter för den inhemska industrin att delta i leveranser av anskaffningar som görs utomlands samt i service- och reparationsverksamhet av den materiel som införskaffas.

Den internationella konkurrensen tvingar försvarsmaterielindustrin att bli mer konkurrenskraftig och kostnadseffektiv. På kort sikt har man försökt säkerställa försvarsmaterielindustrins verksamhetsbetingelser genom tillräckliga inhemska beställningar och mindre produktutvecklingsprojekt.

Med tanke på Finlands försvar bör försvarsmaterielindustrin behärska de tre centrala kompetensom-

rådena som nämns i del II i redogörelsen.

Försvarsmaterielindustrins förmåga att agera som en ansvarig systemleverantör bör utvecklas och industrin bör förses med förutsättningar att upprätthålla systemen som en del av anskaffningen. Strävan är att långvariga kontrakt ingås med de ansvariga systemleverantörerna. Denna målsättning förutsätter också forskning och produktutveckling på lång sikt. Genom att det inhemska forskarsamhället, industrin och försvaret knyts till långvariga produktutvecklingsavtal kan vi förena våra nationella resurser.

Målet för försvarsmaterielindustrins internationella samarbete är att skapa förutsättningar för den inhemska industrin att vara en viktig samarbetspartner för den europeiska industrin. Ett samarbetspartnerskap förbättrar den inhemska industrins förutsättningar att utveckla sitt produktsortiment så att det motsvarar försvarets krav, samtidigt som andelen försvarsmateriel som anskaffas i Finland ökar bland försvarets anskaffningar. Ett partnerskap som baserar sig på tekniskt kunnande förbättrar också förutsättningarna för import av försvarsmateriel i krissituationer samtidigt som den inhemska försvarsmaterielindustrins andel av materialanskaffningarna ökar.

Den internationella krishanteringsförmågan förutsätter kompatibla system. Genom att den inhemska industrin som nationell part deltar i anskaffningar som försvaret gör utomlands ökar också dess kunskaper om samarbetsförmåga som definieras med standarder och avtal.

Finland deltar i utvecklandet av det europeiska försvarsmaterielsamarbetet, vilket också ingår som målsättning i EU-avtalet. Finland upptogs i november 2000 som medlem i Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen (WEAG). Via WEAG kan Finland delta i och påverka utvecklandet av projekt inom det europeiska försvarsmaterielsamarbetet. Det är för Finlands del önskvärt att samarbetet i framtiden byggs upp inom ramen för EU.

Med hjälp av internationella materielanskaffningar och teknologiprojekt skapas förutsättningar för den inhemska industrin både att utveckla nytt kunnande i landet och tillräcklig beredskap att sätta ihop, upprätthålla och uppdatera den anskaffade materielen. Samtidigt blir det möjligt att minska kostnaderna för upprätthållande av tekniskt utvecklade system.

Försvaret kan med hjälp av finansieringen av projekt inom ramen för sina utvecklingsprogram täcka endast en del av den varu- och serviceproduktion som upprätthållandet av industrins produktionskapacitet i vårt land förutsätter. Således måste en avsevärt större del av orderstocken anskaffas av utländska kunder. Den resterande delen av den finansiering som krävs för upprätthållandet av den för företagen affärsekonomiskt olönsamma, men för försvaret nödvändiga produktionen bör vid behov anvisas ur försörjningsberedskapsfonden. Genom att utveckla lagstiftningen gällande försörjningsberedskap kan man också förbättra möjligheterna att säkerställa och trygga produktionsberedskapen på området.

4. UTVECKLING AV FÖRBEREDELSENA

4.1 Uppgörande av en strategi för nationella förberedelser

Grunderna och principerna gällande samhällets förberedelser sammanfattas genom att man gör upp en strategi för nationella förberedelser. Statsrådet inleder en utredning i frågan. Utredningsarbetet

omfattar fastställandet av de för samhällets funktion livsviktiga funktionerna samt uppgörandet av verksamhets- och utvecklingsplaner.

Då strategin för nationella förberedelser görs upp sammanjämkas de effekter som internationaliseringen och de förändrade samhällsstrukturerna samt utvecklingsprognoserna har på förberedelserna.

Tyngdpunkten i förberedelserna läggs på de för samhället livsviktiga funktionerna. Funktionerna granskas i tväradministrativa helheter.

Genomförandet av strategin för nationella förberedelser innebär att alla de verksamhetsområden eller funktioner som valts samt deras utveckling följs noggrannare än i den normala förberedelseverksamheten, att deras funktionsförmåga i olika skeden under undantagsförhållanden analyseras och att nödvändiga utvecklingsåtgärder vidtas utan dröjsmål.

Strategin för nationella förberedelser uppdateras regelbundet och riktlinjerna inkluderas i följande säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse.

4.2 Övrig utveckling

Administrativ beredskap

Utvecklandet av förvaltningens organisationer och styrmekanismer har gjort verksamheten effektivare och bidragit till inbesparingar i kostnaderna. Å andra sidan har man i dimensioneringen av resurserna inte alltid kunnat beakta de speciella behov som uppstår under undantagsförhållanden. Bland annat indragningen av statliga centrala ämbetsverk, revideringen av regionalförvaltningen och bolagiseringen av viktiga servicefunktioner som handhafts av myndigheterna framhäver behovet av samverkan och förberedelser. Särskild uppmärksamhet bör fästas vid behörighetsförhållandena och formerna för samverkan mellan myndigheterna i olika störnings- och undantagstillstånd. Lednings- och samarbetsförmågan mellan viktiga myndighetsenheter och enheter i näringslivet måste garanteras på alla verksamhetsnivåer.

När viktiga servicefunktioner som handhafts av myndigheterna bolagiseras bör man genom legislativa och andra åtgärder säkerställa att de bolag som grundas fortsatt är förberedelseskyldiga och äger funktionella förutsättningar även i krissituationer. På många områden förbättrar konkurrensen funktionssäkerheten på området. Den nödvändiga nivån av förberedelser på ett verksamhetsområde får inte sjunka i samband med förändringar i organisationen. Vid externalisering av funktioner är det nödvändigt att man genom avtal garanterar tjänsterna också under undantagsförhållanden.

Frivilligorganisationerna verkar på många samhälleliga områden som är viktiga med tanke på verksamheten under undantagsförhållanden. Organisationernas verksamhet och de tjänster som de producerar bör i högre grad än tidigare göras till en del av myndigheternas förberedelsearbete.

Myndigheternas viktigaste verksamhetsbetingelser bör säkerställas genom att man bygger tillräckligt skyddade lokaler och utrustar dem med nödvändiga system för ledning samt skapande, upprätthållande och förmedling av en helhetsbild av situationen.

År 2000 genomfördes under ledning av ministeriernas beredskapschefer en omfattande beredskapövning som gällde alla nivåer inom förvaltningen. I övningen deltog de myndigheter och enheter

inom näringslivet som är viktigast med tanke på verksamheten under undantagsförhållanden. Övningen visade att samhällets funktionsförmåga när det gäller att hantera olika slags störnings- och undantagstillstånd är på hög nivå och att förberedelsearrangemangen går att genomföra. Samtidigt kom det fram att förändringarna i samhället när de bedöms mot bakgrunden av funktionsförmågan under undantagsförhållanden är snabba och berör grunderna för förberedelserna. Detta ställer speciellt stora krav på uppdateringen av principerna och arrangemangen i anslutning till förberedelserna.

På många viktiga verksamhetsområden sköter utländska företag eller företag som är i utländsk ägo serviceuppgifter som är viktiga med tanke på verksamheten i landet under undantagsförhållanden. Verkningarna av internationaliseringen på förberedelserna och agerandet under undantagsförhållanden bör utredas.

Finland får genom att delta i de organ som samordnar NATO:s civilberedskapsplanering nödvändig information om NATO:s och dess medlemsländers verksamhetsprinciper och förberedelsearrangemang under undantagsförhållanden.

Beredningen av författningar som en del av förberedelserna

Den juridiska grunden för de åtgärder som läggs fram i förvaltningsområdenas och företagens beredskapsplaner samt de till buds stående resurserna och principerna för genomförande av de funktionella arrangemangen bör basera sig antingen på författningar som gäller verksamhetsområdet eller på beredskapslagstiftningen. Huvudprincipen är att bestämmelser om befogenheterna under undantagsförhållanden utfärdas redan under normala förhållanden.

Beredningen av de nödvändiga förslagen till ändringar i lagstiftningen är en väsentlig del av förberedelsearbetet. Eftersom man bör undvika att stifta s.k. undantagslagar bör regleringen av befogenheterna under undantagsförhållanden koncentreras till beredskapslagen. Bestämmelser om behörigheten under undantagsförhållanden kan vid behov också inkluderas i lagstiftningen gällande de olika verksamhetsområdena under iakttagande av det normala lagstiftningsförfarandet. Detta förfarande motsvarar den princip som framgår av beredskapslagen och enligt vilken man i så hög grad som möjligt strävar efter att hantera olika situationer med hjälp av de ordinarie förfaranden som tillämpas under normala förhållanden.

Ministerierna bör i förväg i tillräcklig detalj bereda de förordningar som utfärdas av republikens president och av statsrådet och ministerierna som är nödvändiga för utövandet av de befogenheter som ingår i beredskapslagen och lagen om försvarstillstånd. Beredningen förutsätter samverkan mellan och sammanjämkning av de olika förvaltningsområdena för att de tväradministrativa frågorna skall kunna lösas.

Resurser och utbildning

Förberedelserna hör till de statliga och kommunala myndigheternas ordinarie verksamhet och de kostnader som föranleds av förberedelserna skall inkluderas i vederbörande verksamhets- och ekonomiplaner. Principerna tillämpas också på statliga och kommunala affärsverk och bolag.

Privata sammanslutningar och andra enheter som är livsviktiga med tanke på samhällets funktion skall stå för de kostnader som är nödvändiga för att de skall kunna säkerställa sin egen verksamhet under alla förhållanden.

Myndigheterna har i beredskapslagen belagts med förberedelseskyldighet under undantagsförhållanden. Därför bör myndigheterna ha tillräckliga ekonomiska resurser.

Vårt allmänna utbildningssystem bör ha till uppgift att redan under normala förhållanden ge både unga och vuxna tillräckliga kunskaper och färdigheter att hantera undantagstillstånd och de förhållanden som råder under dylika tillstånd. Organisationerna inom undervisningsförvaltningen fortsätter sin verksamhet så störningsfritt som möjligt också under undantagsförhållanden. Skolväsendet når hela den unga befolkningen och möjliggör på så sätt också en effektiv specialutbildning under krisförhållanden. Universitetens, yrkeshögskolornas och forskningsanstaltarnas betydelse framhävs under undantagsförhållanden, i och med att deras intellektuella resurser och undersökningsutrustning kan anvisas för olika uppgifter som krävs under krisen. I kulturförvaltningens och kyrkoadministrationens förberedelser är det under undantagsförhållanden viktigt att skydda vårt materiella kulturarv och lindra de negativa effekterna av krisen på medborgarnas sinnesstämning samt främja nationell enhet.

Utbildning för undantagsförhållanden ankommer på alla organisationer. Inom förvaltningen och näringslivet bör man i beredskapsplaneringen fästa uppmärksamhet vid personalen, tillgången på den och dess användbarhet, utredning av utbildningsbehovet och tillräcklig utbildning. Personalen bör redan i förväg få tillräckliga uppgifter och anvisningar om sina uppgifter och sin verksamhet i olika krissituationer.

Beredskapsutbildningen och den allmänna försvarsundervisningen anpassas bättre än för närvarande till varandra så att de utgör en ändamålsenlig helhet och så att man kan få till stånd en resultatriktad undervisning. Också den frivilliga försvarsutbildningen stöder utbildningen för undantagsförhållanden.

FÖRSVARsutGIFTERNA I EU-LÄNDERNA OCH I NORGE (MRD MK)

Bilaga 1

LAND	BNP % 2000	1997	1998	1999	2000
Grekland	4,9	26,3	30,0	32,3	33,3
Frankrike	2,7	218,0	214,1	212,9	221,1
Storbritannien	2,4	130,1	135,4	135,8	137,4
Portugal	2,2	12,4	12,4	13,4	14,1
Sverige	2,0	29,9	27,6	27,9	28,5
Norge	1,9	18,1	19,8	20,4	20,3
Italien	1,9	118,8	125,1	132,2	132,0
Holland	1,6	36,0	36,5	39,2	38,2
Tyskland	1,5	175,1	177,3	181,9	181,2
Danmark	1,5	13,8	14,2	14,4	14,4
Belgien	1,4	19,4	19,6	20,0	20,6
Finland	1,3	9,4	9,9	8,9	9,8
Spanien	1,3	40,1	40,1	42,1	45,3
Österrike	1,0	9,0	9,6	9,7	9,5
Irland	1,0	3,7	4,2	4,3	4,5
Luxemburg	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8

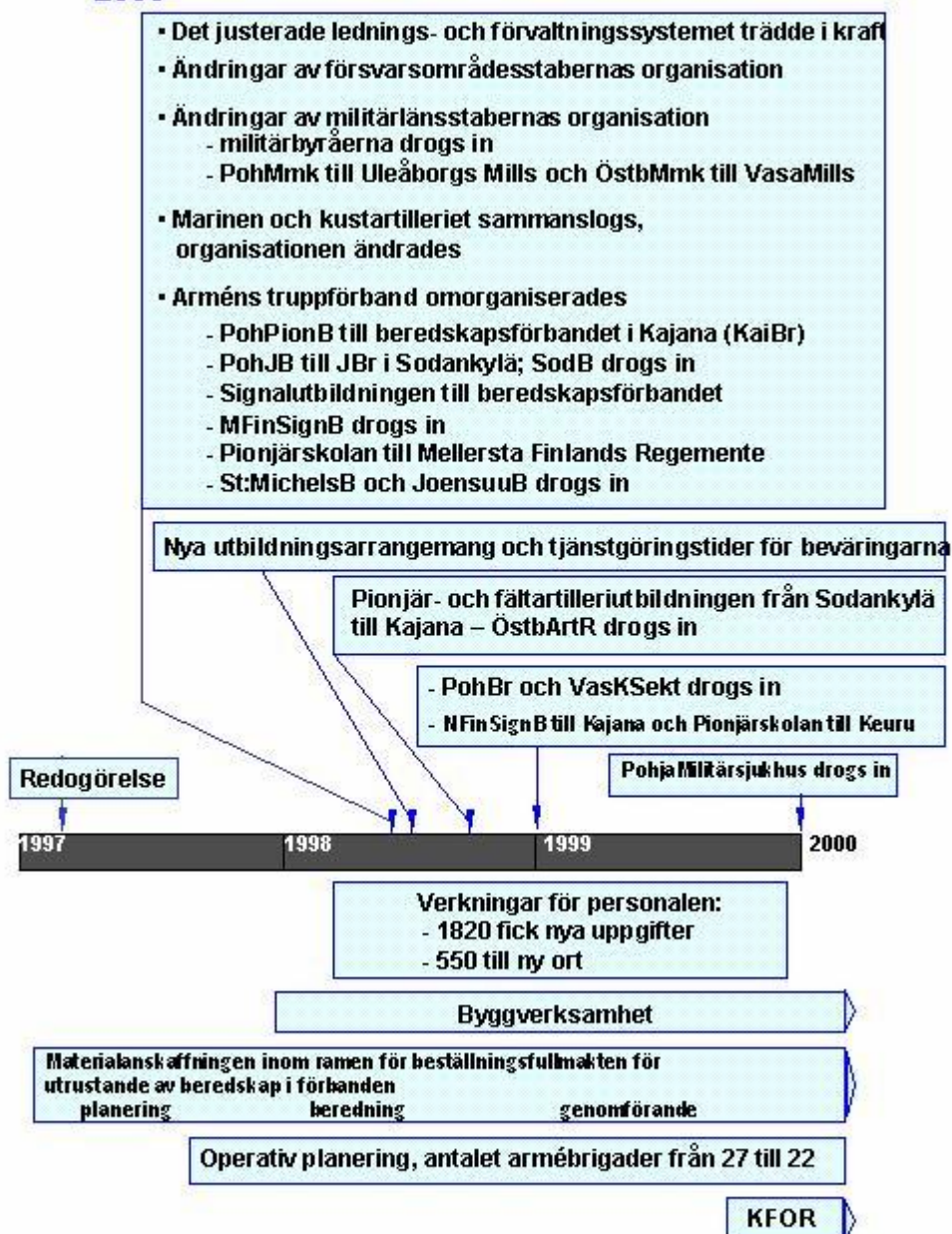
Källa: NATO Review spring 2001 och Military Balance 2000/2001

BILAGA 2: STRUKTURFÖRÄNDRINGENS GENOMFÖRANDE 1997-2000

Bilaga 2

Bilaga 2

Strukturförändringens genomförande 1997-2000

BILAGA 3: PRINCIPEN FÖR UTVECKLINGEN AV FÖRSVARSMAKTENS PRESTATIONSFÖRMÅGA

Bilaga 3

Bilaga 3

Principen för utvecklingen av försvarsmaktens prestationsförmåga

De krigstida trupperna reduceras

- Maximistyrkan
 - 1997 var 530 000 personer
 - 2001 är 490 000 personer
 - 2009 planeras till 350 000 personer
- Antalet armébrigader
 - 1997 var 27 brigader
 - 2001 är 22 brigader
 - 2010 antalet undersöks
- Flygvapnets Hawk-flottiljer
- Marinens rörliga och fasta kustartilleritrupper läggs ner

Utvecklingen av 2010-talets prestationsförmåga inleds

- Ett totalsystem för ledning och spaning
- Beredskapsbrigaderna
- Arméns eldkraft och rörlighet
- Objektförsvaret
- Jaktplansmaterielens prestanda förbättras
- Det rörliga sjöförsvaret
- Det elektroniska försvaret

Det territoriella försvarssystemet ses över

BILAGA 4: DE VANLIGASTE FÖRKORTNINGARNA, BEGREPPEN OCH DEFINITIONERNA

Bilaga 4

1. Förkortningar

ABM-avtalet

Eng. Anti-Ballistic Missile Treaty

Avtalet mellan Förenta Staterna och Ryssland om missilavvärjning. Slöts år 1972. Tillåter avvärjningssystem för strategiska ballistiska missiler för skydd av endast ett mål i bägge avtalssländerna.

BEAC

Eng. (Barents) Euro-Arctic Council

Barentsrådet, grundat 1993. Medlemmar: Norge, Sverige, Finland, Ryssland, Island, Danmark, EU. Observatörer: Nederländerna, Storbritannien, Italien, Japan, Kanada, Polen, Frankrike, Tyskland, Förenta Staterna.

CBSS

Eng. Council of Baltic Sea States, grundat 1992.

Östersjöstaternas råd. Medlemmar: Danmark, Estland, Finland, Island, Lettland, Litauen, Norge, Polen, Sverige, Tyskland, Ryssland, EU.

CESDP

Eng. Common European Security and Defence Policy

Europeiska unionens gemensamma säkerhets- och försvarspolitik.

CFE-avtalet

Eng. Treaty on Conventional Armed Forces in Europe.

Ett avtal från år 1990 om begränsning av antalet konventionella vapen.

Parter: NATO-länderna och de f.d. Warszawapaktsländerna, förutom de baltiska länderna.

CFE 1a

Eng. Consulting Act of the Negotiation on Personnel Strength of Conventional Armed Forces in Europe. Det anpassade CFE-avtalet. Ett avtal som kompletterar CFE-avtalet.

CFSP

Eng. Common Foreign and Security policy

EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP)

CIMIC

Eng. Civil Military Cooperation

Samarbetet mellan civila och militärer. Samarbetet kan innefatta kontakter mellan militär- och civilmyndigheter, militärer och lokalbefolkning och medborgarorganisationer eller militärmyndigheter och hjälporganisationer på olika nivå. Avsikten är att med hjälp av CIMIC-verksamheten

koordinera bl.a. de olika sätten att uppnå krishanteringens mål.

CIS

Eng. Commonwealth of Independent States.

Oberoende staternas samvälde (OSS), grundat 1991. Medlemmar Armenien, Azerbajdjan, Georgien, Kazakstan, Kirgizistan, Moldavien, Ryssland, Tadjikistan, Turkmenistan, Ukraina, Uzbekistan, Vitryssland.

CJTF

Eng. Combined joint Task Force

Ett från den fasta ledningsstrukturen fristående ledningsarrangemang som är ägnat för att leda trupper från samtliga försvarsgrenar i multinationella operationer.

Arrangemanget förstärker beredskapen att leda krishanteringsoperationer utanför NATO:s försvarsområde.

DCI

Eng. Defence Capabilities Initiative

NATO:s initiativ för försvarsresurser.

EAPC

Eng. Euro-Atlantic Partnership Council

Euro-atlantiska partnerskapsrådet (EAPR). Sammanlagt 46 medlemmar (19 NATO-länder och 27 partnerländer).

EMU

Eng. European Monetary Union.

Ekonomiska och monetära unionen.

Europarådet

Eng. Council of Europe (CE).

Grundat 1949. Medlemmar: Albanien, Andorra, Belgien, Bulgarien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Island, Italien, Kroatien, Lettland, Liechtenstein, Litauen, Luxemburg, Makedonien, Malta, Moldavien, Nederländerna, Norge, Polen, Portugal, Rumänien, Ryssland, San Marino, Schweiz, Slovakien, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tjeckiska Republiken, Turkiet, Tyskland, Ukraina, Ungern, Österrike.

EU

Eng. European Union.

Europeiska unionen. Medlemmar: Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tyskland, Österrike. EU har ingått avtal om det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) med Island, Liechtenstein och Norge. Europaavtal har ingåtts med Bulgarien, Polen, Rumänien, Slovakien, Tjeckien och Ungern samt med Lettland, Litauen och Estland.

EUMM

Eng. European Union Monitoring Mission.

EU:s övervakningsmission på Balkan.

FN

Eng. United Nations (UN)

Förenta Nationerna, grundad 1945. 189 medlemsländer.

FRF

Eng. Finn Rescue Force.

Finländsk räddningspersonal med specialutbildning för internationell verksamhet.

Förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder

Eng. Confidence and Security Building Measures (CSBMs).

Militära åtgärder som ökar förtroendet och säkerheten. I Europa är dessa åtgärder definierade i OS-SE:s Wien-dokument.

G-7

Eng. Group of 7.

Forum för samarbete mellan de ledande industristaterna. Medlemmar: Frankrike, Förenta Staterna, Italien, Japan, Kanada, Storbritannien, Tyskland. I G-8 -sammansättningen är Ryssland med.

IFOR

Eng. NATO's Implementation Force in Bosnia.

Den NATO-ledda multinationella krishanteringsstyrkan i Bosnien. Med förutom NATO-länderna 18 icke-NATO -länder (såsom Finland). Verksamheten inleddes i december 1995, avslutades i december 1996. Arbetet fortsattes av SFOR.

KFOR

Eng. Kosovo Force

Den NATO-ledda multinationella krishanteringsstyrkan i Kosovo. Inledde sin verksamhet 1999.

MAP

Eng. Membership Action Plan

NATO:s träningsprogram för medlemskap.

MTCR

Eng. Missile Technology Control Regime.

Ett exportövervakningsarrangemang för robotteknologi. Finland är ordförande åren 2000-2001.

NATO

Eng. North Atlantic Treaty Organization

Nordatlantiska fördragsorganisationen, grundad 1949.

Medlemmar: Belgien, Danmark, Frankrike, Förenta Staterna, Grekland, Island, Italien, Kanada, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Polen, Portugal, Spanien, Storbritannien, Tjeckiska republiken, Turkiet, Tyskland, Ungern.

NORDCAPS

Eng. Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support.

En nordisk pool för trupper, vars syfte är att tillhandahålla beredskap att ställa upp och sända ut en nordisk brigad till en krishanteringsoperation.

NR

Nordiska rådet, grundat 1953.

Medlemmar: Danmark, Finland, Grönland, Island, Norge, Sverige samt Färöarna och Åland som delar av sina länders delegationer.

OCHA

Eng. Office for the Coordination of Humanitarian Affairs.

FN:s byrå för humanitär hjälp.

OSCE

Eng. Organization for Security and Cooperation in Europe.

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE, f.d. KSSE), vars slutdokument undertecknades i Helsingfors 1975. Deltagarländer: förutom Europarådets medlemsstater Armenien, Azerbajdjan, Bosnien-Hercegovina, Förenta Staterna, Georgien, den federala republiken Jugoslavien, Kanada, Kazakstan, Kirgizistan, Monaco, Tadjikistan, Turkmenistan, Uzbekistan, Vitryssland, Vatikanstaten.

PARP

Eng. Planning and Review Process.

Den planerings- och utvärderingsprocess som ingår i NATO:s partnerskap för fred och syftar till att utveckla de militära resurserna i de länder som deltar i partnerskapsprogrammet.

PfP

Eng. Partnership for Peace.

NATO:s partnerskapsprogram, upprättat 1994.

REACT

Eng. Rapid Expert Assistance and Cooperation Teams.

De civila experternas snabbutryckningstrupper/samarbetsgrupp.

SFOR

Eng. NATO's Stabilization Force in Bosnia.

Den Natoleda multinationella krishanteringsoperation i Bosnien, fortsätter IFOR-operationens uppdrag. Deltagare också 18 icke-NATO -länder (såsom Finland). Inleddes i december 1996.

SHIRBRIG

Eng. The Multinational Standby High Readiness Brigade for UN operations.

FN:s styrkepool med hög beredskap, grundad i syfte att förbättra FN:s kapacitet.

START-avtalen

Eng. Strategic Arms Reduction Treaties.

Avtal mellan den forna Sovjetunionen/Ryssland och Förenta Staterna om nedskärning av antalet strategiska vapen, START I och START II.

UNHCR

Eng. United Nations High Commissioner for Refugees.

FN:s flyktingkommissarie.

UNIFIL

Eng. United Nations Interim Force in Lebanon.

FN-ledd fredsbevarande operation i södra Libanon.

UNSAS

Eng. UN Standby Arrangement System.

FN:s arrangemang för beredskapstrupperna.

WEAG

Eng. Western European Armaments Group.

Västeuropeiska försvarsmaterielgruppen. Medlemmar: NATO:s europeiska medlemsländer förutom Island, samt Finland, Sverige och Österrike.

VEU

Eng. Western European Union.

Västeuropeiska unionen, grundad 1948. Medlemmar: Belgien, Frankrike, Grekland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Spanien, Storbritannien, Tyskland. Associerade medlemmar: Island, Norge, Polen, Tjeckien, Turkiet, Ungern; observatörer: Danmark, Finland, Irland, Sverige, Österrike. Associerade partner: Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen, Rumänien, Slovakien.

2. Definitioner

Territoriella trupper

Trupper som ställs upp i syfte att realisera ett landsomfattande försvar och som är avsedda för strids- och stöduppgifter som begränsar sig till vissa områden eller till ett visst objekt.

Territoriellt försvar (Principen för territoriell strid)

Den centrala principen i Finlands försvarslösning, enligt vilken målet är att se till att de strategiskt viktiga områdena förblir i de egna truppernas besittning samt att med utnyttjande av djupet i rikets område utmatta och fördröja inkräktarna i en omfattning som gör det möjligt att på vissa utvalda punkter uppnå den övermakt som behövs för att avvärja och slå fienden.

Informationskrigföring

Helheten av de medel med vilka information (ges) produceras eller behandlas och med vilka man försöker påverka motståndarens tekniska eller psykiska kapacitet att föra krig. Informationskrigföringen indelas i informationsteknisk och psykologisk krigföring.

Trupproduktion (produktion av krigstida trupper)

De åtgärder som syftar till att bilda försvarsmaktens krigstida trupper genom i fredstid vidtagna utbildnings-, utrustnings- och placeringsåtgärder.

Internationellt militärt samarbete

De åtgärder som vidtagits i utlandet eller tillsammans med representanter för utländska krigsmakter i avsikt att främja genomförandet av egna säkerhetspolitiska mål och skaffa sig de kunskaper som behövs för att utveckla försvaret.

Som exempel kan nämnas det internationella militära besöksutbytet, deltagande i vapenkontroll och de förtroende- och säkerhetsskapande åtgärderna samt krishanteringen.

Fältarmé

Den helhet av försvarsmaktens krigstida trupper som mobiliseras vid höjning av beredskapen.

Krishantering

Diplomatisk, ekonomisk och militär verksamhet som bedrivs av säkerhetspolitiska och humanitära skäl, genom vilken det internationella samfundet försöker förhindra att konflikter eskalerar och sprider sig och ser till att parterna slutar med mot varandra riktade militära aktiviteter och att levnadsbetingelserna kan normaliseras.

Civil krishantering

Myndighetssamarbete och experthjälp som hör samman med förebyggande, lösande och eftervård av konflikter samt räddningsverksamhet och som genomförs via internationella organisationer. Också andra än mellanstatliga organisationer har en viktig roll i den civila krishantering.

Militär krishantering

Fredsbevarande verksamhet, militära ingripanden och kontroll av situationen som sker av säkerhetspolitiska och humanitära skäl och fullföljs med militära medel och organisationer.

Försvaret (totalförsvaret)

Tryggande av statens självständighet och territoriella integritet samt medborgarnas levnadsbetingelser med hjälp av militära och civila åtgärder i enlighet med de säkerhetspolitiska målsättningarna. Totalförsvaret består av militärt försvar, ekonomiskt försvar/ekonomisk trygghet, befolkningsskydd, social- och hälsovård, funktionella tekniska system i samhället, allmän ordning och säkerhet samt försvarsinformation.

Försvaret stöds genom omfattande medborgarorganisations-, kultur och bildningsarbete.

Maastrichtfördraget

Fördraget om Europeiska unionen, trädde i kraft 1.1.1993. Genom fördraget beslöts om upprättande av en ekonomisk och monetär union samt om nya mellanstatliga samarbetsområden. Fördraget utvidgar EU:s befogenheter och uppgifter och ökar Europaparlamentets maktbefogenheter.

Operativa trupper

De slagkraftigaste trupper inom armén, marinen och flygvapnet som med den kortaste varseln kan ställas upp och med vilka kärnan i försvaret skapas.

Undantagsförhållanden

Situationer som inte kan kontrolleras med myndigheternas ordinära befogenheter.

Försvarsgrenarna

I Finland armén, marinen och flygvapnet.

Försvarslösning

Principen för förverkligandet av det militära försvaret, såsom ett självständigt eller gemensamt försvar.

Försvarssystem

Den helhet som utgörs av försvarsgrenarna, ledningsorganen, de tekniska lösningarna samt trupperna och principerna för deras användning, och med hjälp av vilken försvaret är organiserat.

Strategiskt överfall

En krigsoperation vars avsikt är att vara överraskande och som inleds med aktionsberedda trupper i syfte att tvinga rikets ledning till de önskade lösningarna genom att rikta förlamande åtgärder mot livsviktiga objekt och funktioner i samhället samt mot försvarssystemet. Till överfallet kan hänföra

sig ockupation av vissa områden.

Angreppet inleds med överfall riktade mot de viktigaste objekten med hjälp av flyg, artillerivapen, robotar, elektronisk krigföring och specialtrupper.

Försvarsmaktens (aktions) beredskap

Försvarsmaktens kapacitet att vidta och genomföra de åtgärder som krävs i varje enskild situation.

Beredskapsförband

Försvarsmaktens fredstida truppförband som upprätthåller hög beredskap. Med de trupper som dessa ställer upp skapas tillsammans med de övriga trupperna förmåga på det riksomfattande planet att förebygga och avvärja politisk-militär påtryckning samt strategiska överfall. Arméns beredskapsförband utgörs av Björneborgs Brigad, Karelska brigaden och Kainuu Brigad. Marinens beredskapsförband är Skärgårdshavets Marinkommando och Finska vikens Marinkommando. Flygvapnets beredskapsförband är Satakunta Flygflottilj, Karelens Flygflottilj och Lapplands Flygflottilj.

Beredskapsbrigad (brigad 2005)

De krigstida förband som beredskapsförbanden snabbast kan ställa upp och som är bättre utrustade och står i högre beredskap än de övriga förbanden.

Förberedelser för undantagsförhållanden

Beredskapsplanering och därpå baserad förhandsberedning såsom materielanskaffning, reservering och utbildning av personal samt annat vidmakthållande av befogenheterna för att kunna sköta uppgifterna så störningsfritt som möjligt under undantagsförhållanden.

Till förberedelserna för undantagsförhållanden hör olika förberedande åtgärder som gäller säkerheten i samhället också under normala förhållanden och i olika störningssituationer.